

Ezakiyal

Xudaning alamet körünüshliri — Ezakiyalning chaqirilishi we uningha tapshurulghan xewer

¹ Ottuzinchi yili, tötinchi ayning beshinchi künide, men Kéwar deryasigha sürgün qilin'ghanlar arisida turghan mezgilde, mana asmanlar échilip, men Xudaning alamet körünüshlirini kördüm. □ ■

² Tötinchi ayning beshinchi küni — Yehoakingning sürgün bolghanliqining beshinchi yili idi — ³ Kaldiylarning zéminida, Kéwar deryasi boyida, Buzining oghli Ezakiyal kahin'gha Perwerdigarning sözi keldi — shu yerde Perwerdigarning qoli uning wujudigha qondi.

⁴ Men kördüm, mana! Shimaldin boran-chapqun kötürüldi; yoghan bir bulut we uni orap turghan bir ot, uning etrapida bir yoruqluq julalinip turatti; otturisdin, yeni shu ot ichidin, issiqtin julalan'ghan parqiraq mistek bir körünüsh köründi.

⁵ Yene uning otturisdin, töt hayat mexluq köründi; ularning körünüshi shundaq idiki: — ularda in-

□ **1:1** «Ottuzinchi yili» — Ezakiyalning öziningki 30-yili bolsa kérek. Ezakiyal esli kahin bolup, ottuz yashqa kirgende muqeddes ibadexanidiki toluq kahinliq ornigha (bolupmu qurbanliq qilishqa) chiqishi kérek idi. Biraq u sürgün bolup, undaq nésiwige muyesser bolalmidi. ■ **1:1** Zeb. 137:1

sanning qiyapiti bar idi; □ ⁶ ularning herbirining töttin yüzi bar idi; herbirining töttin qaniti bar idi.

■ ⁷ Ularning tüptüz putliri bar idi; tapanliri bolsa mozayning tuyaqlirigha oxshaytti; ular parqiritilghan mistek parlap turatti.

⁸ Töt yénida, qanatlıri astida insanningkidek birdin qoli bar idi; tötisining herbirining töttin yüzi we töttin qaniti bar idi; □ ■ ⁹ ularning qanatlıri bir-birige tutash idi; ular yürgende héchyaqqa burulmaytti; ular hemmisi udul aldigha yüretti.

¹⁰ Ularning yüz körünüşlıri insanningkidek idi; u tötisining ong teripide shirningkidek yüzi bar idi; tötisining sol teripide buqiningkidek yüzi bar idi; tötisining бүrkütningkidek yüzimu bar idi. ■

¹¹ Ularning yüzlıri ene shundaq idi. Qanatlıri yuqirida kérilip turatti; herbirining ikki qaniti ikki teripidiki mexluqning qanitigha tutishatti; yene ikki qaniti öz ténini yépip turatti. ¹² Ularning herbiri udulgha qarap mangatti; ularda bolghan roh nege barimen dése, ular shu yerge mangatti; ular mangghanda héchqaysi terepke burulmaytti. □ ¹³ Hayat mexluqlarning

□ **1:5** «ularda **insanning qiyapiti bar idi**» — bu sözler, éhtimal, mushu mexluqlarning öre turghan halitini körsitidu. Mexluqlar süretlen'gen almashlar bezide erenche rodta, bezide ayalche rodta körülıdu. Belkim ularning körünüşı peyghemberge bir teripi erenche qiyapette, yene bir teripi ayalche qiyapette körün'gen bolushi mumkin. ■ **1:6** Ez. 10:14 □ **1:8** «**tötisining herbirining töttin yüzi we töttin qaniti bar idi**» — bezi alimlar: — «tötisining herbirining yénida ikkidin insanningkidek qoli bar idi» dep terjime qilidu — demek, herbir mexluqning töttin emes, belki ikkidin qoli bar idi. ■ **1:8** Ez. 10:8 ■ **1:10** Ez. 10:14; Weh. 4:7 □ **1:12** «ularda **bolghan roh**» — belkim Xudaning Rohidur.

qiyapiti bolsa, köyüp yalqunlap turghan otning choghidek, mesh'ellerdek idi; mushu ot uyan-buyan aylinip mexluqlar arisida yüretti; ot intayin yalqunluq idi, ottin chaqmaqlar chéqip turatti; ¹⁴ hayat mexluqlar chaqmaqtek pal-pul qilip uyaqtin-buyaqqa yügürüp turatti. ¹⁵ Men hayat mexluqlargha qaridim, mana hayat mexluqlarning herbirining yénida yerde turidighan, ularning yüzige udullan'ghan birdin chaq turatti; ¹⁶ chaqlarning shekli we yasilishi béril yaqutning körünüshide idi; tötisining birxilla körünüshi bar idi; ularning shekli we yasilishi bolsa, chaqning ichide chaq bardek idi. □ ■

¹⁷ Mexluqlar mangghanda, ular yüzlen'gen töt teripining hemmisige udul mangatti; mangghanda ular héch burulmaytti.

¹⁸ Chaqlarning ultangliri bolsa, intayin égiz hem dehshetlik idi; ular tötisining ultanglirining pütün etrapi közler bilen tolghanidi. ■ ¹⁹ Hayat mexluqlar mangghanda, chaqlar ulargha yandiship mangatti; hayat mexluqlar yerdin kötürülgende, chaqlarmu kötürületti. ■ ²⁰ Roh nege mang dése, ular shu yerge mangatti — démek, ularning rohi *Rohqa* egiship mangatti. Chaqlar ular bilen teng kötürületti; chünki mexluqlarning rohi chaqlirida idi. □ ²¹ Mexluqlar mangghanda, chaqlarmu mangatti; mexluqlar toxtighanda, chaqlarmu toxtaytti; ular yerdin kötürülginide,

□ **1:16** «...chaqning ichide chaq bardek idi» — bashqa birxil terjimisi: «...bir chaq yene bir chaq bilen gireleshken idi». ■ **1:16** Ez. 10:9,10 ■ **1:18** Ez. 10:12 ■ **1:19** Ez. 10:16 □ **1:20** «Roh nege mang dése, ular shu yerge mangatti...» — «Roh» mushu yerde belkim Xudaning Rohini körsitidu.

chaqlarmu ulargha qoshulup teng kôtürületti; chünki hayat mexluqlarning rohi chaqlarda idi.

²² Hayat mexluqlarning bashliri üstide bir yoghan köz yetküsiz gümbezge oxshaydighan bir nerse turatti; u xrustaldek dehshetlik parqirap, ularning béshi üstide yéyilip turatti. □ ²³ Bu gümbezdek nersining astida ularning qanatliri kérilip, bir-birige tégiship turatti; herbir mexluqning öz ténining ikki yénini yapidighan ikkidin qaniti bar idi. □

²⁴ Ular mangghanda, men qanatlirining sadasini anglidim — u ulugh sularning sharqirighan sadasidek, Hemmige Qadirning awazidek — qoshunning yürüş qiliwatqan chaghdiki sürenshawqunlirining sadasidek idi; ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlirini töwen'ge chüshüretti.

²⁵ We ularning béshi üstidiki gümbezdek nerse üstidin bir awaz anglandi. Ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlirini töwen'ge chüshüretti.

²⁶ Ularning béshi üstidiki gümbezdek nerse üstide, kök yaqut kebi bir textning siymasi turatti; bu text siymasining üstide, tolimu yuqirida, insan qiyapitide körün'gen bir zat turatti. ²⁷ We men bu zatni bélining üsti teripining turqi

□ **1:22** «bir yoghan köz yetküsiz gümbez» — bu gümbez 26-ayet boyiche Xudaning textining ulini körsitidu. «u **xrustaldek dehshetlik parqirap**» — yaki «u muzsiman dehshetlik parqirap...». □ **1:23** «herbir **mexluqning öz ténining ikki yénini yapidighan ikkidin qaniti bar idi**» — bashqa birxil terjimisi: «herbir mexluqning yapquchi ikki qaniti bar idi» — démek, herbirining ténini yapidighan ikki qaniti bar idi. Bizning terjimimiz boyiche, bir yölinishke uchqanda, qanatliridin ikkisini ishlitidu, yene bir yölinishke uchqanda, bashqi ikki qanitini ishlitidu.

mistek parqirghan, etrapini ot orap turghan qiyapettiki bir körünüshte kördüm; we bélining asti teripining turqi, otning qiyapitide idi, uning etrapida küchlük yoruqluq turatti. ²⁸ Bu etrapida turghan küchlük yoruqluqning körünüshi bolsa, yamghurluq künidiki bulutta peyda bolghan hesen-hösenning körünüshidek idi. Bu bolsa Perwerdigarning shan-sheripining qiyapitining körünüshi idi. Buni körüpla men düm yiqildim; we men sözlewatqan birsining awazini anglidim. □ ■

2

Ezakiyalning wezipisi

¹ We U manga: I insan oghli, ornungdin des tur, we Men sanga söz qilimen, — dédi.

² U manga söz qilghanda, Roh manga kirip, méni des turghuzdi; we men manga söz Qilghuchining awazini anglap turdum. □ ■ ³ We U manga: — «I insan oghli, Men séni Israil balilirigha, yeni Manga asiqliq qilghan asiy «yat eller»ge ewetimen; бүгүн'ge qeder hem ular hem ularning ata-

□ **1:28** «Bu **etrapida turghan küchlük yoruqluqning körünüshi bolsa, yamghurluq künidiki bulutta peyda bolghan hesen-hösenning körünüshidek idi**» — bu sözler, belkim bu küchlük nurning Perwerdigarning körünüshining etrapida chembersiman shekilde bolghanliqini körsitidu. ■ **1:28** Dan. 10:9 □ **2:2** «U **manga söz qilghanda, Roh manga kirip, méni des turghuzdi**» — «Roh», mushu yerde shübhisizki, Xudaning Rohini körsitidu. ■ **2:2** Ez. 3:24; Dan. 10:10

bowliri Manga yüz örüp asiyliq qilip kelmekte», — dédi. □ ■

⁴ — «Bu balilar bolsa nomussiz we köngli qattiqtur; Men séni ulargha ewetimen; sen ulargha: «Reb Perwerdigar shundaq deydu!» — dégin —

⁵ shuning bilen ular meyli qulaq salsun, salmisun (chünki ular asiyliq qilidighan bir jemet) — özliri arisida heqiqiy bir peyghemberning turghanliqini tonup yétidu. ■

⁶ Emdi sen, i insan oghli, gerche sanga tiken-jighanlar hemrah bolsimu, we sen chayanlarning arisida tursangmu, ulardin qorqma, we sözliridinmu qorqma; shundaq, ularning sözliridin qorqma, we zerdilik qarashliridin dekke-dükkige chüshme; chünki ular asiy bir jemettur. □ ■

⁷ Sen ular tingshisun, tingshimisun Méning sözlirimni ulargha yetküz; chünki ular asiyliq qilghuchilardur. ⁸ We sen, i insan oghli, sanga éytqan sözlirimge qulaq sal; bu asiy jemettek tetür bolmighin; aghzingni échip, Men sanga berginimni yégin». ■

□ **2:3** «Manga asiyliq qilghan asiy «yat eller»» — mushu yerde «yat eller» kinayilik gep bolup, shübhisizki «Israil» (shimaliy padishahliq) we Yehuda (jenubiy padishahliq) dégen ikki elni kösitidu. Ular Xudagha «yat», ular chetelliklerdeq butqa choqundi. «Israil» (shimaliy padishahliq) 125 yil ilgiri Asuriye impériyesi teripidin sürgün bolghanidi. Asuriye impériyesi ghulighandin kéyin, belkim sürgün bolghan köp Israillar Babilida qélip, sürgün bolghan «Yehuda»dikiler bilen ariliship bir bolup ketken. ■ **2:3** Yer. 3:25 ■ **2:5** Ez. 33:33 □ **2:6** «gerche sanga tiken-jighanlar hemrah bolsimu, we sen chayanlarning arisida tursangmu,...» — «tiken-jighanlar» we «chayanlar» dégenler shübhisizki, Israillarni körsitidu. ■ **2:6** Yer. 1:8, 17; Ez. 3:9; Luqa 12:4; 1Pét. 3:1 ■ **2:8** Weh. 10:9

⁹ — Men qarisam, mana manga sozulghan bir qol turuptu; we mana, uningda bir oram yazma turuptu. ¹⁰ U köz aldında uni échip yéyip qoydi; uning aldi-keynining hemme yérige xet yézilghanidi; uninggha yézilghanliri mersiye, matem sözliri we derd-elemlerdin ibaret idi. □

3

¹ We U manga: — I insan oghli, érishkiningni yégin; bu yazmini yep, béríp Israil jemetige söz qilghin, dédi. ■

² Shuning bilen men aghzimni achtigim, U manga yazmini yégüzdi. ³ U manga: — I insan oghli, qorsiqingni toq qilip, ichi-baghringni Men sanga bergen bu oram yazma bilen toldurghin, — dédi. Shuning bilen men yédim, aghzimda u heseldek tatliq idi. ■ ⁴ We U manga mundaq dédi: «I insan oghli, barghin, Israil jemetige barghin, Méning sözlirimni ulargha yetküzgin. ■ ⁵ Chünki sen gheyriy yéziqtiki yaki tili tes bir elge emes, belki Israil jemetige ewetilding; ⁶ — gheyriy yéziqtiki hem tili tes, sözlirini chüshen'gili bolmaydighan köp el-

□ **2:10** «U köz aldında uni échip yéyip qoydi; uning aldi-keynining hemme yérige xet yézilghanidi» — adette, «oram yazmilar»da peqet ichidila xet yéziqliq bolatti. Alimlarning bu oram yazmining «aldi-keyni»ge xet yézilghanliqi toghruluq herxil pikri bar. Shühhisizki, uning bir ehmiyiti shuki, Xudaning sap sözlirige héchkimning qoshumche sözlerni yézish mumkinchiligi yoq idi; bizningche, bu ish yene Xudaning ularni eyibleydighan sözlirining nurgunliqini tekitleydu. ■ **3:1** Yer. 15:16; 2:8; Weh. 10:9 ■ **3:3** Zeb. 19:10-11; 119:103; Weh. 10:10 ■ **3:4** Yer. 1:17

large ewetilmiding; Men séni shulargha etetken bolsam, ular sanga qulaq salatti!

⁷ Biraq Israil jemeti sanga qulaq salmaydu, chünki ularning héchbiri Manga qulaq sélishni xalimaydu; chünki pütün Israil jemetining qapiqi tong we köngli qattiqtur. ⁸ Mana, Men yüzüngni ularning yüzlirige qarshi tashtek, we séning péshanengni ularning péshanilirigha qarshi tashtek qildim. ■

⁹ Berheq, séning péshanengni chaqmaq téshidin qattiq, hetta almastek qildim. Ulardin qorqma, we ular tüpeylidin dekke-dükkige chüshme; chünki ular asiy bir jemettur». ■

¹⁰ We U manga: — I insan oghli, Méning sanga éytmaqchi bolghan hemme sözlirimni könglüngge püküp qoyghin, ularni köngül qoyup anglighin.

¹¹ We hazir barghin, sürgün bolghanlarga, yeni öz élingdikilerge söz qil, ular anglisun, anglimisun ulargha: «Reb Perwerdigar shundaq deydu!» — dégin! — dédi. ■

¹² Shuning bilen Roh méni kötürdi, men arqamdin zor sharqirighan bir awazni anglidim — «Perwerdigarning shan-sheripige teshekkür-medhiye öz jaylirida oqulsun!» —□ ■

¹³ — Hayat mexluqlarning qanatlirining bir-birige tégishken awazi, we ularning yénidiki chaqlarning awazliri beheywet sharqiraq bir sada idi. ¹⁴ We Roh méni kötürüp, yiraqqa apardi; we men qattiq azab, rohimdiki ghezep bilen bardim, we Perwerdigarning qoli méning

■ **3:8** Yer. 1:18; Mik. 3:8 ■ **3:9** Yer. 1:8,17; 5:3; Ez. 2:6; 1Pét. 3:14

■ **3:11** Ez. 2:5, 7 □ **3:12** «shuning **bilen Roh méni kötürdi,...**»

— «Roh», shühbisizki, Xudaning Rohi. ■ **3:12** Ez. 8:3

wujudumda kuchlük idi. □ 15 Shuning bilen men Tel-Abib shehiride sürgün bolghanlar, yeni Kéwar deryasi boyida turghanlarning yénigha yétip keldim; men ular turghan jayda olturdum; ularning arisida yette kün hang-tang qétip olturdum.■

16 Mana yette kün toshup, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

17 «I insan oghli, Men séni Israil jemeti üçün közetchi qilip tiklidim; sen Méning aghzimdin sözni anglap, ulargha Mendin bolghan agahni yetküzgin.■

18 Men rezillerge: «Sen jezmen ölisen» — désem, biraq sen uni agahlandurmisan — yeni bu rezil ademni hayatqa érishsun dep rezil yolidin yandurup, uni hayatqa érishsun dep agahlandurmisan, shu rezil adem öz qebihlikide ölidu; biraq Men uning qéni üçün sendin hésab alimen.□ ■

19 Biraq sen ashu rezil ademni agahlandur-sangmu, u rezillikidin, yeni öz rezil yolidin yanmisa, u öz qebihlikide ölidu; lékin sen öz

□ 3:14 «men qattiq azab, rohimdiki ghezep bilen bardim,...» — Ezakiyalning derd-elimi we rohining achchiqligi néme üçün? Shühbisizki, u Xudaning sözini anglap öz xelqining qattiq köngüllüklükini chüshinip yétip, intayin azablan'ghan we ularning Xudagha bolghan wapasizliqigha qattiq ghezeplen'gen. ■ 3:15 Ayup 2:13 ■ 3:17 Yesh. 62:6; Ez. 33:7; 1Tim. 3:1 □ 3:18 «Shu rezil adem öz qebihlikide ölidu» — ibranij tilida bu ikki bisliq söz. Birinchi menisi: «U öz qebihlik tûpeylidin ölidu». Ikkinchi menisi: «U öz qebihlik kechürüm qilinmighan halda ölidu» — démek, u Xudaning dostluqidin ayrilghan halda ölidu. Bizningche ikkinchi imkaniyet belkim toghridur. Beribir hemmimiz ölimiz; biraq Xudadin ayrilghan halda ölüsh, heqiqiy hem qorqunchluq ölümdur. ■ 3:18 Ez. 33:8

jéningni qutquzup qalisen.

²⁰ Yaki bolmisa bir heqqaniy adem öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlik qilidighan bolsa, uning aldigha chomaq salsam, u ölidu; chünki sen uni agahlandurmiding, u öz gunahida ölidu, we u qilghan heqqaniy ishlar eslenmeydu; biraq uning qéni üçün sendin hésab alimen. ■ ²¹ We eger sen heqqaniy ademni gunah sadir qilma dep agahlandurup tursang, we u gunah sadir qilmisa, u chaghda u jezmen hayat qalidu, chünki u agahqa köngül qoydi; shuning bilen sen öz jéningni qutquzup qalisen».□

²² We Perwerdigarning qoli méning wujudumda turatti; U manga: — Ornungdin tur, tüzlenglikke barghin, Men shu yerde sen bilen sözlishimen, — dédi.□

²³ Shuning bilen men ornumdin turup, tüzlenglikke chiqtim; we mana, men Kéwar deryasi boyida turup körgen shan-shereptek, Perwerdigarning

■ **3:20** Ez. 18:24; 33:12,13 □ **3:21** «U chaghda u jezmen hayat qalidu, chünki u agahqa köngül qoydi» — bezi alimlar, Xudaning bu sözini peqet jismaniye jehettiki «ölüm» we «hayat» dep qaraydu. Xudaning Musa peyghember arqiliq Israil bilen békitken ehdisi boyiche, Israillar uning permanlirida yürgen bolsa, omumen éytqanda, köp bextlik, uzun ömürlük bolidu. Biraq biz bu sözler belkim jismaniye tereptin bolushi mumkin bolsimu, uningdinmu muhimi, rohiye tereptinmu éytilghan, dep qaraymiz. Démek, sözler menggülek hayat we menggülek ölümge qaritilghan. Undaq bolmisa heqqaniy adem toghruluq «uning qilghan heqqaniy ishliri eslenmeydu» dégen agah sözning néme qorqunchluqi bolsun? □ **3:22** «U manga: — Ornungdin tur, tüzlenglikke barghin, men shu yerde sen bilen sözlishimen, — dédi» — Xuda Ezakiyal bilen sözlishish üçün uning bir xilwet jay («tüzlenglik» yaki «jilgha»)gha chiqishini telep qilidu.

shan-sheripi shu yerde turatti; körüpla men düm yiqildim. ■ 24 We Roh ichimge kirip méni tik turghuzdi; U manga söz qilip mundaq dédi: — «Barghin, öyge kirip özüngni bend qilghin. ■ 25 We sen, i insan oghli, mana, ular arghamchilarni üstüngge sélip, ular bilen séni baghlaydu; buning bilen sen talagha chiqalmay, el-yurt ichige héch kirelmeysen. □ 26 Shundaqla ulargha tenbih bergüchi bolmasliqing üçhün, Men séni gacha qilip, tilingni tangliyinggha chaplashturimen; chünki ular asiy bir jemettur. □ ■ 27 We Men sen bilen sözleshkinimde, aghzingni échip, sen ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» deysen; kim anglaymen dése anglisun, kim anglimaymen dése anglimisun; chünki ular asiy bir jemettur. □ ■

■ 3:23 Ez. 1:3 ■ 3:24 Ez. 2:2 □ 3:25 «ular arghamchilarni üstüngge sélip, ular bilen séni baghlaydu» — «ular» zadi kim? Bashqa ayetlerge qarighanda Ézakialni «baghliganlar» el-yurttikiler emes; shunga biz shundaq qaraymizki, bu «ular» perishtilerdin ibaret. Xuda perishtiler arqiliq «ghayib arghamchilar» yaki «rohiy arghamchilar» bilen Ezakiyal peyghemberni ornidin turalmaydighan qilidu: 4-bab, 8-ayetnimu körüng. □ 3:26 «Men séni gacha qilip, tilingni tangliyinggha chaplashturimen» — bu «gachiliq» adettiki gep-sözni körsitidu; uning ariliqta beribir Xuda bergen bésharetlerni éytish mes'uliyiti bar idi. Shunga Xudaning mushu buyruqi bilen Ezakiyal xeqler bilen héch salamlashmaytti, adettikidek geplernimu qilalmaytti. Bu gachiliq besh yildin kéyin, 24:27-ayette tügeydu. ■ 3:26 Ez. 2:5 □ 3:27 «Men sen bilen sözleshkinimde, aghzingni échip, sen ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» deysen...» — bu ikki ayet (26-27)ke qarighanda, Xuda Özi peyghemberning «gachiliq»ni gahi-gahi üzidu we shuning bilen Ezakiyal xelqke söz qilidu. Bashqa waqitlarda u héch gep qilalmaytti. ■ 3:27 Ez. 2:5, 7

4

Yérusalémning muhasirige élinishi

¹ Emdi sen, i insan oghli, bir késekni élip öz aldinggha qoyghin; uning üstige bir sheherni — yeni Yérusalémni oyup qoyghin. □ ² Andin uni muhasirige élip, uninggha poteylerni qurup, sépilgha chiqidighan bir dönglük yasap, uning etrapigha bargahlarni tikip we sépilni bösüküchi bazghanlarni tiklep qoyghin. ■ ³ Bir tömür taxtini élip, uni özüng bilen sheherning arisigha tikle; yüzüngni uninggha qaritip tikle; u muhasirige élinidu, sen özüng uni muhasirige alisen; bu ishning özi Israil jemetige bésharet bolidu.

⁴ We sen, sol yéninggha yanpashlap yatqin; Israil jemetining qebihlikini öz üstüngge qoy; solgha yanpashlap qanche kün yatsang, sen shunche kün ularning qebihlikini kötürisen. □ ⁵ Men sanga yétish kérek bolghan künlerni ularning qebihlik qilghan yilliri boyiche, yeni uch yüz toqsan kün qilip békitkenmen; shuning bilen sen Israil jemetining qebihlikini kötürisen.■

⁶ Bu künler tügigendin kéyin, sen yene ong yanpashlap yétip, Yehuda jemetining qebihlikini kötürisen; sanga qiriq künni békitkenmen, herbir

□ **4:1** «bir késekni élip öz aldinggha qoyghin; uning üstige bir sheherni — yeni Yérusalémni oyup qoyghin» — kéyinki ayetlerge qarighanda, bu «kések» Yérusalém shehirini ipadilesh üçün nahayiti chong kések bolush kérek idi. ■ **4:2** 2Pad. 25:1 □ **4:4** «Israil jemetining qebihlikini öz üstüngge qoy» — mushu ayettiki «Israil jemeti» bolsa, «shimaliy padishahliq» (on qebile ittipaqi)ni körsitidu. 7-ayette «Yehuda» «jenubiy padishahliq»ni körsitidu. ■ **4:5** Chöl. 14:34

kün bir yilni ipadileydu. □ ⁷ We sen yüzüngni Yérusalémning muhasirisige qaritip, yéngingni türgen halda, uni eyiblep bésharet bérisen; ⁸ we mana, Men üstüngge arghamchilarni salimenki, sen muhasirining künlirini tügetmigüche uyan-buyan'gha héch örülmeysen. □

⁹ We sen özüngge bughday, arpa, purchaq, qizil mash tériq we qara bughdaylarni élip bir idish ichige sal; we buningdin özüng üçhün tamaq teyyarlaysen; sen buni yanpashlap yatqan künlerde, yeni üç yüz toqsan künde yeysen; ¹⁰ sen yeydighan tamaq bolsa miqdari boyiche her küni yigirme shekeldin bolushi kérek; sen uni belgilen'gen waqitlarda yeysen; □ ¹¹ we *her küni* sunimu norma boyiche, yeni altidin bir hin ichisen; *her kündiki* belgilen'gen waqitlarda ichisen. □

□ **4:6** «Men **sanga yétish kérek bolghan künlarni .. üç yüz toqsan kün qilip békitkenmen; shuning bilen sen Israil jemetining qebihlikini kütürisen; (5-ayet)... kéyin, sen yene ong yanpashlap yétip, Yehuda jemetining qebihlikini kütürisen; sanga qiriq künni békitkenmen, herbir kün bir yilni ipadileydu**» — Israilning 390 yilliq jazani we Yehudaning 40 yilliq jazani körüshi toghruluq qoshumche sözimizni körüng. □ **4:8** «mana, **Men üstüngge arghamchilarni salimenki, sen muhasirining künlirini tügetmigüche uyan-buyan'gha héch örülmeysen**» — yene 3-bab, 25-ayetni körüng. Bu «arghamchilar» körün'gen yaki ghayibtin bolsun, Ezakiyalning sol yanjilip andin ong yanjilip yétishgha yarem berdi. Belkim kechte (körüwatqan xelq uning öyidin chiqip ketkendin kéyin) u öz meylige qoyulghan. □ **4:10** «**yigirme shekel**» — yeni yérim qadaq — texminen 230 gram. □ **4:11** «**altidin bir hin**» — ondin alte litr etrapida. «**her kündiki belgilen'gen waqitlarda ichisen**» — démisekmu, bundaq yémek-ichmek acharchiliqqa yüzlen'gen ehwalda bolidu.

12 Sen uni arpa kömichi sheklide qilip yeysen; sen uni ularning köz aldida insan nijasiti üstide pishurisen».

13 Perwerdigar: «Israillar Men ularni heydep chiqiridighan eller arisida turup shu haram yolda öz nénini haram yeydu» — dédi. □ ■

14 Andin men: «I Perwerdigar! Men özümni héchqachan bulghap qoymidim, we yashliqimdin tartip bügün'ge qeder men özi ölgendin, yaki yirtquchlar boghup qoyghan nersidin héch yémigenmen; héchqandaq yirginchlik göshke aghzim tégip baqmighan!» — dédim. □

15 We U manga: «Mana, Men sanga insanning nijasitining ornigha kalining tézikini berdim; sen

□ **4:13** «Israillar **Men ularni heydep chiqiridighan eller arisida turup shu haram yolda öz nénini haram yeydu**» — Xuda Musa peyghember arqiliq Israillargha chong-kichik teretler herdaim ademzat turghan jaylardin néri qilinishi kérek dep buyrughan (mesilen, «Qan» 23:13-14). Shunga «insan nijasiti otida» tamaq étish mushu qanun boyiche bolmaytti, elwette. ■ **4:13** Hosh. 9:3 □ **4:14** «**Men özümni héchqachan bulghap qoymidim, ... héchqandaq yirginchlik göshke aghzim tégip baqmighan!**» — Xuda Musa peyghember arqiliq Israillargha bezi göshler (mesilen, choshqa göshi)ni men'i qilghan («Law.» 11-bab, «Qan.» 14-bab). Uning üstige özlükidin ölgen, yaki yirtquch haywanlar teripidin öltürülgün haywanlarning göshlernimu yéyishke bolmaytti («Law.» 22:8). Ezakiyal özi kahin bolghachqa, mushu telepler uning üçün téximu qattiq bolghan.

néningni shuning üstide pishurisen» — dédi.□

16 We U manga: «I insan oghli, mana Men Yérusalémda ulargha yölenchük bolghan nanni qurutiwétimen; ular nanni tarazigha sélip, uni teshwish ichide yeydu, suni ölchem bilen alaqqidilik ichide ichidu; □ ■ 17 Chünki nan we su ulardin qalidu; ular bir-birige qariship dehshet basidu, öz qebihlikidin qurup kétidu».

5

1 «We sen, i insan oghli, özüng ötkür bir qilichni al; uni ustira süpitide ishlitip, chéching we saqilinggha sürtüp qoy; andin tarazini élip alghan chachlarni

□ 4:15 «Men sanga insanning nijasitining ornigha kalining tézikini berdım» — alimlar Xudaning mushu sözliri üstide ikki xil pikirde bolghan: (1) Xuda Ezakiyal peyghemberge bergen buyruqini siliqlashturup, uninggha nijasitining ornida kala tézikining otida (halal dep hésablan'ghan) tamaq étishke ruxset qilghan; (2) Xuda peyghembiri üçün möjize yaritip, uning nijasitini kala tézikige aylandurghan; shuning bilen u halal halda tamaq yeydighan boldi. Bizningche 2-pikir toghridur. Chünki shuning bilen uni közitip yürgen yurtdashlar buni bilmey, uning mushu «ashni haram halda yégenliki»ge qarap nahayiti chöchüp kétetti. Bolmisa, peyghemberning ademni agahlanduridighan ish-heriketlirining ehmiyiti yoq bolatti. □ 4:16 «Men

Yérusalémda ulargha yölenchük bolghan nanni qurutiwétimen» — sözmüsöz terjime qilghanda «Men Yérusalémda «nan bolghan hasa»ni sunduriwétimen». «Yölenchük» dégen söz ibraniy tilida adette «tayaq» yaki «hasa»ni bildüridu. Mumkinchiligi barki, qedimki zamanlarda Yehudiy xelqi öz nanlirini bir tayaqta (zixqa tizilghandek) kötürüp mangatti. Herhalda umumiy menisi bizning terjime qilghinimizdek bolidu. ■ 4:16 Law. 26:26; Yesh. 3:1; Ez. 5:16; 14:13

teng bōlgin. □ ² Muhasire künliri tūgigende, ūchtin birini sheher ichide köydürgin; yene ūchtin birini élip sheher etrapigha chépiwetkin; yene ūchtin birini shamalgha soriwetkin; Men bir qilichni sughurup ularni qoghlaymen.

³ Sen yene ulardin birnechche talni élip tonungning péshige tiqip qoyghin; □ ⁴ bulardin yene nechche talni élip ot ichige tashlap köydüriwetkin; bulardin pütün Israil jemetige ot tutiship kétidu».

⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bu Yérusalém; Men uni ellerning del otturisigha orunlashturdum; bashqa memliketler uning öpchöriside turidu; □ ⁶ Biraq u Méning hökümlirime qarshiliship rezillikte ellerdinmu ashuruwetti, belgilimilirimge qarshilishishta öpchörisidiki memliketlerdinmu ashuruwetti; chünki Méning hökümlirimni ular ret qildi, Méning belgilimilirim bolsa, ularda aqmaydu.

⁷ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki siler öpchörenglerdiki ellerdinmu

□ **5:1** «...uni **ustira süpitide ishlitip, chéching we saqilinggha sürtüp qoy**» — chachlarni chüshürüwétishning özi matem tutushni bildüretti. □ **5:3** «...tonungning **péshige tiqip qoyghin**» —

Israillarning tonlirining péshide Xudaning emrlirini eslitidighan chuchilar bar idi («Chöl.» 15:38-39ni körüng). Xuda bu emri bilen Ezakiyalgha: «Kimler Méning emrlirim ichide yüridighan bolsa, Méning sözlirim uni saqlaydu» dégendek éytqan bolsa kérek. □ **5:5**

«**Men uni (Israilni) ellerning del otturisigha orunlashturdum; bashqa memliketler uning öpchöriside turidu**» — Xudaning buningda Israilgha bolghan meqsiti, «yat eller» u arqiliq özining heqiqiy Xuda ikenlikini, heqqaniyliyini, méhri-shepquitini körsun dégenliktur. Biraq Israil ellerge shundaq bir ülg bolmide. Hazir ular «yat eller»ge Xudaning jazasining qandaq ikenlikige bir misal bolidu.

bekrek bashbashtaqliq qilghanliqinglardin, Méning belgilimilirimde mangmasliqinglardin we hökümlirimni tutmasliqinglardin, hetta öpchörenglerdiki ellerning hökümliridimu mangmasliqinglar tüpeylidin, ■ ⁸ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men Özümki sanga qarshimen, *i Yérusalém*; séning aranggha ellerning köz alidila jazalarni yürgüzimen; ⁹ We séning barliq yirginchlikliring tüpeylidin arangda Özüm qilip baqmighan hemde kelgüsi ikkinchi qilmaydighan ishni qilimen.

¹⁰ Shuning bilen atilar öz balilirini yeydighan bolidu, balilar öz atilirini yeydighan bolidu; we Men sanga jazalarni yürgüzimen, we séning barliq qalghanliringning hemmisini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen. ■

¹¹ Shunga, Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — chünki sen Méning muqeddes jayimni özüngning barliq lenetlik nersiliring hem barliq yirginchlikliring bilen bulghighining tüpeylidin, berheq, Men silerni qirghin qilimen; közüm sanga rehim qilmaydu, ichimnimu sanga aghritmaymen.

□ ■ ¹² Sheherdikilerdin üchtin bir qismi waba késili bilen ölidu hemde aranglarda bolidighan acharchiliqtin béshini yeydu; üchtin bir qismi öpchörenglerde qilichlinidu; we Men üchtin

■ **5:7** Law. 18:24,28 ■ **5:10** Law. 26:29; Qan. 28:53; 2Pad. 6:29; Yigh. 4:10 □ **5:11** «Men silerni qirghin qilimen» — ibraniiy tilida «Men séni qirqiwétimen» déyilidu. Bu söz Ezakiyalning simwolluq heriketliri bilen baghliq (1-ayet). Bashqa birxil terjimisi: «Közüm sanga örülüp qarimaydu». ■ **5:11** Ez. 7:4

bir qismini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen, andin bir qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen. □ ■ 13 Shuning bilen Méning ghezipim bésiqidu, Méning qehrimni ularning üstige chüshürüp qon'ghuzup, pighandin chiqimen; Men Öz qehrimni ular üstige töküp tügetkendin kéyin, ular Men Perwerdigarning rezillikke chidimaydighan otumdin söz qilghanliqimni tonup yétidu.□

14 We Men séning öpçörendiki eller arisida hemde ötüp kétiwatqanlarning köz aldida séni weyrane qilimen we mesxire obyékti qilimen; 15 séning üstüngge ghezep hem qehr we qehrlik eyibler bilen jazalarni yürgüzginimde sen öpçörendiki el-lerge xorluq we tapa-tenining obyékti, bir ibret hem alaqqadilik chiqarghuchi bolisen; chünki Men Perwerdigar shundaq söz qildim!■

16 Men ulargha halaket élip kelgüchi, acharchiliq zeharlik oqlirini yaghdurghinimda, silerning üstünglardiki acharchiliqni kücheytimen, we yölenchük bolghan néningni qurutiwétimen.

□ 5:12 «Sheherdikilerdin üçtin bir qismi waba késili bilen ölidu hemde aranglarda bolidighan acharchiliqtin bëshini yeydu... andin bir qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen» — bu ayet Ezakiyalning (1-4-ayettiki) simwolluq heriketlirini chüshendürüp béridu. Körünüp turuptiki, (1-ayette) Ezakiyal sheherge salghan «ot», «waba késili hem acharchiliq»qa wekillik qilidu. ■ 5:12 Yer. 15:2 □ 5:13 «rezillikke chidimaydighan otum» — ibraniy tilida «hesitim» dégen söz bilen ipadilinidu. ■ 5:15 Qan. 28:37

□ ■ 17 We üstünlargha öz baliliringlarni özünglardin juda qilidighan acharchiliq hem yirtquch haywanlarni ewetimen; waba késilliri we qan tökküchiler aranglarga yamrap kétidu; üstünlargha qilich chüshürimen; Menki Perwerdigar söz qildim!».■

6

Israil taghlirigha qaritilghan bésharet

1 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

2 I insan oghli, Israilning taghlirigha yüzüngni qar-itip ularni eyiblep mundaq dep bésharet bergin: —

3 «Israilning taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglap qoyunglar: Reb Perwerdigar taghlar we égziklerge, wadilar we jilghilargha mundaq deydu: — Mana, Men üstünlargha bir qilichni chüshürüp, «yuqiri jay»liringlarni weyran qilimen.

□ 4 Shuning bilen silerning qurban'gahliringlar weyrane bolidu, «kün tüwrük»liringlar buzulidu; silerdin öltürülgenlerni butliringlarning aldigha

□ 5:16 «... **yölenchük bolghan néningni qurutiwétimen**» — ibraniy tilida «nan bolghan hasang»ni sunduriwétimen»; 4-bab, 16-ayettiki izahatni körüng. ■ 5:16 Law. 26:26; 2Pad. 6:25; Yesh. 3:1; Ez. 4:16; 14:13 ■ 5:17 Law. 26:22 ■ 6:2 Ez. 36:1 □ 6:3

«**yuqiri jay**»liringlarni **weyran qilimen**» — «yuqiri jaylar» — Israil we Yehuda uzundin béri tagh choqqiliri qatarliq jaylarda herxil butlarga choqunup, hetta ashu jaylarda «insan qurbanliq»larni qilip kelgen (16:21, 20:26-ayet qatarliqlarni körüng).

tashlaymen. □ ⁵ Israillardin bolghan ölüklerni öz butliri aldigha yatquzimen; qurban'gahliringlar etrapigha ustixanlirini chéchiwétimen.□

⁶ Siler turghan barliq jaylarda sheherler yer bilen yeksan qilinidu, «yuqiri jaylar» weyrane bolidu; shuning bilen qurban'gahliringlar halak bolidu, butliringlar chéqilip yoqilidu, «kün tüwrük»liringlar késilip ghulitilidu, we hemme yasighininglar yoq qiliwétilidu; □ ⁷ We öltürülgenler aranglarda yiqilishi bilen, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

⁸ Biraq Men silerdin bir qaldini qaldurimen; chünki yat memliketlerge tarqitiwétilgininglarda, silerdin eller arisida qilichtin qutulup qalghanlar bolidu. ⁹ We silerdin *qilichtin* qutulup qalghanlar sürgün qilin'ghan memliketlerde Mendin yan'ghan wapasiz qelbliri we butlirigha pahishiwazlardek hewes qilghan közliri bilen baghimni pare-pare qilghanliqini ésige keltüridu; shuning bilen ular qilghan rezillikliri hem yirginchlik qilmishliri tüpeylidin öz-özliridin nepretlinidu. ¹⁰ We ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; Men mushu külpetni silerning béshinglarga chüshürimen dégenlikim bikardin-bikar emes».

□ **6:4** ««kün tüwrük»liringlar **buzulidu**» — «kün tüwrükli» yaki «quyash butliri» dégenning bashqa bir terjimisi «isriqgahlar».

□ **6:5** «... ölüklerni öz **butliri aldigha yatquzimen; qurban'gahliringlar etrapigha ustixanlirini chéchiwétimen**» — shu chaghdiki butperesler: «qurban'gah»lirimiz jesetler yaki adem ustixanlirigha tégishi bilen «bulghinip», «haram» bolghan, shunga uni qaytidin ishletkili bolmaydu, dep qaraytti □ **6:6** «**kün tüwrükli**» — yaki «quyash butliri» dégenning bashqa bir terjimisi «isriqgahlar».

11 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Aliqiningni-aliquininggha urup, putung bilen yerni tepkin: «Israil jemetining barliq qebih, yirginchlik qilmishliri üçün way! Chünki ular qilich, acharchiliq we waba késili bilen yiqilidu» — dégin! □ ■

12 Yiraqta turghan wabadin ölidu; yéqinda turghan qilich bilen yiqilidu; hem tirik qalghan, yeni muhasirige chüshken kishi acharchiliqtin ölidu; shuning bilen méning ulargha bolghan qehrimni chüshürüp pighandin chiqimen. ¹³ Emdi ulardin öltürülgenler öz butliri arisida, ularning qurban'gahliri etrapida, öz butlirigha xushbuy yaqqan her bir égiz döng üstide, tagh choqqilirida, barliq yéshil derex we baraqsan dub astida yatqan chaghda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. □ ¹⁴ We Men Öz qolumni ularning üstige sozimen, ular her turghan jaylirida zéminni Diblattiki chöl-bayawandin better weyran qiliwétimen. Andin ular Méning Perwerdigar

□ **6:11** «... Aliqiningni-aliquininggha urup, putung bilen yerni tepkin» — mushu heriketler mushu yerde kishining könglining azablan'ghanliqini bildüridu, elwette. ■ **6:11** Ez. 21:22 □ **6:13** «yéshil derex we baraqsan dub astida...» — Israillar mushu jaylarda ölgüchilerni depne qilatti (mesilen, «Yar.» 35:8). Mumkinchiligi barki, ular kéyinrek mushu jaylarni «tawapgah»gha aylandurup, shu yerde öz ata-bowilirigha dua qilghan. Mushundaq qilmishlar Tewratta qet'iy men'i qilin'ghan (mesilen, «Qan.» 18:11)

ikenlikimni tonup yétidu».[□]

7

Xatime waqti keldi!

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² «Sen angla, i insan oghli, Reb Perwerdigar Israil zéminigha mundaq dédi: Xatime! Zéminning töt bulungigha xatime bérilidu![□]

³ Sanga hazir xatime bérilidu! Öz ghezipimni béshinggha chüshürimen, öz yolliring boyiche üstüngge höküm chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlik ishliringni öz béshinggha yandurimen. ⁴ Méning közüm sanga rehim qilmaydu hem ichimnimu sanga aghritmaymen; eksiche öz yolliringni béshinggha yandurimen, öz yirginchlikliring öz arangda bolidu; andin siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler».[■]

[□] **6:14** «ular her turghan jaylirida zéminni Diblattiki chöl-bayawandin better weyran qiliwétimen» — bashqa birxil terjimisi: «ular her turghan jaylirida zéminni jenubiy chöl-bayawandin Riblatqiche (yeni, Israilning eng shimaliy sheherlirin biri) weyran qiliwétimen». Ibraniy tilida «Diblat» bilen «Riblat» yézilishi bir-birige nahayiti oxshiship ketkechke, köchürgüchi katiplar esliy tékistning «Riblat» dégen sözini xata köchürgen bolushimu mumkin. [□] **7:2** «Xatime! Zéminning töt bulungigha xatime bérilidu!» — ilgiriki peyghemberler (Yoél, Amos, Yeshaya, Hoshiya, Mikah qatarliqlar) Xudaning mushu jazasi toghruluq bésharet bergen. Ezakiyal peyghember mushu yerde, waqti-saiti hazir bolidu, deydu. [■] **7:4** Ez. 5:11; 8:18

⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Balayi'apet! Héch bolup baqmighan balayi'apet kélidu! Mana, u keldi!

⁶ Xatime, xatime! U sanga qarshi qozghaldi! Mana, u kéliwatidu!

⁷ Halaket yéningha keldi, i zéminda turghuchi; waqit-saiti toshti, ashu kün yéqinlashti; xushalliq warqirashliri emes, belki dawalghuluq bir qiyqas-süren taghlarda anglinidu. □ ⁸ Men tézla qehrimni üstüngge töküp, sanga qaratqan ghezipim bilen pighandin chiqimen; Men öz yolliring boyiche üstüngge höküm chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlikliringni béshingha qayturup chüshürimen. ⁹ Méning közüm sanga rehim qilmaydu hem ichimnimu sanga aghritmaymen; Men öz yolliringni béshingha yandurimen, we öz yirginchlik ishliring öz aranggha chüshidu; shuning bilen siler özünglarni urghuchining Men Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

¹⁰ Mana, ashu kün! Mana u keldi! Halaket chiqip yüriwatidu! — tayaq bixlandi, hakawurluq chécheklidi! □ ¹¹ Zorawanliq yétilip rezillik tayiqi

□ **7:7** «ashu kün yéqinlashti...» — mushu «kün» «Perwerdigarning küni» yeni «qiyamet küni»ni körsitidu. Ezakiyal peyghemberning bu bésharitining ikki qétimliq emelge ashurulushi bar: — (1) Bab il impériyesi Israil zéminigha tajawuz qilip Yehudiylarni pütünley sürgün qilidu; (2) kelgüside, Perwerdigarning künide; shu küni dejjalning qoshunliri Israil zéminigha tajawuz qilidu. Bu ikki weqening bir-birige oxshaydighan köp yerliri bolidu. □ **7:10** «tayaq bixlandi, hakawurluq chécheklidi!» — mushu «tayaq» ularning zorawanliqini bildüridu — kényinki 10-ayetni körüng. Uning «bixlan'ghanliqi» belkim uni jazalaydighan waqit-saet toshqan, demekchi.

bolup chiqti; ularningkidin héchnerse qalmaydu — ularning ademler topidin, dölet-bayliqliridin yaki heywisidin héchnéme qalmaydu. □ ¹² Waqit-saiti keldi, küni yéqinlashti; alghuchi xushal bolup ketmisun, satquchi matem tutmisun; chünki qattiq ghezep mushu bir top kishilarning hemmisining üstige chüshidu. □ ¹³ Chünki gerche alghuchi bilen satquchi tirik qalsimu, satquchi özi sétiwetkinige qaytidin ige bolmaydu; chünki bu top kishiler toghruluq körün'gen bésharet inawetsiz bolmaydu; ulardin héchqaysisi qebihlikni bilen öz hayatini saqliyalmaydu. □

¹⁴ Ular kanayni chélip hemmini teyyarlidi, biraq héchkim jengge chiqmaydu; chünki Méning ghezipim mushu bir top kishilarning hemmisige

□ **7:11** «zorawanliq yétilip rezillik tayiqi bolup chiqti» — bashqa birxil terjimisi «zorawanliq yétilip, rezillikni jazalaydighan tayaq bolup chiqti» — Biraq bizningche bu «tayaq» 10-ayettiki tayaqqa oxshash bolushi kérek. □ **7:12** «alghuchi xushal bolup ketmisun, satquchi matem tutmisun; chünki qattiq ghezep mushu bir top kishilarning hemmisining üstige chüshidu» — balayi'apet chüshken künlerde köp nersilarning bahasi derhal chüshidu. Shu chaghda alghuchi kishi belkim: «nahayiti erzan'gha aldim» dep xushallinidu, satquchi kishi belkim «bek erzan sétiptimen» dep köngli yérim holidu. □ **7:13** «Chünki gerche alghuchi bilen satquchi tirik qalsimu, satquchi özi sétiwetkinige qaytidin ige bolmaydu» — eger satqan nerse yer bolsa, Musa peyghemberge chüshürülgen mirasliq toghrisidiki qanun boyiche, satquchi uni (muwapiq bahasida) qayturup sétiwélishe hoquqi bar. Emdi satqan nerse yer bolsun bolmisun, uni qayturuwélishe waqti bolmaydu, chünki hemme adem sürgün bolup ép kéttilidu. «ulardin héchqaysisi qebihlikni bilen öz hayatini saqliyalmaydu» — bashqa birxil terjimisi «ularning qebihlikni tüpeylidin, ularning héchqaysisi öz hayatini saqliyalmaydu».

qaritilgan. ¹⁵ Talada qilich, ichide waba we acharchiliq turidu; dalada bolghan kishini qilich, sheherde bolghan kishini bolsa, waba we acharchiliq uni yutuwétidu. ¹⁶ We ulardin qutulup qélip bulardin qachqanlar taghlarda yürüp herbiri öz qebihlik üchün jilghidiki paxteklerdeq buquldap matem tutidu.

¹⁷ Herbirining qoli dermansizlinidu, tizliri süydük bilen chiliq-chiliq höl bolup kétidu; □ ■ ¹⁸ Ular öziğe böz kiyimini baghlaydu, wehshet ularni basidu; herqaysining yüzide xijalet, bashliri taqir körünidu. □ ■ ¹⁹ Ular öz kümüshlirini kochilargha tashlaydu, ularning altunliri bulghan'ghan nersidek bolidu; ularning altun-kümüshliri Perwerdigar ghezipini körsetken künide ularni qutquzmaydu; ular bulardin achliqini qanduralmaydu, qorsiqini tolduralmaydu, chünki bu nersiler ulargha ademlerni putlashturidighan qebihlik boldi. □ ■ ²⁰ U Uning güzel bézekini heywe bilen tiklidi; biraq ular uning ichide yirginchlik

□ **7:17** «Herbirining qoli dermansizlinidu, tizliri süydük bilen chiliq-chiliq höl bolup kétidu» — démek, qorqunchtin shundaq bolidu. Bashqa birxil terjimisi «Herbirining tizliri sudek ajiz bolup kétidu». ■ **7:17** Yesh. 13:7; Yer. 6:24 □ **7:18** «böz kiyimi» — matem tutush yaki qattiq towa qilishni bildüretti. «bashliri taqir körünidu» — matem tutqanda, qattiq pushayman qilghanda er kishiler chachlirini chüshürüwétetti. ■ **7:18** Yesh. 15:2, 3; Yer. 48:37 □ **7:19** «ularning altunliri bulghan'ghan nersidek bolidu» — «bulghan'ghan berse» (yaki «nijis nerse») mushu yerde ikki bisliq söz bolup, yene «yiraq qilin'ghan nerse»nimu bildüridu. «bu nersiler ulargha ademlerni putlashturidighan qebihlik boldi» — «bu nersiler» belkim ularning altun-kümüsh bolghan bayliqliri we shundaqla ular altun-kümüshdin yasighan butlar bolsa kérek. ■ **7:19** Pend. 11:4; Zef. 1:18

mebudlarni hemde lenetlik nersilirini yasidi; shunga Men uni ular üçhün paskinchiliqqa aylandurimen. □ 21 Men uni olja süpitide yat ademlarning qoligha, ghenimet qilip yer yüzidiki rezillerge tapshurimen; ular buni bulghaydu.

□ 22 Men yüzümni ulardin örüymen, we kishiler Méning eziz jayimni bulghaydu; zorawanlar kirip u yerni bulghaydu.

23 Zenjirni teyyarlanglar; chünki zémin qanliq jinayetlerge, sheher zorawanliqqa tolghan.

24 Shunga Men eller ichidiki eng rezilini keltürimen, ular ularning öylirige ige bolidu; Men zomigerlarning hakawurluqini yoqitimen; ularning «muqeddes jayliri» bulghinidu. □

25 Wehshet kéliwatidu! Ular tinch-amanliqni izdeydighan bolidu, biraq héch tapalmaydu.

26 Apet üstige apet, shum xewer üstige shum xewer kélidu; ular peyghemberdin bésharet

□ **7:20** «U Uning güzel Bézekini heywe bilen tiklidi» — «U» — Xudani körsitidu. «Uning güzel bézeki» — mushu söz bizningche muqeddes ibadetxanigha qaritilghan (bu ibadetxanini Sulayman padishah qurghan, esli intayin güzel we heywetlik idi). Ayetning bashqa birxil terjimisi: «Ular özi güzel buyumliridin pexirlen'gen, biraq ular bulardin yirginchlik mebudlarni hemde yirginchlik nersilerni yasidi; shunga men bularni ular üçhün paskinchilikke aylandurimen». Mushu ayettiki «paskinchilik» ikki bisliq söz bolup, yene «yiraq qilin'ghan nerse»nimu körsitidu. □ **7:21** «Men uni olja süpitide yat ademlarning qoligha, ghenimet qilip yer yüzidiki rezillerge tapshurimen» — «uni» muqeddes ibadetxanini körsitidu. 20-ayettiki izahatta körsitilgen ikkinchi terjime boyiche, «uni» Israillarning zibu-zinnetlirini körsitidu. □ **7:24** «ularning «muqeddes jayliri» bulghinidu» — mushu yerde «muqeddes jayliri» belkim hejwiwiy, kinayilik gep bolup, Israillarning butlarigha béghishlighan jaylirini körsitidu.

soraydu, biraq kahinlardin Tewratning bilimi, aqsaqallardin, moysipitlardin nesihet yoqap kétidu. □ ²⁷ Padishah matem tutidu, shahzade ümidsizlikke chömülidu, zémindiki xelqlarning qolliri titrep kétidu; Men ularni öz yolliri boyiche bir terep qilimen, öz hökümliri boyiche ulargha höküm chiqirip jazalaymen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

8

Yérusalémning jazaliri ••• Muqeddes ibadetxanida bolghan butpereslikler

¹ Altinchi yili, altinchi ayning beshinchi künide shundaq emelge ashuruldiki, men öz öyümde olturghinimda, Israilning aqsaqallirimu méning aldimda oltughinida, Reb Perwerdigarning qoli wujudumgha chüshti. □

² Men qaridim, mana, otning qiyapitide bir zatning körünüshi turatti; bélining töwini ot turqida turatti; bélining üsti bolsa julalighan yoruqluq, qizitilghan mis parqirighandek körünüş turatti. ³ U qolning körünüşidek bir shekilni sozup, béshimdiki bir tutam chachni tutti; Roh méni asman bilen zémin otturisigha kötürüp, Xudaning alamet körünüşliride Yérusalémgha, yeni ibadetxanining shimalgha qaraydighan

□ **7:26** «biraq **kahinlardin Tewratning bilimi... yoqap kétidu**» — «Tewrat»ning esliyi menisi «yolyoruq», «terbiye». □ **8:1** «**Israilning aqsaqallirimu méning aldimda oltughinida...**» — aqsaqallar belkim peyghemberdin nesihet sorighili keldi. Peyghember Xudadin jawab kütkende wehiy uninggha bérilidu.

ichki derwazisining bosughisigha apardi. Ashu yer «pak-muqeddeslikke qarshlashqan mebud», yeni Xudaning pak-muqeddes ghezipini qozghaydighan mebud turghan jay idi. □ ■ ⁴ Mana, men tüzlenglikte körgen alamet körünüshtek, Israilning Xudasining shan-sheripi shu yerde turatti. ■

⁵ U manga: — I insan oghli, béshingni kötürüp shimal terepke qarap baq, dédi. Men béshimni kötürüp shimal terepke qaridim, mana, qurban'gahning derwazisining shimaliy teripide, bosughida shu «pak-muqeddeslikke qarshilashqan mebud» turatti. ⁶ We u manga: — I insan oghli, ularning bundaq qilmishlrini — Israil jemetining Méni muqeddes jayimdin yiraq ketküzidighan, mushu yerde qilghan intayin yirginchlik ishlirini kördüngsen? Biraq sen téximu yirginchlik ishlarni körisen, — dédi.

⁷ We U méni ibadetxana hoylisining kirish éghizigha apardi, men qaridim, mana, tamda bir töshük turatti. ⁸ U manga: — I insan oghli, tamni kolap teshkin, dédi. Men tamni kolap teshtim, mana, bir ishik turatti. ⁹ U manga: — Kirgin, ularning mushu yerde qilghan rezil yirginchlik ishlirini körüp baq, dédi. ¹⁰ Men kirip qaridim, mana, etrapidiki tamlargha neqish qilin'ghan

□ **8:3** «Roh méni asman bilen zémin otturisigha kötürüp, ... ibadetxanining shimalgha qaraydighan ichki derwazisining bosughisigha apardi» — «Roh» mushu yerde Xudaning Muqeddes Rohi. «pak-muqeddeslikke qarshlashqan mebud», yeni Xudaning pak-muqeddes ghezipini qozghaydighan mebud» — ibraniy tilida «hesetke tewe mebud», yeni (Xudaning) hesitini qozghaydighan mebud» déyilidu. ■ **8:3** Dan. 5:5 ■ **8:4** Ez. 3:23

herxil ömiligüchi hem yirginchlik haywanlarni, Israil jemetining hemme butlirini kördüm.

¹¹ We bularning aldida Israil jemetining yetmish aqsaqili turatti. Ularning otturisida Shafanning oghli Jaazaniya turatti; ularning herbiri qolida öz xushbuydénini tutup turatti; xushbuy quyuyq buluttekorlep chiqti. ¹² We U manga: — I insan oghli, Israil jemetidiki aqsaqallarning qarangghuluqta, yeni herbirining öz mebud neqish qilin'ghan hujrisida néme qilghanliqini kördüngmu? Chünki ular: «Perwerdigar bizni körmeydu; Perwerdigar zéminni tashlap ketti» — deydu, — dédi. □ ■

¹³ We U manga: — Biraq sen ularning téximu yirginchlik qilmishlirini körisen, dédi. ¹⁴ U méni Perwerdigarning öyining shimaliy derwazisining bosughisigha apardi; mana, shu yerde «Tammuz üçün matem tutup» yighlawatqan ayallar olturatti. □ ¹⁵ We U manga: — I insan oghli, sen mushularni kördüngmu? Biraq sen téximu yirginchlik ishlarni körisen, — dédi.

¹⁶ We U méni Perwerdigarning öyining ichki hoylisigha apardi. Mana, Perwerdigarning

□ **8:12** «Israil jemetidiki aqsaqallarning qarangghuluqta, yeni herbirining öz mebud neqish qilin'ghan hujrisida néme qilghanliqini kördüngmu?» — mushu alamet körünüshlarning hemmisi ularning öz öyide («herbirining öz ... hujrisida») néme qilghanliqini körsitidu. Shunga bu körünüşni asasen «simwol» dep qaraymiz; shundaqtimu buning bilen teng, ibadetxanidiki heqiqiy ehwalnimu körsitidu. ■ **8:12** Ez. 9:9 □ **8:14** «Tammuz üçün matem tutup yighlawatqan ayallar» — «Tammuz» — yeni «ösümlüklarning padishahi» déyilgen bir bud. Riwayatler boyiche u ölüp, tehtisaragha chüshüp tehtisaraning padishahi boldi. Uning «ölümi» tüpeylidin her yili uninggha choqun'ghan ayallar «matem tutush»i kérek idi.

ibadetxanisining kirish yolida, péshaywan we qurban'gahning otturisida, yigirme besh adem, Perwerdigarning ibadetxanisigha arqisini qilip sherqqe qarap quyashqa choquniwatatti.

□ 17 We U manga: — I insan oghli, sen mushularni kördungmu? Yehuda jemeti özi mushu yerde qilghan yirginchlik qilmishlrini yénik dep, ular yene buning üstige zéminni jebir-zulum bilen toldurup méning achchiqimni qayta-qayta qozghatsa bolamdu? We mana, ularning yene shaxni burnigha tutiwatqinigha qara! □ 18 Shunga Men qehr bilen ularni bir terep qilimen; Méning közüm ulargha rehim qilmaydu, ichimnimu ulargha aghritmaymen; ular quliqingha yuqiri awazda nida qilsimu, ularni anglimaymen, — dédi.■

□ 8:16 «...Perwerdigarning **ibadetxanisigha arqisini qilip sherqqe qarap quyashqa choquniwatatti**» — bu bapta éytilghan besh heriket ichide bu heriket eng yirginchlik boldi. Chünki: (1) uning Xudaning ibadetxanisigha arqini qilishi mutleq kupurluq bir ish; (2) u ibadetxanigha kirgen kishilerning aldida ochuq-ashkare kupurluq qildi; (3) u kupurluq del Xudadin rehim-shepquet soraydighan jayda boldi («Yoél» 2:17ni körüng).

□ 8:17 «**ularning yene shaxni burnigha tutiwatqinigha qara!**» — «shaxni burnigha tutush» dégen heriket toghrisida üç pikir bar: — (1) qedimki zamanlarda bezi butperes milletler öz butlirigha choqun'ghanda chéchekligen bir shaxni burnigha tutatti. Shunga bu heriket butpereslikni körsitidu; (2) Yehudiylar Xudagha ibadet qilghanda oxshash heriket qilip Xudagha hörmet bildürishetti; undaq bolghanda, Xuda shundaq saxtipezlik hem butpereslik bilen baghlan'ghan ibadet ipadilirini qet'iy qobul qilmaytti; (3) undaq heriket peqetla Perwerdigargha bolghan intayin hörmetsizlikni, yeni kupurluqni bildüretti. Bizningche, belkim 2-pikir toghridur. ■ 8:18 Pend. 1:28; Yesh. 1:15; Yer. 11:11; Ez. 5:11; 7:4

9

Yette jazani beja keltürgüchiler

¹ U quliqimgha küchlük bir awazda towlap: — Yéqin kélinglar, sheherge mes’ul bolghuchilar, her-biringlar öz halaket qoralinglarni qolunglarga tutunglar, — dédi.

² We mana, alte kishining *ibadetxanining* shimaligha qaraydighan «Yuqiri derwaza» tereptin kéliwatqinini kördüm. Herbirisi qolida bitchit qilghuchi qoralini tutqan; ularning otturida yénigha pütükchining siyahdéní ésiqliq turghan, kanap kiyimlerni kiygen birsi bar idi; we ular *ibadetxanigha* kirip, mis qurban’gahning yénida turdi. □ ³ Shu chaghda Israilning Xudasining shan-sheripi esli turghan kérubtin kötürölüp öyning bosughisida turdi. Perwerdigar yénigha pütükchining siyahdéní ésiqliq turghan, kanap kiyimlerni kiygen kishini chaqirip uninggha: —□

⁴ Sheherning otturisidin, yeni Yérusalémning ot-turisidin ötüp, sheher ichide ötküzülgen barliq yirginchlik ishlar tüpeylidin ah-nadamet chekken

□ **9:2** «herbirisi **qolida bitchit qilghuchi qoralini tutqan...**» — yaki «herbirisi qolida jeng toqmiqini tutqan...». □ **9:3** «Israilning **Xudasining shan-sheripi esli turghan kérubtin kötürölüp öyning bosughisida turdi**» — «töt mexluq» bolsa «kérub»lardan ibarettur (10-babni körüng). Biraq mushu yerde éytilghan «kérublar» belkim muqeddes ibadetxanidiki «eng muqeddes jay»da qoyulghan ikki «altun kérub» sheklini körsitidu. Xudaning yoruqluq shan-sheripi shu yerde («eng muqeddes jay»da, qélin bir perde keynide) Sulayman ibadetxanini qurghandin béri turup kelgenidi. Hazir Ezakiyal köriduki, u hem ibadetxanidin hem Israilning özidin ayrilip kétidu.

kishilarning péshanlirige bir belge salghin, — dédi.□

⁵ We munga anglitip bashqa kishilergé: — Bu kishining keynidin sheherni kézip, ademlerni qir- inglar; közünglar rehim qilmisun, ulargha ich- inglarni aghritmanglar! ⁶ Birnimu qoymay hem- mini — qérilar, yash yigit-qizlar, bowaq-balilar we ayallarni qoymay öltürüwétinglar; peqet belge qoyulghan kishilergé yéqinlashmanglar; bu ishni öz muqeddes jayimdin bashlanglar, — dédi.

Shunga ular Xudaning öyi aldida turghan héliqi aqsaqallardin bashlighan. ⁷ We U ulargha: — Öyni bulghanglar, hoylilirini öltürülgenler bilen toldu- runglar; emdi béringlar! — dédi. Shuning bilen ular chiqip sheher boyiche ademlerni qirishqa bashlidi.

⁸ We shundaq boldiki, ular ademlerni qirghinida, men yalghuz qaldim; özümni yerge düm tashlidim we: — Ah, Reb Perwerdigar! Sen Yérusalémgha qaritilghan qehringni tökkende Israilning barliq qaldisini halak qilamsen? — dédim.□

⁹ We U munga: — Israil we Yehuda jemetining

□ **9:4 «... ah-nadamet chekken kishilarning péshanlirige bir belge salghin»** — bu «belge» (ibraniy tilida «taw» dégen herp) qedimki zamanlarda krést yaki chapras (+) sheklide idi. □ **9:8 «Sen Yérusalémgha qaritilghan qehringni tökkende Israilning barliq qaldisini halak qilamsen?»** — adette «Israilning qaldisi» dégen ibare pütün xelq arisida, Xudagha sadıq bolghan Yehudiy- larni körsitidu. Biraq Ezakiyal mushu yerde (Xudaning 9-10-ayette bolghan jawabigha qarighanda) belkim Yehudani körsitidu; «shi- maliy padishahliq», yene Israilning on ikki qebilisidin oni Asuriye impériyesi teripidin baldur munqeriz qilinip sürgün boldi, peqet ikki qebile, yeni «Yehuda we Binyamin» (jenubiy padishahliq) qaldi.

qebihlikni intayin rezil; chunki ular: «Perwerdigar zéminni tashlap ketti; Perwerdigar bizni körmeydu» — deydu. ¹⁰ «Men bolsam, Méning közüm ulargha rehim qilmaydu, ichimnimu ulargha aghritmaymen; Men ularning yolini öz béshigha chüshürimen, — dédi.■

¹¹ We mana, yénigha pütükchining siyahdénini asqan, kanap kiyimlarni kiygen kishi qilghan ishni melum qilip: «Manga Sen buyrugan ishni orundidim» — dédi.

10

Xudaning shan-sheripi ibadetxanisidin chiqip kétidu

¹ Men qaridim, mana, kérublarning béshi üstidiki gümbez üstide, kök yaqutning qiyapitidek bir textning körünüşhi turatti; ² *We textke Olturghuchi* kanap kiyimlarni kiygen kishige: «Kérublarning astidiki chaqlarning arisigha kir, qolliringni kérublar arisida köyüwatqan choghlargha toldurup, ularni sheher üstige chéchiwet» — dédi. Men qaridim, u shundaq qilishqa bashlidi.

³ Bu kishi kirgende kérublar öyning ong teripide turatti; *shan-shereplik* bulut öyning ichki hoylisini toldurdi. □

⁴ We Perwerdigarning shan-sheripi kérub üstidin chiqip, öyning bosughisigha kelgenidi; öy bulutqa toldi, hoyla bolsa Perwerdigarning shan-sheripining julaliqigha

■ **9:10** Ez. 5:11; 7:4; 8:18 □ **10:3** «shan-shereplik **bulut öyning ichki hoylisini toldurdi**» — «shan-shereplik bulut», 1:4ni körüng.

chömgen. ⁵ Kérublarning qanatlrining sadasi hemmidin qadirning sözligen chaghdiki awazidek bolup, sirttiki hoyligha anglinip turatti.

⁶ We shundaq boldiki, *Reb* kanap kiyimlarni kiygen kishige: «Chaqlar arisidin, yeni kërubar arisidin ot alghin» — dep buyrughinida, u kirip bir chaqning yénida turdi. ⁷ We kërublardin biri öz qolini kërubar otturisidiki otqa sozup uningdin ot élip, kanap kiyimlarni kiygen kishining qolirigha saldi; u buni élip chiqip ketti ⁸ (kërublarning qanatli astida, ademning qollirining qiyapiti körünüp turatti).

⁹ Men qaridim, mana, kërublarning yénida töt chaq bar idi, bir kërubning yénida bir chaq, yene bir kërubning yénida yene bir chaq turatti; chaqlarning qiyapiti bolsa béril yaqutning körünüshide idi. ■ ¹⁰ Ularning shekli bolsa, tötilisining oxshash idi, yeni chaq ichide chaq bardek körünetti.

¹¹ Kërubar mangghanda, ular yüzlen'gen tötila terepke udul qarap mangatti; mangghanda ular héch burulmaytti, belki béshi qaysi terepke qarighan bolsa, ular shu terepke mangatti; ular mangghanda héch burulmaytti.

¹² Ularning pütün téni, dümbiliri, qolliri, qanatliiri we ularning chaqlirimu, yeni tötisige tewe chaqlarning etrapı kózler bilen tolghanidi.

¹³ Chaqlarni bolsa: «pirqiraydighan chaqlar!» — dep atighinini öz quliqim bilen anglidim.

¹⁴ Herbir kërubning töt yüzi bar idi; birinchisi kërubning yüzi, ikkinchisi ademning yüzi, üçinchisi

shirning yüzi, tötinchisi bürkütning yüzi idi.□

¹⁵ Kérublar yuqirigha örlidi. Bular del men Kéwar deryasi boyida körgen hayat mexluqlar idi.

¹⁶ Kérublar mangghanda, chaqlarmu ulargha yandiship mangatti; kérublar yerdin örleshke qanatirini kötürginide, chaqlarmu ularning yénidin burulup ketmeytti. ■ ¹⁷ Ular turghanda, chaqlarmu turatti; ular kötürülgende, chaqlarmu ular bilen kötürületti; chünki hayat mexluqlarning rohi chaqlarda idi. ■ ¹⁸ We Perwerdigarning shan-sheripi öyning bosughisi üstidin chiqip, kérublar üstide turdi; ¹⁹ Kérublar qanatirini kérip, köz aldında yerdin kötürüldi; ular öydin chiqqanda, chaqlarmu ularning yénida idi; ular Perwerdigarning öyining sherqiy derwazisida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ularning üstide yuqiri turatti.

²⁰ Bular bolsa del men Kéwar deryasi boyida körgen, Israil Xudasining astida turghan mexluqlar idi; ularning kérublar ikenlikini bildim.

■ ²¹ Ularning herbirining töttin yüzi, herbirining töttin qaniti, qanatli astida insan qoli siyaqidiki qollari bar idi. ■ ²² Ularning yüzlining qiyapiti bolsa, ular men Kéwar deryasi boyida körgen yüzler idi; ularning turqi we yüzli men körgen'ge oxshash idi; ularning herbiri öz uduligha qarap mangatti.

□ **10:14** «herbir kérubning töt yüzi bar idi; birinchisi kérubning yüzi...» — 1:10-ayette, «kérubning yüzi»ning ornida, «buqining yüzi» körünidu. Shunga mumkinchiligi barki, «kérub»lar özi buqining qiyapitide körünidu. ■ **10:16** Ez. 1:19 ■ **10:17** Ez. 1:20 ■ **10:20** Ez. 1:3 ■ **10:21** Ez. 1:6, 8; 10:8, 14

11

Yétekchilerning jazalinishi

¹ Roh méni kótürüp, Perwerdigarning öyining sherqiy, yeni sherqqa qaraydighan derwazisigha apardi; we mana, derwazining bosughisida yigirme besh adem turatti; men ularning otturisida awamning aqsaqili bolghan, Azzurning oghli Jaazaniya hem Benayaning oghli Pilatiyani kördüm. ² We U manga: — I insan oghli, qebihlikni oylap chiqquchi, mushu sheherde rezil meslihet bergüchi ademler del bulardur. ³ Ular: «Öylerni sélish waqti yéqinlashti emesmu? Bu sheher bolsa qazan, biz bolsaq, ichidiki gösh» — deydu.

□ ⁴ Shunga ularni eyiblep bésharet bergin; — Bésharet bergin, i insan oghli! — dédi.

⁵ Shuning bilen Perwerdigarning Rohi wujudumgha urulup chüshüp, manga söz qilghan: «Perwerdigar mundaq deydu» — dégin. «Silerning shundaq déginginlarni, i Israil jemeti;

□ **11:3 «Öylerni sélish waqti yéqinlashti emesmu? Bu sheher bolsa qazan, biz bolsaq, ichidiki gösh»** — bésharet bétilgen chaghda Yérusalém shehiri muhasirige chüshken bolsa kérek. Bu ademler «bizge chataq bolmaydu, biz yene normal turmush ötküzeleydighan bolduq» dégen qarashta bolghan idi. Ularning közqarishidin «sheher qazan, biz gösh» dégin, belkim «ot qazandiki göshni köydürmeydu, ehwalimiz intayin rahet-paraghetliktur» dégenliktur. Ezakiyal peyghember bu ibarini bashqa tereptin chüshendürüp, ularni agahlandurup bésharet qilidu. «biz gösh» dégen sözning belkim yene bir ichki menisi barki, «biz sheherde qalghan, ésil göshmiz (Xuda bizni saqlighan), biraq Ezakiyal bilen bille sürgün bolghanlar bolsa, peqet «üchey-qarin»lardur» dégen hejwi, kinayilik gep. (Ayetning birinchi qismining bashqa bir xil terjimisi: «öylerni sélishning waqti yéqinlashmidi; sheher bolsa...»).

könglünglerge pükken oy-pikringlarni, Men bilimen. ⁶ Siler mushu sheherde adem öltürüşni köpeytkenisiler; siler reste-kochilarni öltürülgenler bilen toldurghansiler».

⁷ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler öltürgen kishiler bolsa, del shu göshtur, sheher bolsa qazandur; biraq silerni bolsa uningdin tartiwalimen. ⁸ Siler qilichtin qorqup kelgensiler, we Men üstünglarga bir qilich chüshürimen» — deydu Reb Perwerdigar.

⁹ «Shuning bilen Men silerni sheherdin tartiwélip, yat ademlarning qoligha tapshurimen, silerning üstünglardin höküm chiqirip jazalaymen.

¹⁰ Siler qilichlinip yiqilisiler; Israil chégralirida üstünglarga höküm chiqirip jazalaymen; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. □ ¹¹ Bu sheher siler üçün «qazan» bolmaydu, hem silermu uningki «gösh»i bolmaysiler; Men Israil chégralirida üstünglardin höküm chiqirip jazalaymen. ¹² We siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler; siler Méning belgilimilirimde yürnigen, hökümlirim boyiche mangmighansiler, belki öpchörenglardiki ellerning hökümliri boyiche mangghansiler».

¹³ Shundaq boldiki, Men bésharet bériwatqinimda, Benayaning oghli Pilatiya jan üzdi. Men düm yiqildim: «Ah, Reb Perwerdigar! Sen Israilning qaldisini pütünley yoqatmaqchimusen?» — dep qattiq awazda nida qildim.

□ **11:10** «...Israil chégralirida üstünglarga höküm chiqirip jazalaymen» — Babil impératori Néboqadnesar Zedekiyani Israilning chégrasida (Libnah shehiride) sot qildi («2Pad.» 25:6-7, 18-21 ayetlerni körüng).

*Xudaning sürgün bolghan Israillargha yéngi we-
disi — yéngi qelb, yéngi roh*

14 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

15 I insan oghli, Yérusalémda turuwatqanlarning: «Perwerdigardin yiraq kétinglar! Chünki mushu zémin bizgila miras qilip teqdim qilin'ghan!» dégen gépi, séning qérindashliring, yeni séning qérindashliring bolghan sürgünlerge hem Israilning pütkül jemetige qaritip éytilghan. □ 16 Shunga ulargha mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Gerche Men ularni yiraq yerlerge, eller arisigha yötkiwetken hem memliketler ichige tarqitiwetken bolsammu, ular barghan yerlerdimu Men Özüm ulargha kichikkine bir pak-muqeddes bashpanah

□ **11:15** «Yérusalémda turuwatqanlarning: «Perwerdigardin yiraq kétinglar! Chünki mushu zémin bizgila miras qilip teqdim qilin'ghan!» dégen... — Yérusalémdikilarning: «sürgün qilin'ghanlar (yeni Yehudadin xéli burun Babilgha sürgün qilin'ghan kishiler hemde 150 yil ilgiri sürgün qilin'ghan Israildiki on qebile) nahayiti gunahkar ademlerdur, shunga Xuda ularni sürgün qildurdi, biz bolsaq pak ademmiz, Xuda mushu zéminni bizge qaldurdi» dégen qarishi bar idi. Bundaq tekebburluqni Xuda jazalaydu. «Séning qérindashliring, yeni séning qérindashliring bolghan sürgünler» dégen tékistning bashqa bixil wariyanti: «qérindashliring bolghan uruq-tughqanliring».

bolimen».[□]

¹⁷ Shunga mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men silerni ellerdin yighimen, tarqitiwétilgen memliketlerdin silerni jem qilimen, andin Israil zéminini silerge qayturup teqdim qilimen. ¹⁸ Shuning bilen ular u yerge qaytip kélidu, ular barliq lenetlik nersilerni hem barliq yirginchlik ishlarini u yerdin yoq qilidu.

¹⁹ Men ulargha bir qelbni bérimen, ichinglarga yéngi bir rohni salimen; Men ularning ténidin tashtek qelbni élip tashlaymen, ulargha méhrlik bir qelbni bérimen. [□] [■] ²⁰ Shuning bilen ular Méning belgilimilirimde yürüdü, Méning hökümlirimni ching tutup ulargha emel qilidu. Ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. [■]

²¹ Biraq köngülliri lenetlik nersilerge we yirginchlik qilmishlarigha béghishlan'ghanlar bolsa, Men ularning yollirini öz béshigha chüshürimen», — deydu Reb Perwerdigar». [■]

[□] **11:16** «pak-muqeddes **bashpanah**» — dégen söz ibraniy tilida «muqeddes jay» yaki «ibadetxana» dégen söz. Muqeddes ibadetxananing bir yerde qurulusi Xudaning shu yerde qoghdighuchi we bashpanah bolghanliqini bildürüdü. Démek, ular (butperes) eller arisida bolsimu, Xuda (ular Uni izdigen bolsa) ulargha jismani hem rohiy jehette bashpanah bolup, ularni tinch saqlaydu we ulargha durus yollarda méngishqa yene yaremchi bolidu. Bashqa birxil terjimisi: «...Men ulargha qisqa waqit bir pak-muqeddes bashpanah boldum». [□] **11:19** «ulargha méhrlik **bir qelbni bérimen**» — ibraniy tilida sözmusöz: «ulargha göshlük bir qelbni bérimen» dégenliktur. [■] **11:19** Yer. 32:39; Ez. 36:26 [■] **11:20** Yer. 24:7; 30:22; 31:1; 32:38 [■] **11:21** Ez. 9:10

Xudaning shan-sheripi Yérusalémdin chiqip kétidu
 22 Kérublar qanatlarini yaydi, ularning chaqliri öz yénida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ular üstide yuqiri turatti; 23 we Perwerdigarning shan-sheripi sheharning otturisdin chiqip, sheharning sherq teripidiki tagh üstide toxtidi. □
 24 Shuning bilen Roh méni kötürüp, Xudaning Rohi bergen bu körünüshte méni Kaldiyege, yeni sürgün bolghanlarga apardi; shuan men körgen bu körünüş mendin ketti. □
 25 Shuning bilen men sürgün bolghanlarga Perwerdigar manga körsetken barliq ishlarni sözlep berdim.

12

Yérusalém ahalisining sürgün bolushining süretlinishi

1 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — 2 I insan oghli, sen asiy bir jemet arisida turisen; ularning körüşke közi bar emma körmeydu, anglashqa quliqu bar, emma anglimaydu, chünki ular asiy bir jemettur. ■

□ **11:23** «Perwerdigarning shan-sheripi ... sheharning sherq teripidiki tagh üstide toxtidi» — bu tagh «Zeytun téghi»dur. Ezakiyal peyghember Perwerdigarning shan-sheripini shu waqitta yene körmidi. Ezakiyalning hemme bésharetlarini omumlashturup qarighanda, Xudaning shan-sheripi shu chaghda taghda uzun turmay Israil zéminidinmu mutleq ketti. Biraq kéyin (43-babta) u mushu shan-sherip yene sherq teripidin kéliwatqanliqini köridu.

□ **11:24** «Roh méni kötürüp, ... méni Kaldiyege, yeni sürgün bolghanlarga apardi» — «Kaldiye» Babil impériyesining bir qismi.

■ **12:2** Yesh. 6:9; Yer. 5:21; Ez. 2:3-8; 3:26, 27

³ We sen, i insan oghli, sürgün bolghuchining yük-taqlirini teyyarlap qoyghin; we kündüzde ularning köz aldida sürgün bolghuchidek öz jayingdin bashqa jaygha barghin. Gerche ular asiy bir jemet bolsimu, éhtimalliqi yoq emeski, ular chüshinip yétidu. ⁴ Kündüzde ularning köz aldida sürgün bolushqa teyyarlighan yük-taqlardek yük-taqliringni élip chiq; andin kech kirey dégende ularning köz aldida sürgün bolidighan kishilerdek jayingdin chiqip ketkin; □ ⁵ tamni kolap téship, yük-taqliringni élip chiqqin; □ ⁶ ularning köz aldida buni mürüngge élip, gugumda kötürüp chiqip ketkin; yerni körelmesliking üçün yüzüngni yapqin; chünki Men séni Israil jemetige bésharet qildim. □

⁷ We men buyrulghan boyiche shundaq qildim; kündüzde men sürgün bolghuchi kishidek yük-taqlirimni élip chiqtim; we kech kirgende qolum bilen tamni kolap téship, yül-taqlirimni chiqirip, gügümde ularning köz aldida müremge élip kötürüp mangdim.

⁸ Etigende Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyilidi: — ⁹ «I insan oghli, Israil jemeti, yeni asiy bir jemet, sendin: «Bu néme qilghining» dep sorighan emesmu? ¹⁰ Ulargha:

□ **12:4** «Kündüzde ularning köz aldida sürgün bolushqa teyyarlighan yük-taqlardek yük-taqliringni élip chiq; andin kech kirey dégende ... jayingdin chiqip ketkin;...» — 4-6-ayetlerdiki buyruq belkim 3-ayettiki buyruqni tepsiliyrek chüshendüridu.

□ **12:5** «Tamni kolap téship, ... chiqqin» — «tam» belkim hoylining témi. □ **12:6** «...yerni körelmesliking üçün yüzüngni yapqin; chünki Men séni Israil jemetige bésharet qildim» — bu bésharet kéyinki ayetlerde (11-14) chüshendürüldü.

«Reb Perwerdigar mundaq deydu: Bu yüklen'gen wehiy Yérusalémdiki shahzade hem shu yerdiki barliq Israil jemetidikiler toghruluqtur» — dégin. □

¹¹ Ulargha: «Men siler üçün bésharet. Men qandaq qilghan bolsam, emdi ularghimu shundaq ishlar qildurulidu; ular esir bolup sürgün bolidu» — dégin. ¹² Ular arisidiki shahzade öz yük-taqlirini gugumde müriside kötürüp chiqidu; ular tamni kolap téship töshüktin nersilirini chiqiridu; u öz yüzini yépip zéminni körelmeydighan bolidu. ■

¹³ Shuning bilen Öz torumni uning üstige yay-imen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Kaldiylarning zémini bolghan Babilgha apirimen, biraq u u yerni öz közi bilen körmeydu; u shu yerde ölidu. □ ■ ¹⁴ Uninggha yademesken öpçhörisidikilerning hemmisini hem barliq qoshun-
lirini Men barliq shamalgha tarqitiwétimen; Men qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen.

■ ¹⁵ Men ularni eller arisigha tarqitiwetkinimde,

□ **12:10** «Yérusalémdiki shahzade» — Zedekiya padishahtur. Biraq Ezakiyal peyghember belkim uni erzimes dep qarighachqa, uni hergiz «padishah» démeydu. ■ **12:12** 2Pad. 25:4 □ **12:13** «...u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Kaldiylarning zémini bolghan Babilgha apirimen, biraq u u yerni öz közi bilen körmeydu; u shu yerde ölidu» — bu bésharet téz emelge ashuruldi. Zedekiya padishah Babil impériyesining Yérusaléمنى qorshivalghan muhasirisi astida bösülgen sépildin ötüp qachmaqchi idi. Babil eskerliri uni tutuwélip Néboqadnesarning aldigha élip bardu, Néboqadnesar uning közlerini oyuwetti. U Babilda öldi («Yer.» 52:11ni, «2Pad.» 25:1-7ni körüng). Mushu tékistlerde déyilgen «ishik» belkim tosulghan yaki buzulghan bolushi mumkin, shunga qéchish üçün «tamni kolash» kérek idi. ■ **12:13** Ez. 17:20 ■ **12:14** Ez. 5:10,12

memliketler ichige taratqinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

16 Biraq ularning ichidiki az bir qismini, qilich, acharchiliq hem waba késilidin xalas qilimen; meqsitim shuki, ulargha özliri baridighan ellerde özlirige yirginchlik qilmishlirini étirap qildurushtin ibaret; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».[□]

17 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

18 «Insan oghli, öz néningni titrigen halda yégin, süyüngni dir-dir qilip ensirigen halda ichkin;

19 hem shu zémindiki kishilerge mundaq dep éytqin: «Reb Perwerdigar Yérusalémdikiler we Israil zéminide turuwatqanlar toghruluq mundaq deydu: «Ular öz nénini ensiresh ichide yeydu, süyini dekke-dükkide ichidu; chünki zéminde turuwatqanlarning jebir-zulumi tüpeylidin, u yer hemmisi yeksan qilinidu. ■ 20 Ahalilik sheherler xarabe bolup, zémin weyrane bolidu; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler».

21 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

22 «I insan oghli, Israil zéminide: «Künler uzartilidu, herbir alamet körünüş bikargha kétidu» dégen

[□] **12:16** «shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu» — mushu jümlidiki «ular» belkim yat eller; ular Israil jemetini basqan balayi'apetlerni Israillardin anglap, bu ishlarni Perwerdigarning jazasi dep chüshinidu. ■ **12:19** Ez. 4:16

maqalni éytqini némisi? □ ²³ Emdi ulargha: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men bu maqalni yoq qilimen; Israilda bu maqal ikkinchi ishlitilmeydu; sen eksiche ulargha: «Künler yéqinlashti, herbir alamet körünüşning emelge ashurulushimu yéqinlashti» — dégin. ²⁴ Chünki Israil jemetide yalghan «alamet körünüş» yaki ademni uchurudighan palchiliqlar qayta bolmaydu. ²⁵ Chünki Men Perwerdigardurmen; Men söz qilimen, hem qilghan sözüm choqum emelge ashurulidu, yene kéchiktürülmeydu. Chünki silerning künliringlarda, i asiy jemet, Men söz qilimen hem uni emelge ashurimen» — deydu Reb Perwerdigar».

²⁶ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

²⁷ «I insan oghli, mana, Israil jemetidikiler séning toghruluq: «U körgen alamet körünüşler uzun künlerdin kéyinki waqitlarni körsitidu, u bizge yiraq kelgüsi toghruluq bésharet béridu» — deydu.

²⁸ Shunga ulargha: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Méning sözlirimdin héchqaysisi yene kéchiktürülmeydu, belki qilghan sözüm emelge ashurulidu, deydu Reb Perwerdigar» — dégin».

13

□ **12:22 «Künler uzartilidu, herbir alamet körünüş bikargha kétidu»** — bu maqal belkim Israillarning köp peyghemberlarning agahlandurushlirigha bolghan gumanlirini yaki belki xelqning peyghemberlarning agahlandurushlirigha qulaq salmasliqqa bolghan bahanisini ipadileydu.

Saxta peyghemberlerge bolghan agah

1 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

2 «I insan oghli, sen Israilning bésharet bergüchi peyghemberliri, yeni öz tesewwuri bilen bésharet bergüchilerni eyiblep bésharet béríp: «Perwerdigarning sözini anglanglar!» — dégin.

3 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz rohigha egiship mangidighan, héch wehiyni körmigen hamaqet peyghemberlerning haligha way! ⁴ I Israil, séning peyghemberliring xuddi xarabiler arisida yürüwatqan tülkilerdek boldi. ⁵ Siler bösülgen jaylarga chiqmighansiler, uning Perwerdigarning künide bolidighan jengde puxta turushi üçün Israil jemetining buzulghan témini héch yasimidinglar.□

6 «Perwerdigar mundaq deydu» dégüchiler bolsa peqet saxta bir körünüşni we yalghan palni körgenlerdin ibarettur; Perwerdigar ularni ewetmigen; biraq ular öz sözining emelge ashurulushini ümid qilidu. ⁷ Siler «Perwerdigar mundaq deydu» dégininglarda, Men héch söz qilmighan tursam, siler saxta bir «alamet körünüş»ni körgen, yalghan palni éytqan emesmu? ⁸ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler oydurma sözligininglar, yalghan

□ **13:5 «Siler bösülgen jaylarga chiqmighansiler, uning Perwerdigarning künide .. Israil jemetining buzulghan témini héch yasimidinglar»** — bu gepmu saxta peyghemberlerge éytilghan: 4-ayet boyiche ular «xarabiler arisida yürgen tülkilerdek» bolidu — belkim Israil jemiyitining buzulghan ehwaligha zadila qari-may, peqet özliri üçün kichikkine bir «uwa töshükini» kolash bilen shughulliniwatidu.

«alamet körünüş»larni körgininglar tüpeylidin, emdi mana, Men silerge qarshimen, — deydu Reb Perwerdigar, ⁹ — Méning qolum saxta «alamet körünüş»ni körgen we yalghan palni éytqan peyghemberler bilen qarshilishidu; ular öz xelqimning kéngishide olturmaydu, ular Israil jemetining nesebnamiside xatirilenmeydu; ular Israilning zéminigha héch kirgüzülmeydu; shuning bilen siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

¹⁰ Berheq, ular tinch-amanliq bolmighandimu «tinch-amanliq!» dep jar sélip, xelqimni éziqturghanliqi üçün, birsi népiz ara tamni qopursa, ular kélip peqet uni hak suwaq bilen aqartip qoyghanliqi üçün — ¹¹ Tamni hak suwaq bilen aqartiwatqanlarga: «Bu tam yiqilidu!» dégin! Kelkündek bir yamghur yaghidu! I yoghan mödürler, siler chüshisiler! Dehshetlik bir shamal chiqidu; □ ¹² we mana, tam örülüp chüshkende, xeq silerdin: «Siler bu tamni suwighan hak suwaq qéni!» dep sorimamdu?

¹³ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz qehrim bilen dehshetlik bir shamal partlitip chiqirimen; Méning achchiqimdin kelkündek bir yamghur we hemmini halak qilidighan qehrlik mödürler yaghidu. ¹⁴ Shuning bilen Men siler hak suwaq bilen aqartqan tamni ghulitip, uning ulini ashkare qilip, uni yer bilen yeksan qilimen;

□ **13:11** «Tamni hak suwaq bilen aqartiwatqanlarga: «Bu tam yiqilidu!» dégin!» — Ezakiyal saxta peyghemberlerni mes'uliyetsiz tamchilarga oxshitidu. Népiz bir tamni puxta suwap kücheytishning ornida, ular peqet chirayliq körünüş üçün uni hak bilen aqartidu.

u ghulap chüshkende, siler uning arisida halak bolisiler; we Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. ¹⁵⁻¹⁶ Shundaq qilip Men qehrimni tam hem uni hak suvaq bilen aqartqanlarning üstige chüshürüp pighandin chiqimen; we: «Tam yoq boldi, shundaqla uni hak suvaq bilen aqartqanlar, yeni Yérusalém toghruluq bésharet bergüchi, héch tinch-amanliq bolmighandimu u toghruluq tinch-amanliqni körsetken «alamet körünüş»ni körgen Israilning peyghemberlirimu yoq boldi» — deymen».□

«*Ayal peyghemberler*» toghruluq bésharet

17 «Emdi sen, i insan oghli, öz tesewwuri boyiche bésharet bergüchi öz xelqingning qizlirigha yüzüngni qaritip, ularni eyiblep bésharet bérip mundaq dégin: —

18 Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz béghishlirining herbirige *séhirlik* bilezüklerni qadap, janlarni tuzaqqa élish üçün herqandaq égiz-pakar ademlerning béshigha perenchini yasighanlarga way! Emdi siler öz xelqimning janlirini tuzaqqa chüshürüp, janliringlarni saq

□ 13:15-16 «Men qehrimni tam hem uni hak suvaq bilen aqartqanlarning üstige chüshürüp pighandin chiqimen; we ... deymen» — mezkur bésharettiki eng axirqi ayet boyiche bu «népiz tam» Yérusalémni körsitidu, emdi saxta peyghemberler uning buzuq yerlirini puxta qilmay, peqet hemmisi chirayliq körünsün dep uni «saxta bésharetler» bilen aqartidu.

qaldurimiz dewatamsiler? □ 19 Nechche tutam arpa, nechche chishlem nanni dep siler Manga kupurluq qilip, yalghan sözge qulaq salidighan Méning xelqimge yalghanchiliqinglar arqiliq ölmeske tégishliklirini öltürüp, tirik qalmasliqqa tégishliklirini hayat qaldurmaqchimusiler?■

20 Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men silerning qushlarni tuzaqqa chüshürgendek kishilerni tuzaqqa chüshürgüchi séhirlik «téngiq»liringlarga qarshimen, Men ularni bilikinglardin yirtip tashlaymen; shuning bilen siler qushlarni tuzaqqa chüshürgendek tutqan kishilerni erkinlikke uchuriwétimen.

21 Men silerning perenjiliringlarnimu yirtip tashliwétip, xelqimni qolunglardin qutquzimen; ular yene qolunglarda olja bolup turmaydu; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

22 Siler yalghanchiliq bilen, Özüm azar bermigen heqqaniy ademlarning könglige azar bergenlikinglar üçün, shundaqla rezil ademlarning hayatini saqlap qutquzushqa ularni rezil yolidin yandurmay, eksiche ularning qolini kücheytkininglar üçün, 23 siler quruq «alamet közünüsh»lerni ikkinchi bolup körmeysiler, yaki yalghan palchiliq qilmaysiler; Men Öz xelqimni

□ **13:18** «Öz béghishlirining herbirige séhirlik bilezüklerni qadap, ... herqandaq égiz-pakar ademlarning béshigha perenchini yasighanlarga way!» — ayallar bu «bilezük» we «perenje»lerni qandaq ishletkenliki anche éniq bolmisimu, lékin shübhisizki, ular arqiliq séhirlik, jadugerlik yolida herqandaq ademlerni demidi qilip öz indikige keltürmekchi bolghan; 19-ayet téximu kóp tepsilatlarini bizge teminleydu. ■ **13:19** Mik. 3:5

qolunglardin qutquzimen; shuning bilan siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler».

14

Butpereslik qilidighanlarga way!

¹ Israil aqsaqallirining beziliri Méning yénimgha kélip aldimda olturushti. ■ ² We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

³ «I insan oghli, mushu ademler öz butlirini könglige tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyghanidi. Emdi ularning Méni izdep Mendin yol sorishini qobul qilamdimen? ⁴ Emdi ulargha söz qilip mundaq dégin: —

Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Israil jemetidiki könglide öz butlirini tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyup, andin peyghember aldigha kélidighan herbir ademni bolsa, Menki Perwerdigar uninggha butlirining köplüki boyiche jawab qayturimen.

⁵ Shundaq qilip Men Israil jemetining könglini Özümge igildurimen; chünki ular barliq butliri bilen Manga yat bolup ketti».

⁶ — Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Towa qilinglar! Butliringlardin yénip *yénimgha* qaytip kélinglar! Barliq yirginchlik qilmishinglardin yüzünlarni örünglar! ⁷ Chünki Israil jemetidiki özlirini Mendin ayrip, öz butlirini könglide tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini

köz aldigha qoyup, andin Mendin sorash üçhün peyghemberning aldigha kélidighan herqaysi adem yaki shuninggha oxshash Israilda turuwatqan herqaysi musapirlar bolsa, Menki Perwerdigar Özüm ulargha jawab qayturimen; ⁸ Men mushu kishini bir agah béshariti qilip uni söz-chöchekke qaldurushqa yüzümni uninggha qarshi qilimen; Men xelqimning arisidin uni üzüp tashlaymen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. ■ ⁹ Biraq peyghember özi éziqturulup, bir bésharetlik söz qilghan bolsa, u chaghda Özüm Perwerdigar shu peyghembarni ézitqughu uchratqanmen; Men uninggha qarshi qolumni uzartip, uni xelqim arisidin halak qilimen. □ ■ ¹⁰ Ular qebihlikining jazasini tartidu; peyghemberge bérilidighan jaza bilen sorighuchigha bérilidighan jaza oxshash bolidu. ¹¹ Shuning bilen Israil jemeti yene Mendin chetnep ketmeydu, yaki yene asiyligiliri bilen özlirini bulghimaydu; ular Méning xelqim, we Men ularning Xudasi bolimen» — deydu Reb Perwerdigar».

■ **14:8** Qan. 28:37; Ez. 5:15 □ **14:9** «Biraq peyghember özi éziqturulup, bir bésharetlik söz qilghan bolsa, u chaghda Özüm Perwerdigar shu peyghembarni ézitqughu uchratqanmen;...» — mushu dégini, Perwerdigar ademlerni éziqturushni xalaydu dégenlik emes, elwette. Biraq Öz adimi bolghan peyghember ademe xushamet qilmaqchi bolsa yaki öz menpeetini közlep yüridighan bolsa, emdi shu chaghda Xuda uni azdurushi, ézitqughu uchrinishi yaki yaman rohlarning qoligha tapshurushi mumkin. Shu chaghda uning éytqan sözining hemmisi quruq bolidu, emma u özi uninggha ishinidu. ■ **14:9** Ez. 13:1, 2, 9

Kéliwatqan jazani hetta heqqaniy kishilermu Israildin yandurmaydu

12 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

13 «I insan oghli, melum bir zémin Manga asiyliq qilip gunah qilghanda, Men shuning bilen qolumni uninggha qarshi uzartip, ularning yölenchüki bolghan nénini qurutuwétip, uning üstige acharchiliqni ewetimen hem insan we haywanlarni uningdin üzimen; □ ■ 14 emdi u chaghda Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular öz heqqaniyliqi tüpeylidin peqet öz janlirinila saqliyalghan bolatti — deydu Reb Perwerdigar.□

15 Eger Men zémindin yirtquch haywanlarni ötküzsem, ular uni baliliridin juda qilsa, haywanlar tüpeylidin uningdin ötküchi héchbir adem bolmay, u weyrane bolsa, 16 emdi Men öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti, zéminning özi weyrane péti qalatti.

17 Yaki bolmisa Men shu zémin'gha qilichni chüshürup, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, 18 emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu

□ **14:13** «yölenchüki bolghan néni» — ibraniy tilida «nan bolghan hasisi» déyilidu; 4:16-ayettiki izahatni körüng. ■ **14:13** Law. 26:26; Ez. 4:16; 5:16 □ **14:14** «u chaghda Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu,...» — Daniyal peyghember on üç yil ilgiri Babilgha sürgün bolup, andin Néboqadnesar üçün bash wezir qilin'ghan.

üch hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini saqlap qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti.

¹⁹ Yaki bolmisa Men shu zémin'gha waba késilini chüshürup, Öz qehrimni qan töktürülüshi bilen üstige töksem, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, ²⁰ emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üch hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghlini ne qizini qutquzalmaytti; ular peqet heqqaniyliqi bilen öz janlirini qutquzalaytti.

²¹ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Emdi shundaq bolghandin kéyin, insan hem haywanni üzüwétish üçün Yérusalémgha töt jazayimni, yeni qilich, acharchiliq, yirtquch haywan we waba késilini chüshürsem qandaq bolar?

²² Biraq mana, uningda qélip qalghanlar bolidu, yeni oghul-qizlar uningdin chiqirilib qutquzulidu; mana, ular silerning yéninglarga chiqip, siler ularning yolliri hem qilmishlirini körüp yétisiler; shuning bilen siler Men Yérusalémgha chüshürgen külpet, yeni uninggha chüshürülgen barliq ishlar toghruluq teselli alisiler; ²³ emdi siler ularning yolliri hem qilmishlirini körgininglarda, ular silerge teselli épkelidu; siler Méning uningda barliq qilghan ishlimni bikardin-bikar qilmighanliqimni

tonup yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar».□

15

Üzüm téli toghruluq temsil

¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² «I insan oghli, üzüm téli yaghichining bashqa derex yaghachliridin néme artuqchiliqi bar, uning shéxining ormandiki derexler arisida néme alahidiliki bar? ³ Uningdin birer jabduqni yasashqa matériyal alghanning paydisi barmu? Uningdin chinilerni asqudek qozuqni yasighili bolamdu? ⁴ Mana, u otqa yéqilghu bolghanda, ot uning ikki uchini köydürgende, otturisimu yérim köygende, emdi uni birer ishqa ishletkili bolamdu? ⁵ Mana, u saq bolghanda, héchqandaq ishqa ishletkili bolmighan yerde, emdi ot uni köydürüp yep ketkende, uni birer ishqa ishletkili bolamdu?

⁶ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men ormandiki derexler arisidiki üzüm télining yaghichini otqa tapshurghinimdek, Yérusalémda turuwatqanlarni otqa tapshurimen. ⁷ Yüzümni ulargha qarshi qilip qaritimen; ular bir ottin

□ **14:23** «emdi siler ularning yolliri hem qilmishlirini körgininglarda, ular silerge teselli épkélidu...» — eslide sürgün bolghanlar Yérusalémgha chüshken balayi'apetni anglap belkim intayin azablinishi mumkin idi. Biraq qachqanlar kelgende, ularning qiyapitini we qilmishlirini körüp, ular bu ishning heqiqeten Xudaning adil jazasi ikenlikini chüshinip yétip, «bu jaza hemmisi durus» dep köngli jayigha chüshüshi kérek.

chiqsa, bashqa bir ot ularni yewétidu. Öz yüzümni ulargha qarshi bolup qaratqanda, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. ⁸ Ularning qilghan wapasizliqliri tüpeylidin men zéminni weyrane qilimen» — deydu Reb Perwerdigar».□

16

Wapasiz Yérusalém

¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, özining yirginchlik qilmishlirini Yérusalémning yüzige sélip mundaq dégin: —

³ Reb Perwerdigar Yérusalémgha mundaq deydu: «Séning esliy zating we tughulushung Qanaaniylarning zéminida bolghan; séning atang Amoriy, apang Xittiy qiz idi. □ ⁴ Séning tughulushugha kelsek, sen tughulghan kününgde

□ **15:8** «... Ularning qilghan wapasizliqliri tüpeylidin Men zéminni weyrane qilimen» — bu babtiki «üzüm téli» dégen temsil üstide «Qoshumche söz»imizde toxtilimiz. □ **16:3** «...séning atang Amoriy, apang Hittiy qiz idi» — Israilning ejdadi Ibrahim we ayali Sarah, elwette. Mushu ayet we kényinki 1-14-ayetlerning belkim üç muhim mezmuni bar: (1) Ibrahim özi esli Qanaandikilerdek butperes adem idi («Ye.» 24:2) — Xuda uni zor méhir-shepquitidin Özining adimi bolushi üçün talliwalghan; (2) Perwerdigarning buyruqlirigha xilap halda, Israil Qanaan zéminigha kirgende ularning köp oghul-qizliri yerlik (butperes Qanaaniy, Amoriy, Hittiy) qiz-yigitler bilen toy qilghan; (3) Israil Qanaan zéminigha kirgende Qanaandikilerning butperes yaman adetlerini qobul qilip ulargha inatayin oxshash bolup ketkenidi.

kindiking késilmigen, sen suda yuyulup pakiz qilinmighan; héchkim sanga tuz sürkmigen yaki séni zakilimighan.

⁵ Héchkimning közi mushu ishlar üçün sanga rehim qilmighan yaki ichini sanga aghritmighan; eksiche sen dalagha tashliwétilgensen, chünki tughulghan kününgde kemsitilgensen.

⁶ Shu chaghda Men yéningdin ötüp kétéwétip, séni öz qéningda éghinap yatqiningni körgen; we Men öz qéningda yatqan halitingde sanga: «Yashighin!» — dédim. Berheq, sen öz qéningda yatqan halitingde Men sanga: «Yashighin!» — dédim.

⁷ Men séni daladiki ot-chöplerdek aynittim; sen ösüp xéli boy tartip chirayliq bézilip wayigha yetting; köksiliring shekillendi, chachliring üzün östi; biraq sen téxi tughma-yalingach iding. □

⁸ Men yene yéningdin ötüwétip sanga qaridim; mana, ishq-muhebbet mezgiling yétip keldi; Men tonumning péshini üstüngge yéyip qoyup, yalingachliqingni ettim; Men sanga qesem ichip, sen bilen bir ehde tüzdum, deydu Reb Perwerdigar, we sen Méningki boldung. □ ■ ⁹ Men séni su bilen yuyup, qéningni téningdin yuyuwétip, sanga puraqliq mayni sürttüm. ¹⁰ Men sanga keshtilik könglekni kiygüzüp, ayighinggha delfin

□ **16:7** «sen ösüp xéli boy tartip chirayliq bézilip wayigha yetting» — axirqi jümlige qarighanda, «chirayliq bézilip wayigha yetting» dégen söz köksliri we chachliri toluq öskenlikini körsitishi mumkin. □ **16:8** «Men tonumning péshini üstüngge yéyip qoyup, yalingachliqingni ettim» — qedimki zamanlarda erke kishi qizning üstige kiyim-kéchikini yépishi shu qizni öz emrige almaqchi bolghanliqini bildüretti. «Rut» 3:9-ayet, «Kan.» 22:30-ayetni körüng. ■ **16:8** Yar. 22:16; 24:7

térisidin tikken keshlerni saptim; séni népis kanap bilen orap, yipek bilen yépip qoydum. ¹¹ Séni zibu-zinnetler bilen perdazlidim, qolliringgha bilezüklerni, boynunggha marjanni taqap qoydum; ¹² burnunggha halqini, qulaqliringgha zirilerni, béshinggha güzel tajni kiygüzdum. ¹³ Shundaq qilip sen altun-kümüş bilen perdazlanding; kiyim-kéçekliring népis kapap, yipek we keshtilik rexttin idi. Yéginging aq un, bal hem zeytun méyi idi; sen intayin güzel bolup, xanish mertiwisige kötürüldung. ¹⁴ Güzelliking tüpeylidin ellerde dangqing chiqti; chünki Men sanga körkemlikimni béghishlishim bilen güzelliking kamaletke yetti, — deydu Reb Perwerdigar.

¹⁵ — Biraq sen güzellikingge tayinip, dangqingdin paydilinip pahishe boldung; sen herbir ötküchi kishige pahishe muhebbetliringni töktüng; güzelliking uning boldi! ¹⁶ Sen kiyim-kéçekliringdin élip özüng üçhün renggareng bézelgen «yuqiri jaylar»ni yasap, andin ularning üstide buzuqluq qilghansen. Bundaq ishlar yüz bérip baqmighan, we ikkinchi yüz bermeydu!□

¹⁷ Sen Men sanga béghishlighan güzel zibu-zinnetlirim we altun-kümüşüm bilen erkek mebudlarni yasap ular bilen buzuqluq qilghansen. □ ¹⁸ Sen öz keshtilik kiyimliringni

□ **16:16** «yuqiri jaylar» — butpereslik qilidighan jaylar: 6:3-ayetning izahatini körüng. □ **16:17** «altun-kümüşüm bilen

erkek mebudlarni yasap ular bilen buzuqluq qilghansen» — «buzuqluq» bolsa butqa choqunushni insanning Xudagha bolghan wapasisizliqigha oxshitidu; uning üstige, Qanaandiki butlarga choqunushtek «diniy murasimlar» köp waqitlarda shehwaniy buzuqluq, pahishiwazliq bilen baghliq idi.

élip ulargha kiygüzdüng; Méning méyim we Méning xushbuyumni ulargha sunup béghishliding; ¹⁹ Men özüngge bergen nénimni, Men sanga ozuqqa bergen aq an, zeytun méyi we balni bolsa, sen ularning aldigha xushpuraq hediye süpitide atap sundung: ishlar del shundaq idi! — deydu Reb Perwerdigar.

²⁰ — Uning üstige sen Özümge tughup bergen qiz-oghulliringni élip, mebudlarning ozuqi bolsun dep ularni qurbanliq qilding. Séning buzuqluqung azliq qilghandek, ²¹ sen Méning balilirimni soyup ularni ottin ötküzüp mebudlarga atap qoydungghu? ■

²² Séning barliq yirginchlik qilmishliring hem pahishe buzuqluqliringda, sen yashliqingda tughma-yalingach bolup öz qéningda éghinap yatqan künliringni héchqachan ésingge keltürmiding.

²³ Emdi séning bu rezillikliringdin kéyin — (Way, halinggha way! — deydu Reb Perwerdigar)

²⁴ sen yene özüng üçhün bir peshtaq qurup, herbir meydan'gha bir «yuqiri jay»ni yasiding; □

²⁵ sen herbir kochining béshida «yuqiri jay»ingni salding; sen öz güzellikingni yirginchlik qilip, téningni herbir ötküchige tutup, putungni échip özüngni bérip pahishe buzuqluqungni köpeyting.

²⁶ Sen ishqwaz erliki chong qoshnang bolghan Misirliqlar bilen buzuqluq ötküzdüng; Méning achchiqimni qozghap, pahishe buzuqluqungni

■ **16:21** Yesh. 57:5 □ **16:24** «sen... **herbir meydan'gha bir «yuqiri jay»ni yasiding**» — pahishe ayallar belkim kochilarda yuqiri bir jayda turup «xéridarlar»ni chaqiratti. Mushu yerde «yuqiri jay» emdi ikki bisliq bolup, yene «butqa choqunidighan jaylar»ni körsitidu.

köpeytting. ²⁷ We mana, Men Öz qolumni üstüngge uzartip, séning nésiwengni azaytip qoydum. Men séningdin nepretlinidighan, buzuq yolungdin nomus qilip chöchigenlarning, yeni Filistiylarning qizlirining qoligha tapshurdum.■

²⁸ Sen yene qanmay yene Asuriylikler bilen buzuqluq ötküzdung; buzuqluq ötküzgendin kéyin yene qanaet qilmiding. ²⁹ Shunga sen sodigerning zémini, yeni Kaldiye bilen bolghan buzuqluqungni köpeytip, buningdin yene qanaet qilmiding. ³⁰ Mushundaq barliq ishlarni, yeni nomussiz pahishe ayalning ishlirini qilisen, némanche suyuq séning qelbing! — deydu Reb Perwerdigar, ³¹ Özüngning peshtiqingni her kochining béshida quridighan, herbir meydanda «yuqiri jay»ingni yasaydighan! Uning üstige sen pahishe ayaldek emes iding, chünki sen heqni neziringge almaytting!

³² I wapasiz ayal, éring ornida yat ademlerge köngül béridighan! ³³ Xeqler pahishe ayalgha hemishe heq béridu; biraq sen ashniliringni buzuqluq muhebbetliridin huzur élishqa heryandin yéninggha kelsun dep ularning hemmisige üstek bérip in'am qilisen; ³⁴ buzuqluqta sen bashqa ayallarning eksisen, chünki héchkim séning buzuq muhebbitingni izdep kelmidi; sen üstek berding, héch heq sanga bérimidi — sen heqiqeten ularning eksisen!

³⁵ Shunga, i pahishe ayal, Perwerdigarning sözini angla!

³⁶ — Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

Séning tenggiliring tókülüp, ashniliring bilen bolghan buzuqluqliring bilen séning uyat yéring ashkarilan'ghanliqi tüpeylidin, barliq yirginchlik mebudliring tüpeylidin, ulargha atap sun'ghan baliliringning qéni tüpeylidin —

³⁷ shunga mana, Men séning özüngge eysh-ishret menbesi qilghan, barliq söygen hem barliq nepretlen'gen ashniliringni yighimen — Men ularni sanga qarshi chiqirip etirapingdin yighip, séning uyat yéringni ulargha ashkare qilimen, ular séning barliq uyat yéringni köridu. ³⁸ Shuning bilen séni buzuqluq qilghan hem qan tökken ayallarni jazalighandek jazalaymen; Men qehr bilen, ottek ghezipimning telipi bilen üstüngge qanliq jazani chüshürimen; ³⁹ We Men séni ularning qoligha tapshurimen; ular séning peshtaqliringni ghulitidu, séning «yuqiri jay»liringni chéqip tashlaydu; ular kiyim-kéchikingni üstüngdin saldurup tashlap, güzel zibu-zinnetliringni bulap-talap, séni tughma-yalingach qalduridu. ⁴⁰ Ular sanga qarshi bir top kishilerni yighip épkélidu, ular séni chalma-késeq qilidu hem séni qilichliri bilen chépiwétidu. ⁴¹ Ular öyliringni ot bilen köydüridu, köp ayallarning kóz aldida üstüngge jazalarni chüshüridu; shuning bilen Men séni pahishe ayal bolushtin qaldurimen; sen yene héchqandaq «muhebbet heqqi»ni bermeysen. ■

⁴² Shuning bilen Men sanga qaratqan qehrinni toxtitimen, Méning muqeddeslikimdin chiqqan ghezep sendin kétidu; Men tinclinip qayta

achchiqlanmaymen. □ ⁴³ Sen yashliq künliringni ésingge keltürmiding, eksiche mushu qilmishliring bilen Méni ghezeplendürdüg; shunga mana, öz yolungni öz béshinggha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar, — shuning bilen bu buzuqluqni bashqa yirginchlik qilmishliring üstige qoshup ikkinchi qilmaysen. □ ■

Yérusalém, Samariye we Sodom

⁴⁴ Mana, maqallarni ishlitidighanlarning hemmisi sen toghruluq: «Anisi qandaq bolsa, qizi shundaq bolar» dégen bir maqalni tilgha alidu. ⁴⁵ Sen öz éri hem baliliridin nepretlen'gen anangning qizidursen; hem öz erliri hem baliliridin nepretlen'gen acha-singilliringning ariliqidikisen; séning anang bolsa Hittiy, séning atang Amoriy idi. □ ⁴⁶ Séning achang bolsa sol

□ **16:42** «Méning muqeddeslikimdin chiqqan ghezep» — Ibraniy tilida «Méning hesitim». □ **16:43** «...bu buzuqluqni bashqa yirginchlik qilmishliring üstige qoshup ikkinchi qilmaysen» — bashqa birxil terjimisi: «...bu buzuqluqni bashqa nepretlik qilmishliring üstige qoshup qilding emesmu?» ■ **16:43** Ez. 9:10; 11:21; Law. 19:29 □ **16:45** «séning anang bolsa Hittiy, séning atang Amoriy idi» — 3-ayettiki izahatta étylghandek: — Israilning ejdadi Ibrahim we ayali Sarah, elwette. Mushu ayet we kéyinki 1-14-ayetlarning belkim üç muhim mezmuni bar: (1) Ibrahim özi esli Qanaandikilerdek butperes adem idi («Ye.» 24:2) — Xuda uni zor méhir-shepquitidin Özining adimi bolushi üçün tal-liwalghan; (2) Perwerdigarning buyruqlirigha xilap halda, Israil Qanaan zéminigha kirgende ularning köp oghul-qizliri yerlik (butperes Qanaaniy, Amoriy, Hittiy) qiz-yigitler bilen toy qilghan; (3) Israil qenan zéminigha kirgende qenandikilerning butperes yaman adetlirini qobul qilip ulargha inatayin oxshash bolup ketkenidi.

teripingde turghan Samariye, yeni u we uning qizliri; singling bolsa ong teripingde turghan Sodom we uning qizliri.

47 Sen ne ularning yolliridida mangmighan, ne ularning yirginchlik qilmishliri boyiche ish qilmighansen; Yaq! Belki qisqighine bir waqit ichide sen barliq yolliringda ulardin buzuq bolup ketting. □ 48 Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — singling Sodom, yeni u yaki qizliri sen yaki séning qizliringning qilmishliridek qilmidi; □ 49 Mana, mushu singling Sodomning qebihlik — u we qizlirining tekebbuluqi, nanliri mol, endishisiz azadilik künliride ajiz-namratlarning qolini héch kücheytmigenliki idi. □ ■ 50 Ular tekeburliship, Méning aldimda yirginchlik ishlarni qildi; Men buni körginimde, ularni yoqattim.■

51 Samariye bolsa séning gunahlingning yérimidekmü gunah sadir qilmidi; halbuki, sen bolsang yirginchlik qilmishliringni ularningkidin

□ 16:47 «Belki qisqighine bir waqit ichide sen barliq yolliringda ulardin buzuq bolup ketting» — bashqa birxil terjimisi: «belki ularning qilmishlirini az dep, sen barliq yolliringda ulardin buzuq bolup ketting». □ 16:48 «singling Sodom, yeni u yaki qizliri sen yaki séning qizliringning qilmishliridek qilmidi» — belkim oqurmenlarning éside barki, Ibrahimning dewride Sodom shehiri esli bechchiwazliq gunahi üçün Xuda teripidin ot bilen halak qilin'ghan. □ 16:49 «Mana, mushu singling Sodomning qebihlik — u we qizlirining tekebbuluqi, nanliri mol, endishisiz azadilik künliride ajiz-namratlarning qolini héch kücheytmigenliki idi» — bu ayet Sodomning bechchiwazliqidiki asasiy gunahlarini körsitip, bügünki köp bay döletlerge yaki bay ademlerge chongqur agah béridu. ■ 16:49 Yar. 18:20-21; 19; Am. 5:12 ■ 16:50 Yar. 19:24

köp awutup qilding; shundaq qilip sen yirginchlik qilmishliring tüpeylidin acha-singlingni xuddi heqqaniydek köründürgeniding. □ ⁵² Sen eslide öz acha-singlingning üstidin höküm qilghuchi iding; emdi senmu, öz shermendilikingni kötürüp yür! Séning ularningkidin téximu nepretlik gunahliring tüpeylidin ular sendin heqqaniy körünüdu; shunga senmu acha-singlingni heqqaniy körsetkingning tüpeylidin xijaletke qélip shermendilikingni kötürüp yür!□

⁵³ We men ularni sürgündin, yeni Sodom hem qizlirini sürgündin, Samariye hem qizlirini sürgündin chiqirip, shundaqla ularning arisigha sürgün bolghanliringni chiqirip sürgünlüktin

□ **16:51** «Samariye **bolsa séning gunahliringning yérimidekmu gunah sadir qilmidi..**» — «Samariye» mushu yerde «Shimaliy Padishahliq»ni körsitidu. U Israilning on qebililik «Shimaliy Padishahliq»ining paytexti idi. Ularning butperesliki tüpeylidin Xuda Asuriye impériyesining wasitisi bilen miladiyedin ilgiriki 722-yilda ularni jazalap sürgün qildi. □ **16:52** «Sen **eslide öz acha-singlingning üstidin höküm qilghuchi iding;...**» — bashqa birxil terjimisi: «Sen acha-singlingning üstidin yaxshi bir höküm chiqarghuchi bolup qalding;...» — démek, «ularni öz qilmishliringgha sélishturup, ularni adil dep körsetting». Biraq 56-ayet bizning terjimimizni qollaydu, dep qaraymiz.

eslige keltürimen; □ ⁵⁴ shuning bilen ulargha teselli berginingde, sen öz shermendilikningni kötürisen, séning barliq qilmishliring tüpeylidin xijaletke qalisen. □ ⁵⁵ Séning acha-singling, Sodom hem qizliri esli haligha, Samariye hem qizlirimu esli haligha kélidu; senmu we séning qizliring esliy halinglarga kélisiler. ⁵⁶⁻⁵⁷ Séning rezilliking pash qilinmay, tekebburluqta yürgen kününgde, singling Sodom aghzingda söz-chöchek bolghan emesmidi? Emdi hazir sen özüng Suriye qizliri we uning etrapidikilerning hemmisi hemde Filistiye qizliri, yeni séni közge ilmaydighan etrapingdikilerning mazaq obyékti bolup qalding. □ ■

⁵⁸ Sen buzuqluqung, yirginchlik qilmishlir-

□ **16:53** «men ularni sürgündin, yeni Sodom hem qizlirini sürgündin.. chiqirip, ... eslige keltürimen» — Sodom shehiri esli «Ölük déngiz» boyida idi. «Ölük déngiz»ning etrapidiki sheherler miladiyedin ilgiriki 537-yilidin bashlap qaytidin ahaliлик boldi. Sodom shehirining özining esli del qeyerde ikenlikini bilmeymiz. «... Samariye hem qizlirini sürgündin chiqirip, shundaqla ularning arisigha sürgün bolghanliringni chiqirip sürgünlükdin eslige keltürimen» — bu bésharet belkim Pars impératori Qoreshning Babil impériyesi sürgün qilghan xelqlerni azad qilishliri bilen (miladiyedin ilgiriki 539-yili) qismen bashlan'ghan; kelgüside toluq emelge ashurulidu, dep ishinimiz: 37-babta, «Yehuda» we «Israil»ning yéngidin «bir xelq» bolidighanliqi toghruluq yene bir bésharet bar. □ **16:54** «Shuning bilen ulargha teselli berginingde...» — bu teselli bolsa ellerning qalghanlirining Yehuda we Yérusalémgha chüshürülgen jazani körüp «biz yamanliq qilduq, biraq ular bizdin téximu yaman qildi, téximu éghir jazani köridu» dep tapqan tesellisi bolushi kérek. □ **16:56-57** «singling Sodom aghzingda söz-chöchek bolghan emesmidi?» — bashqa birxil terjimisi: «singling Sodomni hetta tilinggha almayting». ■ **16:56-57** Yesh. 9:10-16

ingning jazasini kötürisen, deydu Perwerdigar. ⁵⁹ Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz qilghanliring, yeni ichken qesemingni kemsitip, ehdini buzghanliqning boyiche séni bir terep qilimen; □ ⁶⁰ Halbuki, Men séning bilen yashliq künliringde tüzgen ehedmeni esleymen, hem sen bilen menggülük bir ehde tüzimen. ⁶¹ Shuning bilen sen özüngdin chong achiliring hemde séningdin kichik singilliringni tapshuruwalghiningda, sen yolliringni ésingge keltürüp xijaletke qalisen; chünki mushu *acha-singilliringni* sanga qizlar süpitide tapshurimen; biraq bu ishlar séningdiki ehde tüpeylidin bolmaydu. □ ⁶² Men Öz ehedmeni sen bilen tüzimen, sen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen; ⁶³ shuning bilen séni kechürüm qilghinimda, sen qilmishliringni ésingge keltürüp xijil bolup, shermendilikning tüpeylidin qaytidin aghzingni héch achmaysen» — deydu Reb Perwerdigar.

17

Ikki bürküt toghruluq temsil

□ **16:59 «Öz qilghanliring, yeni ichken qesemingni kemsitip, ehdini buzghanliqning boyiche...»** — «ehde» shübhisizki, Xuda Musa peyghember arqiliq tüzgen ehde («Mis.» 19-20-babni körüng). □ **16:61 «...chünki mushu acha-singilliringni sanga qizlar süpitide tapshurimen; biraq bu ishlar séningdiki ehde tüpeylidin bolmaydu»** — axirqi zamanda Israil xelqi köp ellerge Xudaning yolini körsitidighan yaxshi bir ülge bolidu. Bu ishlar Musa peyghember arqiliq «kona ehde» bilen emes, belki Xudaning ular bilen yéngi «menggülük ehde»si bilen bolidu.

¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oghli, bir tépishmaqni otturigha qoyup, Israil jemetige bir temsilni sözlep béríp mundaq dégin: —

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Keng qanatliq, zich renggareng uzun peylik chong bir bürküt Liwan'gha kélip, shu yerdiki égiz kédír derixining uchidiki shaxni aldi; □ ⁴U eng yuqiri yumran bixini üzüwélip, uni sodigerning zémínigha apirip, tijarechilerning shehirige tikti. □ ⁵U yene zémíndin bashqa uruqni élip baghliq bir étizgha tikti; uni mol sular boyida sélip, süget télidek tiklidi.

⁶ U ösüp, keng yéyilip, pes boyluq üzüm téli bolup chiqti; uning shaxliri *bürküt* terepke qarap östi, yiltizlirimu uning astigha sozuldi. Shu yol bilen u üzüm téli bolup, shaxlandi, bixlandi. □

⁷ Emdi keng qanatliq, zich peylik yene bir chong bürküt peyda boldi; we mana, bu üzüm téli «U méni sugharsun» dep, tikilgen chönekliridin yiltizlirini uninggha qarap tartti, shaxlirini uninggha qarap

□ **17:3** «uzun **peylik chong bir bürküt Liwan'gha kélip...**» — temsildiki «Liwan» Yérusalémni körsitidu. □ **17:4** «U (**chong bürküt**) eng yuqiri yumran bixini üzüwélip, uni sodigerning zémínigha apirip, tijarechilerning shehirige tikti» — temsildiki birinchi «chong bürküt» — Babilning impérotori Néboqadnesar idi. U miladiyedin ilgiriki 598-yilida Yérusalémgha kélip, Yekoniya (yash padishah)ni, bezi xan aillisidikiler we zémíndiki eng usta hünerwenlerni Babilgha apardi. Bu temsil 12-21-ayette chüshendürülidu. □ **17:6** «U ösüp, keng yéyilip, pes boyluq üzüm téli bolup chiqti» — «üzüm téli» Zedekiya padishahni körsitidu. U eslide (Xudaning iradisi boyiche) Babil impérotorigha béqinip ronaq tapti.

sozdi; □ ⁸ Mana, u obdan shaxlap méwe bersun, ésil üzüm téli bolsun dep munbet étizda, mol sular boyigha tikilgenidi».

⁹ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «U ronaq tapamdu? Uni qaqshal qiliwétish üçün *bürküt* yiltizlirini yulup, méwisini késiwetmemdu? Uning yumran yopurmaqliri xazan bolidu; shu chaghda uni yiltizliridin yuluwélissha küchlük bir bilek yaki nurghun xeqlarning héch kériki bolmaydu. ¹⁰ Emdi hetta qaytidin tikilgen bolsa, ronaq tapamdu? Sherq shamili uninggha tegkendila taza qaghjirap ketmemdu? U tikilip ösken chönekliride qaghjirap kétidu».

Temsil chüshendürüli

¹¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹² «Asiy jemettin: «Mushu ishlarning menisini bilemsiler?» dep sorap, ulargha mundaq dégin: «Mana, Babil padishahi Yérusalémgha kélip, uning padishahi hem shahzadilirini élip özi bilen Babilgha qayturup apardi.

¹³ Shu waqitta u padishahning neslidin bir kishini élip uning bilen ehde tüzüp uninggha qesem ichküzdi. U yene zémindiki ésil-mötiwer bolghanlarni uning bilen élip ketti; ¹⁴ meqset, padishahliqning töwen ajiz halette bolup, qeddini rusliyalmay, peqet uning ehdisini tutushi bilen jénini jan etküzüsh üçün idi.

□ **17:7** «Emdi **keng qanatliq...** **yene bir chong bürküt peyda boldi**» — ikkinchi chong bürküt shübhisizki, Misir padishahi (Psammétikus II).

¹⁵ Biraq u Misir bizge atlar hem chong qoshunni teminlisun dep elchilirini shu yerge ewetip, uninggha asiqliq qildi. Emdi u ronaq tapamdu? Mundaq ishlarni qilghuchi tirik qalamdu? U eh-dini buzup tirik qalamdu? □ ■ ¹⁶ Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — berheq u özini padishah qilghan padishahning zéminide, — yeni uning qesimini kemsitken, ehdisini buzghan héliqi padishahning zéminide, — uning yénida, Babilning otturisida ölidu.

¹⁷ Bolidighan jengde, ular kélip nurghun kishilerni qirish üçün *sépilgha* chiqidighan dönglükleri sélip, poteylerni qurghanda, Pirewn küchlük qoshun hem nurghunlighan eskerlerni bashlap kelsimu, uning üçün héchnéme qilip bérelmeydu. □ ■ ¹⁸ U qesemni kemsitip, eh-dini buzdi; mana, u qol éliship söz berdi, biraq u

□ **17:15** «Biraq u (Zedekiya) Misir bizge atlar hem chong qoshunni teminlisun dep elchilirini shu yerge ewetip, uninggha (Néboqadnesargha) asiqliq qildi» — bu ayette intayin muhim söz bar. Néboqadnesar özi butperes «kapir», idi. Biraq éniq turiduki, Xudagha ishen'gen, ishenmigen bolsun, Öz xelqidin birsi bashqa birsi bilen ehde yaki toxtam qilghan bolsa, Xuda mushundaq eh-dini Öziningki dep qaraydu; herqandaq étiqadchi bashqa bir étiqadchi bilen yaki kapir bilen ehde tüzse, we eh-disini buzsa, Xudaning Özige qarshi chiqqan bolidu. 19-20-ayetni körüng. ■ **17:15** Yer. 37:5 □ **17:17** «Bolidighan jengde, ular kélip nurghun kishilerni qirish üçün *sépilgha* chiqidighan dönglükleri sélip,...» — «ular» mushu yerde Babilniqlarni körsitidu. «Pirewn küchlük qoshun hem nurghunlighan eskerlerni bashlap kelsimu, uning üçün héchnéme qilip bérelmeydu» — derweqe Pirewnning yardimi yoqqa chiqti («Yer.» 37-bab, 5-, 21-ayetni we 32-bab, 1-2-ayetni sélishtürüp körüng). ■ **17:17** 2Pad. 25:1; Yesh. 29:3; Ez. 4:2

mushu ishlarni qildi; shunga u tirik qéchip qutulalmaydu».

¹⁹ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men hayatim bilan qesem qilimenki, berheq, u kem-sitken qesimim hemde buzghan ehdemni bolsa, bularni öz béshigha kiygüzimen. □ ²⁰ Men Öz torumni üstige yéyip tashlaymen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Babilgha apirimen hemde shu yerde Manga qilghan mutleq wapasizliqi üçhün uning üstige höküm chiqirip jazalaymen. ■ ²¹ Uning bilan bille barliq qachqanlar, barliq qoshunliri qilich bilan yiqilidu; bulardin qalghanlar herbir shamalgha tarqatilidu; shuning bilan siler Menki Perwerdigarning söz qilghanliqini tonup yétisiler».■

Kédir derixi toghruluq bashqa bir temsil

²² Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Menmu égiz kédirning uchidin bix élip tikimen; uning yapyash shaxchilirining uchidin yumran birsini üzüp, égiz heywetlik tagh üstige tikimen; ²³ Israil égizlikidiki taghqa Men uni tikimen; u obdan shaxlap, méwe bérip, ésil kédir derixi bolidu; uning astigha herqandaq uchar-qanatlar qonidu; uning shaxlirining sayisida ular qonup turidu; ²⁴ shuning bilan daladiki barliq derekler biliduki,

□ **17:19** «berheq, u kemsitken qesimim hemde buzghan ehdemni bolsa, bularni öz béshigha kiygüzimen» — yene diqqet qilishqa erziyduki, Néboqadnesar Zedekiyagha ichküzgen qesem we uning bilan tüzgen ehdini Xuda «Méning qesimim», «Méning ehdem» deydu. ■ **17:20** Yer. 4:12; 25:31; Ez. 12:13; 32:3 ■ **17:21** Ez. 5:10, 12; 12:14; 16:40

Menki Perwerdigar égiz derexni pes qildim, pes derexni égiz qildim, yéshil derexni qaghjirattim, qaqshal derexni kökertip baraqsan qildim; Menki Perwerdigar mundaq söz qildim we shuni ada qilimen».[□]

18

Herbir ademning Xuda aldida bolghan jawabkarliqi

¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² «Israil zémini toghruluq siler: «Atilar achchiq-chüchük üzümlerni yése, balilarning chishi qériq sézilidu» dégen mushu maqalni ishlitidighan kishiler zadi néme démekchisiler?[□] ■

³ Men hayatim bilen qesem qilimenki, deydu Reb Perwerdigar, siler Israil ichide mushu maqalni qaytidin ishletmeysiler. ⁴ Mana, barliq janlar Méningkidur; atining jéni Méningkidek, balining jénimu Méningkidur; gunah sadir qilghuchi jan igisi bolsa, u ölidu.

[□] **17:24** «... Menki Perwerdigar égiz derexni pes qildim, pes derexni égiz qildim, yéshil derexni qaghjirattim, qaqshal derexni kökertip baraqsan qildim» — shübhisizki, bu axirqi temsil Qutquzghuchi-Mesih we Uning seltenitini körsitidu. Herbir Israiliy kishi Mesihning Dawut padishahning neslidin chiqqanliqini biletti. [□] **18:2** «Atilar **achchiq-chüchük üzümlerni yése, balilarning chishi qériq sézilidu**» — démek, ata-bowimiz yaman ish qilghan, biraq biz uning yaman netijilirini, Xudaning jzasini körimiz. Kéyinki ayetlerni körüng. ■ **18:2** Yer. 31:29

Üch misal

⁵ Birsi heqqaniy bolsa, adilliq we adalet yürgüzidighan bolsa, ⁶ — u ne taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, ne Israil jemetidiki butlarga bash kötürüp ulardin tilimigen, ne qoshnisining ayalini héch buzmighan, ne ay körgende ayalgha yéqin kelmigen ■ ⁷ ne héchbirige zulüm-zumbuluq ishletmigen, belki qerzdardin kapalet alghanni qayturidighan, bulangchiliq qilmighan, öz nénini ach qalghanlarga teqsim qilip bergen, yéling-yalingachqa kiyim kiygüzgen; ■ ⁸ pulni ösümge bermeydighan, jazane almaydighan, belki qolini qebihliktin tartip, ikki adem arisida durus höküm chiqiridighan; ■ ⁹ Méning belgilimilirimde mangidighan, bashqilargha adil muamile qilish üçün hökümlirimni tutidighan bolsa — mana mushu kishi heqqaniy, u jezmen hayat bolidu, deydu Reb Perwerdigar.

¹⁰ Egerde öz pushti bolghan, zorawanliq qilghuchi, qan tökküchi bolghan, shundaq yamanliqlarning birini öz qérindishigha qilghan, hemde yuqiriqi yaxshiliqning héchqaysisini qilmighan, bir oghli bolsa, — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yégen, qoshnisining

■ **18:6** Law. 18:19,20 ; Yesh. 57:7; 65:7 ■ **18:7** Mis. 22:21, 26; Law. 19:13; 25:14; Qan. 15:7; 24:12; Yesh. 58:7; Mat. 25:3 ■ **18:8** Mis. 22:25; Law. 25:35, 36

ayalini buzghan, □ ¹² ajiz-namratlarga zulum-zumbuluq ishletken, bulangchiliq qilghan, qerzdardin kapalet alghanni qayturmighan, butlarga bash kôtürüp ulardin tiligen, yirginchlik ishlarni qilghan, ¹³ pulni ösümge bergen, jazane alghan bir oghli bolsa — emdi u hayat qalamdu? U hayat qalmaydu; u mushundaq yirginchlik qilmishlarni qilghini üçün u jezmen ölidu; uning öz qéni öz béshi üstige chüshidu.

¹⁴ Biraq mana, mushu kishimu bir oghul tapsa, u atisining sadir qilghan barliq gunahlirini körgen bolsimu, hem körgini bilen shundaq qilmisa ¹⁵ — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, Israïl jemetidiki butlarga bash kôtürüp ulardin tilimigen, qoshnisining ayalini buzmighan, ¹⁶ héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, qerzdardin kapalet élishni héch özige tutmighan, bulangchiliq qilmighan, öz nénini ach qalghanlarga teqsım qilip bergen, yéling-yalingachqa kiyim kiygüzgen, □ ¹⁷ öz qolini qebihliktin tartidighan, pulni ösümge bermigen, ösüm-jazane almighan, belki Méning hökümlirimge

□ **18:10** «shundaq yamanliqlarning birini öz qérindishigha qilghan, hemde yuqiriqi yaxshiliqning héchqaysisini qilmighan, bir oghli bolsa» — bashqa birxil terjimisi: «mushundaq yamanliqlarning birini öz qérindishigha qilghan bir oghli bar bolsa, — (atisi ulardin birini héch qilmighan bolsimu), — » □ **18:16** «héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, qerzdardin kapalet élishni héch özige tutmighan» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche qerzdardin «kapalet alsa» bolatti (mesilen, pulning ornigha kiyim-kéчек, qoral-eswab alsa bolatti), biraq qerzdar uninggha kérek bolghanda, uninggha qayturup turushi kérek idi («Mis.» 22:26, «Qan.» 24:6-17-ayetni körüng).

emel qilidighan, belgilimilirimde mangidighan bolsa — u öz atisining qebihliki tüpeylidin ölmeydu, u jezmen hayat bolidu.

¹⁸ Uning atisi bolsa, zulum-zumbuluq ishletken, öz qérindishigha bulangchiliq qilghan, öz xelqi arisida natoghra ishlarni qilghanliqi tüpeylidin, mana u öz qebihliki ichide ölidu. ¹⁹ Siler: «Némishqa oghul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu?» dep soraysiler; biraq oghul adilliq hem adaletni yürüzgen, Méning barliq belgilimilirimni tutup ulargha emel qilghan; u jezmen hayat bolidu; ■ ²⁰ gunah sadir qilghuchi jan igisi ölidu. Oghul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu, we yaki ata oghlining qebihlikining jazasini kötürmeydu; heqqaniy kishining heqqaniyliqi öz üstide turidu, rezil kishining rezilliki öz üstide turidu; ²¹ we rezil kishi barliq sadir qilghan gunahliridin yénip towa qilip, Méning barliq belgilimilirimni tutup, adilliq hem adaletni yürüzidighan bolsa, u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. ²² Uning sadir qilghan barliq itaetsizlikliri uning hésabigha eslenmeydu; u qilghan heqqaniyliqi bilen hayat bolidu.

²³ Men rezil ademning ölümidin huzur alamdimen? — deydu Reb Perwerdigar. Eksiche, mendiki huzur uning öz yolidin yénip towa qilghanliqidin emesmu? ■

²⁴ Heqqaniy kishi öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlik qilghan, rezil ademlarning yirginchlik qilmishliri boyiche ish qilghan bolsa, u hayat qalamdu? Uning qilghan heqqaniylikliridin héchqaysisi es-

lenmeydu; ötküzgen asiyliqi, sadir qilghan gunah ichide, u ölidu.

²⁵ Emma siler: «Rebning yoli adil emes» deysiler; emdi, i Israil jemeti, anglanglar; Méning yolum adil emesmu? Silerning yolliringlar adilsizlik emesmu? ■ ²⁶ Heqqaniy kishi heqqaniyliqidin yénip, qebihlikni ötküzgen bolsa, u ölidu; ötküzgen qebihlikni bilen u ölidu. ²⁷ Hem rezil adem ötküzgen rezillikidin yénip towa qilip, adilliq hem adalet yürgüzidighan bolsa, u öz jénini hayat saqlaydu. ²⁸ Chünki u oylinip, barliq ötküzgen itaetsizlikliridin yandi; u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. ²⁹ Lékin Israil jemeti «Rebning yoli adil emes» deydu; i Israil jemeti, Méning yollirim adil emesmu? Adil bolmighini silerning yolliringlar emesmu?

³⁰ Shunga Men üstünlargha, yeni herbiringlarni öz yolliringlar boyiche höküm chiqirip jazalaymen, i Israil jemeti, deydu Reb Perwerdigar. Qaytip yénimgha kélinglar, barliq itaetsizlikliringlardin yénip towa qilinglar; shuning bilen qebihlik silerge qiltaq bolmaydu. ■ ³¹ Özünglardin barliq ötküzgen itaetsizlikliringlarni tashliwétinglar, özünglargha yéngi qelb we yéngi rohni tiklenglar; némishqa ölmekchisiler, i Israil jemeti? □ ■ ³² Chünki ölidighan kishining ölümidin manga huzur yoqtur, deydu Reb Perwerdigar; shunga yolunglardin

■ **18:25** Ez. 33:17,20 ■ **18:30** Mat. 3:2 □ **18:31** «Özünglargha yéngi qelb we yéngi rohni tiklenglar» — 11:19-ayetni körüng. Bu «yéngi qelb», «yéngi roh» towa qilish yolida Xudadinla kélidu.

■ **18:31** Yer. 32:39; Ez. 11:19; 36:26

yénip towa qilip hayat bolunglar!». □ ■

19

Israil shahzadilirige bir mersiye

¹ — «Emdi sen, Israil shahzadilirige bir mersiye ni aghzinggha élip mundaq dep oqughin: —

² «Shirlar arisida anang qandaq bir chishi shir idi! U yash shirlar arisida yatqan, u arslanlirini béqip quwwetlidi.

³ U arslanliridin birini chong qildi, u yash shir bolup chiqti;

U owni tutup yirtishni ögendi;

U ademlernimu yewétetti.

⁴ Eller uningdin xewer anglidi;

U ularning ora toziqida tutuwélindi;

Ular uning burnigha ilmekni sélip,

Misir zéminigha épketti. ■

⁵ Chish shir özining arminini bikar kütkinini,

Ümidning yoqalghanliqini körüp,

U bashqa bir arslinini élip,

Uni béqip yash shir qildi;

⁶ U shirlar arisida uyan-buyan kezdi;

U yash shir bolup,

Owni tutup yirtishni ögendi;

U ademlernimu yewétetti.

⁷ U ularning istihkamlirini buzup,

Ularning sheherlirini xarabe qiliwetti;

□ **18:32** «ölidighan kishining ölümidin manga huzur yoq-tur, deydu Reb Perwerdigar» — «qoshumche söz»imizde mushu muhim bab üstide toxtilimiz. ■ **18:32** Ez. 33:11 ■ **19:4** 2Pad. 23:33; Yer. 22:11

Zémin we uning üstidiki hemmisi uning hörkirigen awazi bilen dekke-dükkige chüshti.

⁸ Andin eller uning etrapidiki rayonlardin kélip uninggha qarshi chiqti;

Ular uning üstige torini yéyip tashlidi;

U ularning ora toziqida tutuwélindi.

⁹ Ular burnigha ilmek sélip qepeske solidi;

Uni Babilning padishahigha apardi;

Ular uni torlirigha éliwaldi;

Shuning bilen uning awazi Israil taghlirida qaytidin anglanmaydu.■

¹⁰ Séning anang üzümzaringda bir üzüm téli idi;

U su boyida tiklen'genidi;

Sularning molluqidin,

U intayin méwilik, köp shaxlik boldi.

¹¹ Uning küchlük shaxliri bar idi,

Höküm sürgüchilerning shahane hasilirigha layiq idi;

Uning boyi bulutlardinmu égiz kökke taqashti,

U égizliki we shaxlirining nurghunliqi bilen körünerlik idi;

¹² Biraq u qehr bilen yulundi,

U yerge tashlandi,

Sherq shamili méwisini qurutiwetti;

Uning küchlük shaxliri sunduruldi, qaghjirap ketti;

Ot ularni yutuwaldi.

¹³ Hazir u chöl-bayawanda,

Changqaq, susiz bir yerde tikildi;

¹⁴ Uning shaxlirining birsidin ot chiqip,

Uning bixliri hem méwisini yutuwaldi;

Shuning bilan uningda hökümdarning shahane hasisi bolghudek küchlük shéxi qalmidi.
Bu sözler mersiyedur, bular peqet mersiyé uchünla ishilitidu».□

20

Israilning asiqliqining tarixi we Xudaning uning kélechiki toghruluq pilani ••• Aqsaqallar kélip Ezakiyaldin yol soraydu

¹ Yettinchi yili, beshinchi aying oninchi küni shundaq boldiki, Israilning bezi aqsaqalliri Perwerdigarni izdep uningdin sorighili méning aldimgha kélip olturdi.

² We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

³ I insan oghli, Israilning aqsaqallirigha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Siler Mendin sorighili keldinglar? Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Men silerning Mendin sorish-inglarga yolgha qoymaymen. ⁴ Emdi ularning üstige höküm chiqiramsen, i adem balisi, höküm chiqiramsen? Ulargha ata-bowilirining yirginchilik qilmishlirini ayan qilip ulargha mundaq dégin: —■

□ **19:14** «Uning shaxlirining birsidin ot chiqip, uning bixliri hem méwisini yutuwalidi...» — bu «shax» («shaxlardin birsi») Zekeriya padishah bolushi mumkin. Uning Xudagha ishenmesliki hem exmeqliqi Israilning béshigha köp balayi'apetlerni chüshürdi («2Pad.» 24:17tin-17:25-ayetkiche körüng). ■ **20:4** Ez. 22:2; 23:36

⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Israilni tallighan künide, Yaqup jemetining neslige qol kötürüp qesem qilip, Misir zéminida Özümni ulargha ayan qilghinimda, yeni ulargha qol kötürüp qesem qilip ulargha: «Men Perwerdigar séning Xudayingdurmen» déginimde ■ ⁶ — shu küni Men ularni Misir zéminidin chiqirip ular üçhün alahide izdep tapqan süt hem bal éqip turidighan, hemme zémin arisidiki eng güzel zéminning güli bolghan zémin'gha kirgüzüsh üçhün, qol kötürüp qesem qildim; ⁷ Men ulargha: «Herbiringlar öz közünglar aldidiki nepretlik nersilerni tashliwétinglar, Misirning butliri bilen özünglarni bulghimanglar; Men Perwerdigar Xudayinglardurmen» — dédim.

⁸ Lékin ular Manga asiyliq qilip Manga qulaq sélishni xalimaytti; héchqaysisi ne öz közi aldidiki nepretlik nersilerni tashliwetmidi, ne Misirning butliridin héch ayrilmidi. Andin Men qehrimni Misir zémini ichide ulargha töküp, ulargha qaratqan achchiqimni basimen, dédim — ⁹ halbuki, namimning ular turghan eller arisida bulghanmasliqi üçhün, Öz namim üçhün heriket qildim; chünki Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin chiqirishim bilen Özümni ayan qilghanidim; ¹⁰ shunga Men ularni Misir zéminidin

■ 20:5 Mis. 3:8; 4:31; 6:7

toluq chiqirip, chöl-bayawan'gha apardim. □ ■

¹¹ We Men belgilimilirimni bérip, Öz hökümlirimni ulargha ayan qildim — ulargha emel qilidighan kishi ularning sewebidin hayatqa érishidu. ■

¹² Özüm hem ular arisidiki béshare't bolsun dep, Méning ularni pak-muqeddes qilidighan Perwerdigar ikenlikimni bilishi üçün «shabat kün»lirimni ulargha béghishlidim; □ ■ ¹³ lékin Israil jemeti chöl-bayawanda Manga asiyliq qildi; chünki ular Méning belgilimilirimde mangmidi, Méning hökümlirimni chetke qaqtı (eger ademler bu emrlerge emel qilsa, u ularning sewebidin hayatqa érishidu) we Méning «shabat kün»lirimni qattiq bulghidi; Men ularning üstige chöl-bayawanda ular halak qilin'ghuche qehrimni tökimen dédim — ■ ¹⁴ halbuki, namimning eller arisida bulghanmasliqi üçün, Öz namim üçün heriket qildim; chünki Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen.

¹⁵ Men yene chöl-bayawanda ulargha süt hem bal éqip turidighan, hemme zéminning güli

□ **20:10** «shunga Men ularni Misir zéminidin **toluq chiqirip, chöl-bayawan'gha apardim**» — Israilning Xudadin gumanlinip, Uningha asiyliq qilishi Misirdin chiqish jeryanidimu, ular téxi Misir térritoriyiside bolghan chaghdimu bar idi. Shu chaghdá Xuda peqet Öz nami we wedisi üçün bu «chiqirish» qutquzushini toluq ada qilip, ularni déngizdin ötküzüp chölge apardi. ■ **20:10**

Mis. 13:18 ■ **20:11** Law. 18:5; Qan. 30:15, 16, 19, 20; Rim. 10:5; Gal. 3:12 □ **20:12** «Méning ularni pak-muqed-

des qilidighan Perwerdigar ikenlikimni bilishi üçün «shabat kün»lirimni **ulargha béghishlidim**» — «shabat küni» shenbe küni bolup, Xuda Yehudiylargha béghishlighan dem alidighan, Xudani séghinidighan küni. ■ **20:12** Mis. 20:8; 31:13-17; 35:2 ■ **20:13**

Mis. 16:28

bolghan zémin'gha kirgüzmeymen dep, qolumni kötürüp qesem qilimen dédim ¹⁶ (chünki ularning qelbi butlirigha egiship ketkechke, Méning belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning hökümlirimde mangmighan, Méning «shabat kün»lirimni buzghan); — ¹⁷ halbuki, közüm ulargha rehim qilip ularni halak qilmidim yaki ularni chöl-bayawanda tügeshtürmidim.

¹⁸ Men chöl-bayawanda ularning balilirigha mundaq dédim: «Ata-bowilirlarning belgilimiliride mangmanglar, ne ularning hökümlirini tutmanglar ne butliri bilen özünlarni bulghimanglar. ¹⁹ Men Perwerdigar Xudayinglardurmen; Méning belgilimilirimde méngip, Méning hökümlirimni tutup ulargha emel qilinglar; ²⁰ Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep etiwarlanglar; u silerning Méning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikimni bilishinglar üçün Men we siler otturimizdiki bir bésharettur. ²¹ Lékin balilirimu Manga asiyliq qildi; ular ne Méning belgilimilirimde mangmighan ne Méning hökümlirimni tutmighan (birsi ulargha emel qilsa, u ular bilen hayatqa érishidu) ular Méning «shabat kün»lirimni bulghighan; shunga Men qehrimni ular üstige töküp ulargha qaratqan achchiqimni chüshürüp pighandin chiqimen, dédim; ²² lékin jazadin qolumni tartip, namimni ellerning köz aldida bulghanmisun dep Öz namim üçün heriket qildim; Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen.

²³ Chöl-bayawanda Men qolumni kötürüp ulargha silerni eller arisigha tarqitimen, memliketler

ichige taritimen dep qesem qilimen, dédim; ²⁴ chunki ular Méning hökümlirimni ada qilmighan, belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning «shabat kün»lirimni buzghan; ular közlerini ata-bowilirining butlirigha tikmekte idi; ²⁵ shunga Men ulargha yaxshi bolmighan belgilimilerni, ularni hayatqa élip barmaydighan hökümlerni béghishlidim; □ ²⁶ we ularni öz-özidin seskendürüp, Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétishi üçün, Men ularni öz hediyliri arqiliq bulghidim, chunki ular hediye süpitide barliq tunji balilirini atap qoyatti. □ ■

²⁷ Shunga, i insan oghli, Israil jemetige söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ata-bowiliringlar shu ishtimu Manga kupurluq qilghanki, ular Manga wapasizliq qilghan; ²⁸ ular Men Öz qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan yerge kirgende, ular shu yerdiki udul kelgen herbir yuqiri döng hem baraqsan derexni körüpla shu jaylarda ular qurbanliqlirini qilip, Méni achchiqlanduridighan hediylerni qilatti; ular

□ **20:25** «**yaxshi bolmighan belgilimiler**» ... «hayatqa érishmeydighan hökümler» — 26-ayettiki izahatni körüng.

□ **20:26** «**yaxshi bolmighan belgilimiler**» ... «hayatqa érishmeydighan hökümler» **(25-ayet)...** — bu ikki ayet (26-25) intayin muhim. «Yaxshi bolmighan belgilimiler», «hayatqa érishmeydighan hökümler» dégenler emeliyette butpereslik diniy qaide-yosunlardin ibaret. Xuda ularning Özining ademni hayatqa érishtüridighan emr-permanlirini chetke qéqip, aldiniq, intayin rezil butpereslikke béghishlinishigha yol qoyghan: 31-ayetnimu körüng. Öz balilirini Xudagha (yaki butlarga, elwette) atap qurbanliq qilish Tewratta qet'iy men'i qilin'ghan. «Kan.», 12:29-31-ayetni körüng. ■ **20:26** Ez. 16:21

shu yerdimu «xushpuraq hediye»lirini puritip, «sharab hediye»lirini töketti; □²⁹ shuning bilan Men ulardin: «Siler chiqidighan bu yuqiri jay dégen néme?» dep soridim; shunga bugün'ge qeder uning ismi «Bamah»dur. □

³⁰ Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler atabowiliringlarning yolida özliringlarnimu bulghimaqchimusiler? Ularning nepretlik qilmishlirigha egiship buzuqluq qilmaqchimusiler?

³¹ Emdi siler hediyliringlarni sunup, öz oghulliringlarni ottin ötküzgende, siler yenila bugün'ge qeder özünglarni barliq butliringlar bilan bulghawatisiler; emdi Men silerning Méni izdep sorishinglarga yol qoyamdimen, i Israil jemeti?! Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men silerning Méni izdep sorishinglarga yol qoymaymen!

³² Shuningdek silerning könglünglerdiki «Biz yat ellerdek, bashqa yurtlardiki jemetlerde yaghach hem tash mebudlarga choqunimiz» dégen koyunglar emelge ashurulmaydu!

³³ Men hayatim bilen qesem qilimenki, —

□ **20:28** «ular shu yerdiki udul kelgen herbir yuqiri döng hem baraqsan derexni körüpla shu jaylarda ular qurbanliqlirini qilip, Méni achchiqlanduridighan hediylerni qilatti» — Xuda Musa peyghember arqiliq «Siler **Men** békitken jayda qurbanliq qilinglar» dégen («Qan.» 12-bab). Xeqlarning öz béshimchilik qilip «yuqiri jay»larda qurbanliq qilishliri beribir butpereslikke aylinip kététti. □ **20:29** «shunga bugün'ge qeder uning ismi «Bamah»dur» — «Bamah» dégenning menisi «yuqiri jay». Belkim shu chaghda uning bashqa bir hejwi, kinayilik menisimu bar idi; biraq bugün biz uni bilmeymiz.

deydu Reb Perwerdigar, Men berheq küchlük qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurghan qehrim bilen üstünglardin hökümranlıq qilimen. ³⁴ Men küchlük qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurulghan qehr bilen silerni ellerdin chiqirip épkelimen, tarqitilghan memliketlerdin silerni yighimen; ³⁵ silerni ellerge tewe bolghan chöl-bayawan'gha kirgüzüp, shu yerde üstünglardin yüz turane höküm chiqirip jazalaymen; ³⁶ atabowiliringlarning üstidin Misir zéminidiki chöl-bayawan'gha höküm chiqirip jazalghinimdek, silerning üstünglardin yüz turane höküm chiqirip jazalaymen, deydu Reb Perwerdigar. ³⁷ Men silerni hasa astidin ötküzüp, ehding rishtisige baghlanturimen. □ ³⁸ Men aranglardin Manga wapasizliq qilghan asiylarni shallap chiqirimen; ularni turuwatqan jaylardin chiqirimen, biraq ular Israil zéminigha kirmeydu; shuning bilen siler Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

³⁹ — Emdi siler bolsanglar, i Israil jemeti, Reb Perwerdigar silerge mundaq deydu: — Manga qulaq salmaymiz désenglar, bériwéringlar, herbiringlar öz butliringlarga choquniwéringlar! Biraq siler yene hediyliringlar hem mebudliringlar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler!

□ **20:37 «Men silerni hasa astidin ötküzüp, ehding rishtisige baghlanturimen»** — «hasa astidin ötküzüsh» toghruluq «Law.» 27:32, «Yer.» 33:13 körüng. Qoylardin yamanlirini shallap chiqish üçün qoychi ularni bir-birlep öz hasisi astidin ötküzüp tekshüretti.

□ 40 Chünki Méning muqeddes téghimda, yeni Israilning égzilikidiki taghda, — deydu Reb Perwerdigar, — barliq Israil jemeti, ularning hemmisi Manga zémimde turup xizmet qilidu; Men u yerde ularni qobul qilimen we u yerde Men silerdin «kötürme hediye»liringlarni, tunji hosul bolghan köktat-méwiliringlarni, shundaqla barliq muqeddes dep ayrip béghishlighan nesriliringlarni telep qilimen.

⁴¹ Men silerni eller arisidin chiqirip, memliketlerdin élip yighqinimda, ésil xushbuydek silerni qobul qilimen; shuning bilen ellerning köz aldida aranglarda Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsitimen. ⁴² Ata-bowiliringlarga qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan Israil zéminigha silerni kirgüzginimde, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. ⁴³ Siler u yerde öz yolliringlarni we özünglarni bulghighan barliq qilmishliringlarni esleysiler; shuning bilen ötküzgen rezil ishliringlar tüpeylidin siler öz-özünglarni közge ilmaysiler, öz-özünglardin nepretlinisiler. ⁴⁴ Men rezil yolliringlarga asasen emes, yaki buzuq qilmishliringlarga asasen emes, belki Öz namim üçün silerge shepqetlik muamile qilghandin kéyin, i Israil jemeti, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar.

□ 20:39 «Biraq siler yene hediye liringlar hem mebudliringlar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler!» — bashqa birxil terjimisi: «Biraq kéyin, hetta siler Manga qulaq salmighan bolsanglarnu, siler yenila hediye liringlar hem mebudliringlar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler!».

Ot we qilich arqiliq bolghan jaza

45 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

46 I insan oghli, yüzüngni Téman shehirige qaritip, jenubtikilerni eyiblep, Negew ormanliq dalasini eyibleydighan bésharet bérip, — □

47 Yeni Negew ormanliq dalasigha mundaq dégin: — Perwerdigarning sözini angla; Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga bir ot yaqimen; u sendiki hemme yéshil derexni hemde hemme qaqsahal derexni yewétidu; yalqunluq ot héch öchmeydu, jenubtin shimalghiche pütkül yer yüzi uning bilen köyüp kétidu; □ ■ 48 barliq et igiliri Menki Perwerdigar uni yaqqanliqimni körüp yétidu; u héchqachan öchürülmeydu!».

49 We men: — Ah, Perwerdigar! Ular men toghru-luq: «U peqet temsillernila sözlewatidu» deydu! — dédim.

21*«Qilich» heqqide*

1 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

2 I insan oghli, yüzüngni Yérusalémgha qaritip, «muqeddes jaylar»ni eyiblep, Israil zéminini eyiblep bésharet bérip, ³ Yeni Israil zéminigha mundaq

□ **20:46** «Téman shehiri» — Israilning sherqiy jenubiy chégrasigha tutishidu, «Negew» Israilning jenubiy teripini körsitidu.

□ **20:47** «... pütkül yer yüzi uning bilen köyüp kétidu» — yaki «... her ademning yüzi uning bilen köyüp kétidu». ■ **20:47** Luqa 23:31

dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga qarshidurmen; qilichimni ghilaptin sughurup, sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlaymen.

⁴ Men sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlimaqchi bolghinim üçün, qilichim barliq et igiliri, yeni jenubtin shimalghiche bolghan hemmeylen bilen qarshilishishgha ghilaptin chiqidu; ⁵ shuning bilen barliq et igiliri Menki Perwerdigarning Öz qilichimni ghilaptin sughurghanliqimni tonup yétidu; qilich ghilapqa qaytidin yénip kirmeydu.

⁶ Emdi uh tartqin, i insan oghli; ich-baghring échishqudek derd-elem bilen ularning köz aldida uh-zar qil. ⁷ We shundaq boliduki, ular sendin: «Némishqa uh tartisen?» dep sorighanda, sen ulargha: «Bolghan shum xewer tüpeylidin! Mana, u kélidu! Barliq yürekler érip, barliq qollar boshap kétidu, barliq rohlar zeipliship, barliq tizlar süydük bilen chiliq-chiliq hól bolup kétidu; mana u kéliwatidu! U yétip keldi! — deydu Reb Perwerdigar» — dégin. □ ■

⁸ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

⁹ I insan oghli, bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bir qilich, bir qilich, bislan'ghan, parqiritilghan!

¹⁰ U zor qirghinchiliq üçün bislan'ghan, uni yaltirashqa parqiratqan; Öz oghlumning sha-

□ **21:7** «barliq tizlar süydük bilen chiliq-chiliq hól bolup kétidu» — démek, qorqunchtin shundaq bolidu. Bashqa birxil terjimisi «barliq tizlar sudek ajiz bolup kétidu». ■ **21:7** Yer. 6:24; 49:23; Ez. 4:17; 7:17

hane hasisi herqandaq addiy tayaqni kemsitken-
liki tüpeylidin, xushal bolup kêtishimizge toghra
kélemdu?□

11 U qilichni parqiritilishqa, qol bilen tutushqa
békitken;

Qilich bilen'gen, parqiritilghan,
Qetl qilghuchining qoligha tutquzushqa
teyyarlan'ghandur!

12 Nale-peryad kötürüp pighan chekkin, i insan
oghli,

Chünki *qilich* Méning xelqimge qarshi chiqqan;
U Israilning barliq shahzadilirige qarshi chiqqan;
Ular Öz xelqim bilen teng qilichqa tapshurulghan;
Shunga yanpishinggha qattiq urup qoyghin!□ ■

13 Chünki sinaq keldi; emdi bu «shahane hasa »
bashqa yaghachlarni kemsitkini bilen, u beribir
tügishidu emesmu?! — deydu Reb Perwerdigar.■

14 — Emdi sen, i insan oghli, bésharet bergin,
chawak chalghin! Qilich ikki qétim, üç qétim
urup qirsun! U qirghuchi qilich, ularni her
tereptin qorshiwalghan zor qetl qilghuchi qilich-

□ **21:10** «U zor qirghinchilik üçün bislan'ghan, ... Öz oghlumning shahane hasisi herqandaq sddiy tayaqni kemsitkenliki tüpeylidin, xushal bolup kêtishimizge toghra kélemdu?» — oqurmenler köp xil terjimiliri bilen uchrishishi mumkin. Bu jümlining eyni tékistini chüshinish tes. «Öz oghlum» mushu yerde belkim Yehuda yaki Yehudaning padishahi Zedekiya bolushi mumkin. Zedekiya özini «yéngilmes» dep hésablighini bilen, uning Xuda mexsus teyyarlighan qilichni «bir tal yaghach tayaq»tek asanla bir terep qilishi hergiz mumkin emes. □ **21:12** «shunga yanpishinggha qattiq urup qoyghin!» — «yanpashqa urush» qattiq derd-elemning ipadisi idi. ■ **21:12** Ez. 6:11; 7:27 ■ **21:13** Yesh. 1:5; Yer. 6:28-30

tur!□

¹⁵ Ularning yüreklerini érisun dep, ulardin nurghunliri putlishop ketsun dep, Men ularning barliq derwazilirigha tehdit salghuchi qilichni qaritip qoydum. Way! U chaqmaqtek parqiritilghan, u qirishqa sughurulghan; □ ■¹⁶ i qilich, ong terepke ötkür bol! Sol terepke burulup chap! Bisingni qeyerge qaratqan bolsa shu yerge chap! ¹⁷ Menki Perwerdigar Öz qolum bilen chawak chalimen, Öz qehrimni töküp pighandin chiqimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim.

Xudaning Babilning padishahini Yérusalémgha hujum qilishqa qaritip qoyidighanliqi

¹⁸ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹⁹ Sen i insan oghli, Babil padishahining qilichining méngishigha teyyarlan'ghan ikki yolni békitip qoyghin; ikkilisi bir zémindin chiqidighan bolsun; Yérusalém shehirige mangidighan yolning béshida bir yol belgisini tiklep qoyghin; ²⁰ yeni qilichning yétip kélishi üçün Ammoniylarning Rabbah shehirige bir yol hemde Yehudagha, yeni istihkami mestehkem Yérusalém shehirige yene

□ **21:14** «bésharet bergin, chawak chalghin!» — «chawak chélish» belkim peyghemberning Xudagha wekil bolup, Xudaning bu ishlarni toghra dégenlikini ipadilishi idi. □ **21:15** «ularning yüreklerini érisun dep, ... Men ularning barliq derwazilirigha tehdit salghuchi qilichni qaritip qoydum. Way! U chaqmaqtek parqiritilghan, u qirishqa sughurulghan» — oqurmenler bashqa nechche xil terjimiliri bilen uchrishishi mumkin. Ibraniy tilida bu ayettiki bezi sözning menisini peqet perez qilishqila bolidu. ■ **21:15** Ez. 21:32

bir yolni békitip qoyghin; ²¹ chunki Babilning padishahi acha yolda, yeni ikki yolning béshida pal achquzidu; u oqlarni silkiydu, «köchme mebudlar»din soraydu, jigerni tekshüridu.□

²² Emdi sépilni bösküchi bazghanlarni tikleshni, qan töküshke perman qilishni, jeng élan qilip tovlashni, derwazilargha urulghuchi bazghanlarni tikleshni, sépilgha chiqidighan dönglükleri yasashni, poteylerni qurushni, Yérusalémni *muhasirige élishni* körsitidighan pal uning ong qoligha chüshidu; ■ ²³ gerche bu pal ulargha yalghan körün'gini bilen, ular ichken qesemler tüpeylidin, Yehudadikilerni changgiligha alsun dep padishah ularning qebihlikini ésiqe keltüridu.□

²⁴ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: Silerning asiyliqlar ashkarilinip, barliq qilmishliringlarda gunahliringlar körün'gechke, qebihliklarni eske keltürgininglar tüpeylidin —

□ **21:21 «köchme mebudlar»** — ibraniy tilida «terafim»; kichik, qol bilen kötürgili bolghan «qolayliq butlar». «jigerni **teküshürüş**» — kona zamandiki palchiliqning bir usuli idi. Bilishimizche ular bir haywanni soyup, andin üçey-qarni qatarliqlarni tekshürüp, körgen alametler boyiche bir qarargha kéletti. ■ **21:22** Ez. 4:2; 17:17 □ **21:23 «gerche bu pal ulargha yalghan körün'gini bilen, ... Yehudadikilerni changgiligha alsun dep padishah ularning qebihlikini ésiqe keltüridu»** — pütün bu ayetning eyni tékistni chüshinish tes. «Ichken qesemler» belkim Zedekiya Néboqadnesargha ichken qesemlerni körsitidu. Néboqadnesarning meslihetchiliri bu palni yalghan dep qarighini bilen, Xuda Yérusalémni jazalansun (Néboqadnesarning changgiligha chüshsun) dep qet'iy békitken bolghachqa, Néboqadnesar beribir Rabbah shehirige emes, belki Yérusalémning asiyliqini ésiqe keltürüp uningha hujum qilishni qarar qilidu.

yeni özünglar pash qilinip eske élin'ghininglar tüpeylidin, siler qolgha élinisiler. ²⁵ Emdi sen, i Israilning munapiq hem rezil shahzadisi, qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqinida, köridighan küning kélidu!□

²⁶ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Sellini uningdin éliwet, tajni éliwet; ishlar öz pétida turirwermeydu; pes turghanni égiz qil, égiz turghanni pes qil; ²⁷ uning *textini* örüwet, örüwet, örüwet! Uning hoquqining Igisi kelmigüche, u yene mewjut bolmaydu; Men uni Uninggha teqdim qilimen.□

Ammon xelqi toghruluq bésharet

²⁸ Emdi i insan oghli, bésharet béríp mundaq dégin: — Reb Perwerdigar Ammoniylar we ularning mazaqliri toghrisida mundaq deydu: «Bir qilich, bir qilich qetl qilishqa sughurulghan; u ademni yewétishke, chaqmaqtek yaltirashqa par-

□ **21:25** «i Israilning munapiq hem rezil shahzadisi» — «rezil shahzade» Zedekiya padishahni körsitidu. Ezakiyal peyghember uni «padishah» dégüsi kelmeydu. «qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqinida, köridighan küning kélidu!» — ibraniy tilida «qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqinida, köridighan küning keldi!» déyilidu. Démek, köridighan küning yéqin kelgenlikini tekitileydu. □ **21:27** «Uning hoquqining igisi kelmigüche, u yene mewjut bolmaydu; Men uni uninggha teqdim qilimen» — bu ayetning menisi, Zedekiyadin kéyin, Dawut padishahning ewladi, Israil hem alemning tégishlik padishahi Qutquzghuchi-Mesih kelgüche Israilning textige öz xelqidin bolghan héchkim padishah bolup olturmaydu. «Yar.» 49:10-tiki bésharetnimu körüng.

qiritilgan!» — dégin!□

²⁹ Chünki palchilar sen qilich toghrungda quruq alamet körünüshlerni körüp, sen üçün yalghandin bir pal salidu; rezillerning köridighan küni kelgende, qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqanda, bular séni shu qirilghan rezillerning boyunliri üstige qoshup yatquzidu!

³⁰ Bu qilichni öz ghilapigha qayturup sal!

Men séning üstüngge özüng yaritilghan jayda, yeni sen törülgen jayda höküm chiqirip jazalaymen.

³¹ Shuning bilen Men üstüngge qehrimni töküp yaghdurup,

Ghezipimning oti qilip püwleymen;

Men séni qatilliqqa mahir yawuz ademlerning qoligha tapshurup bérimen;

³² Sen otqa yéqilghu bolisen;

Séning qéning öz zéminingde tökülidu;

Sen qaytidin eslenmeysen;

Chünki Menki Perwerdigar söz qilghan.

22

Yérusalém toghruluq üç bésharet ••• Birinchi: — qanliq sheher

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

□ **21:28** «Bir qilich, bir qilich qetl qilishqa sughurulghan; u ademni yewétishke, chaqmaqtek yaltirashqa parqiritilghan!» — Ammoniyar özlirining mushu qilichini Israillarni soyush üçün sughurghan (kéyinki ayetletni körüng). Biraq axirida u özlirining béshigha chüshidu.

² Emdi sen, i insan oghli, qanliq sheher üstige höküm chiqarmamsen? Höküm chiqarmamsen? Emdi uning yirginchlik qilmishlrini yüzige sélip mundaq dégin: —■

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz jaza künining kélishi üçün öz ichide qan tökküchi sheher; özini bulghash üçün özige mebudlarni yasighan sheher —

⁴ Sen tökken qan tüpeylidin gunahkar boldung, yasighan mebudlar tüpeylidin özüngni bulghiding; sen öz jaza künliringni yéqinlashturdung, yilliringni toshturdung; shunga Men séni ellerge reswa, barliq memliketlerge mazaqning obyékti qildim.

■ ⁵ Sanga yéqindikiler hemde sendin yiraqtikiler séni mazaq qilidu, i qiya-chiyagha tolghan betnamliq sheher!

⁶ Israilning shahzadiliri, her birining hoquqidin paydilinip ichingde qandaq qan tökkenlikige qara!

⁷ Séning ichingde ular ata-anisini közge ilmighan; aranglarda musapirlargha zulum-zumbuluq qilghan, yétim-yésirler hem tul xotunlargha uwal qilghan;

⁸ Méning pak-muqeddes nersilirimni sen kemsitken, Méning «shabat kün»lirimni bulghap buzghansen;

⁹ séning ichingde qan'gha teshna töhmetxor ademler bolghan; ular taghlar üstide butpereslik éshini yégen; séning ichingde ular buzuqluq pesendilik qilghan; ■ ¹⁰ sende öz atising nomusigha tegkenler bar; ay körgen qiz-

■ 22:2 Ez. 20:4; 23:36 ■ 22:4 2Pad. 21:16; Ez. 5:14; 20:30,31

■ 22:9 Ez. 18:6,11

ayallarni ayagh asti qilghanlarmu bar. □ ■

11 Birsu qoshnisining ayali bilen yirginchlik buzuqluq qilghan; yene birsi öz kelinini buzup shehwaniyet qilghan; sende bolghan yene birsi öz singlisigha, yene atisining qizigha basqunchiliq qilghan. ■ 12 Ular qan töküsh üçün arangda «sowghatlar»ni qobul qilghan; sen ösüm-jazane alghan; sen öz qoshniliringdin haramni mejburiy yuluwélip, Méni untughansen — deydu Reb Perwerdigar.

13 We mana, Men haramni mejburiy yuluwélishinggha we sen öz arangda tökken qanlarga qarap qolumni-qolumgha urdum! □ ■

14 Men séni bir terep qilidighan künlerdimu yüriking yenila toq, qolliring ching turiwéremdu? Menki Perwerdigar söz qildim, Özüm uni ada qilimen. ■ 15 Men séni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen, otturangda bolghan pesendilik-ingge xatime bérimen. ■ 16 Emdi sen özüng arqiliq ellerning köz aldida bulghinisen, andin Méning

□ **22:10** «atisining nomusigha tegkenler» — ibraniy tilida buning ikki menisining mumkinchiligi bar: (1) öz atisigha basqunchiliq qilghan; (2) atisining ayali (öz anisi yaki ögey anisi)gha basqunchiliq qilghan. Bizningche mushu yerde (2) toghridur.

■ **22:10** Law. 18:8,19; Ez. 18:6 ■ **22:11** Law. 18:15, 20; Yer. 5:8 □ **22:13** «sen öz arangda tökken qanlarga

qarap qolumni-qolumgha urdum» — «qol-qolgha urush» qattiq epsuslinarliq, pighanni bildüridu. ■ **22:13** Ez. 21:22 ■ **22:14** Ez. 17:24 ■ **22:15** Ez. 12:14, 15

Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen.□

Ikkinchi bésharet: — Tawlashning netijisi — héchnéme qalmaydu!

¹⁷ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹⁸ I insan oghli, Israil jemeti Manga xuddi dashqal bolup chiqti; ularning hemmisi xumdanda qalghan mis, qeley, tömür we qoghushunlardur; ular kümüşning poqi bolup chiqti.■

¹⁹ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hemminglar dashqal bolup chiqqachqa, mana emdi Men silerni Yérusalém otturisigha yighimen;

²⁰ kishiler üstige ot püwlep, ularni éritip tawlash üçhün kümüş, mis, tömür, qoghushun we qeleyni xumdan ichige yighqandek, Men ghezipim we qehrim bilen silerni yighip *sheher* ichige sélip silerni éritimen. ²¹ Shundaq, Men silerni yighip, ghezipimning otini üstünglerge püwleymen, siler uning otturisida érip kétisiler; ²² kümüş xumdanda éritilgendek, siler *sheher* otturisida éritilisiler; we siler Menki Perwerdigarning Öz qehrimni üstünglerge tökkenlikimni tonup yétisiler.

Üchinchi bésharet: — Israilning pütün jemiyyiti buzuldi!

²³ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

□ **22:16** «Emdi sen özüng arqiliq ellerning köz aldida bulghinisen, andin Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen» — oqurmenler bashqa xil terjimilerni uchritishi mumkin. Ayetning eyni tékistini chüshinish sel tes. ■ **22:18** Yesh. 1:22

24 I insan oghli, sheherge mundaq dégin: — Ghezep chüshken künde sen paklandurulmighan, yamghur chüshmigen bir zéminsen. □ 25 Öz oljisini titma qilidighan, hörkireydighan shirdek ularning peyghemberliri uningda suyiqest ishlitidu; ular janlarni yewétidu; xezinilerni, qimmetlik nersilirini buliwalidu; ular uning otturisdiki tul xotunlarni köpeytmekte. ■

26 Uning kahinliri Tewrat-qanunumni buzup tashlap, pak-muqeddes nersilirimni bulghighan; ular pak-muqeddes bilen addiy nersilerni perq qilmaydu; ular «shabat kün»lirimge közini yumup yürüdü; shuning bilen ular arisida Manga betnam chaplinidu. ■ 27 Uning ichidiki shahzadiler xuddi oljisini titma qilidighan bõrilerdek; ular qan töküshidu, janlarni nabut qilishidu, haram menpeetni bulishidu. ■ 28 Uning peyghemberliri ularning *qilmishlirini* «hak suwaq» bilen aqartqan, «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» dep saxta körünüshlerni körüwélip, pal sélip yalghanchiliq yetküzidu; lékin Perwerdigar ulargha söz qilghan emes. ■ 29 Zémindiki addiy puqralarmu jebir-zulum qiliship, bulang-talang qilidu; ular ajiz-namratlarni bozek qilip, musapirlargha zulum sélip uwal qilidu. 30 Men ular arisidin tamni qaytidin yasitip bérédighan, Méni ularning zéminini weyran qilishimdin yanduridighan, un-

□ 22:24 «Ghezep chüshken künde sen paklandurulmighan, yamghur chüshmigen bir zéminsen» — Xudaning ghezipi tüpeylidin, ularda belkim bir qurghaqchiliq bolghanidi. «Qan.» 28-babni körüng. ■ 22:25 Mat. 23:14 ■ 22:26 Law. 10:10; Ez. 44:23 ■ 22:27 Mik. 3:11; Zef. 3:3 ■ 22:28 Ez. 13:7, 9, 10; 21:29; 22:12

ing yériqini etküdek, Méning aldimda turidighan arichi bir ezimetni izdep keldim; biraq héchbirni tapalmidim. ■ ³¹ Shunga Men qehrimni üstige tókimen; ghezipimning oti bilen Men ularni halak qilimen; Men ularning yollirini öz béshigha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar.■

23

Oholah hem Oholibah — ikki ayal toghruluq bolghan temsil

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oghli, bir anidin tughulghan ikki ayal bar iken; ³ ular Misir zéminide pahishilik qilghan; ular yashliqta pahishilik qilghan; shu yerde ularning köksiliri mijiqlinip, qizliq emchek topchiliri silan'ghan. ■ ⁴ Ularning isimliri bolsa, chongining Oholah, kichikining Oholibah idi; ular Méningki idi; ular oghul-qizlarni tughqan. Samariye bolsa Oholah, Yérusalém Oholibahdur.□

⁵ Oholah Méningki bolghan teqdirdimu yene buzuqluq qilghan — u ashiqlirigha, yeni qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerde bolghan; ⁶ kök kiyim kiygen, emeldar-hökümdarlar, hemmisi kélishken yigitler, atqa

■ **22:30** Zeb. 106:23 ■ **22:31** Ez. 9:10; 11:21; 16:43 ■ **23:3** Ez. 20:8 □ **23:4** «Ularning isimliri bolsa, chongining Oholah, kichikining Oholibah idi; ular Méningki idi» — démek, Oholah Israilning shimaliy padishahliqini, Oholibah Yehudani körsitidu. «Oholah» — «uning chédiri», «Oholibah» — «méning chédirim uningdidur» dégen menilerde.

min'gen chewendazlar idi. ⁷ U öz buzuqluqini ularning üstige béghishlighan; ularning hemmisi Asuriyening ésilzadiliri idi; öz arzu-heweslrini barliq qozghatqanlar bilan we ularning barliq mebudliri bilan u özini bulghighan. □ ⁸ U yenila Misirda bolghan pahishilikliridin waz kechmidi; chünki uning yashliqida ashu yerdikiler uning bilan bille yatti, qizliq köksilirini silap, öz buzuqluqlirini uning üstige tökti. ⁹ Shunga Men uni öz ashnilirining, yeni uning arzu-heweslrini qozghatqan Asuriylarning qoligha tapshurdum; ■ ¹⁰ ular uning nomusini ashkarilap, uning oghul-qizlirini élip kétip, uni qilichlap öltürüwetti; u ayallar arisida *yaman* ataqqa qaldi; uning üstige höküm chiqirilib jazalandi.

Oholibah

¹¹ Uning singlisi Oholibah buni körüp turupmu, arzu-hewesliride hedisidin téximu buzuq, pahishilikliri hedisiningkidin köp bolup ketti. ¹² U öz qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerni qozghatqan; ular emeldar-hökümdarlar, heshemetlik sawut, formilarni kiygen, atqa min'gen chewendazlar, ularning hemmisi kélishken yigitler idi. ■ ¹³ Men uning bulghinip ketkenlikini kördüm; ular ikkilisi bir yolluq idi.

□ **23:7** «U öz buzuqluqini ularning üstige béghishlighan; ularning hemmisi Asuriyening ésilzadiliri idi» — yaki «U öz buzuqluqini ularning üstige béghishlighan; ularning hemmisini Asuriyening ésilzadilirige béghishlighan». ■ **23:9** 2Pad. 17; 18
 ■ **23:12** 2Pad. 16:7

14 U uning pahishlikirini ashurdi; chünki u tamda pereng bilen süretlen'gen ademlerni, yeni Kaldiylarning resimlirini kördi; 15 ularning belliri potilar bilen oralghan, béshigha quyruqluq selliler kiyilgen; ularning hemmisi leshker béshidek, yeni tughulghan yurti Kaldiyediki Babilliqlarning qiyapitide idi. 16 U shuan ulargha qarap ularning shehwaniy hewsini qozghighan, shuning bilen ularni izdep Kaldiyege elchilerni ewetken. □

17 Shuning bilen Babilliqlar uninggha, yeni uning ashniliq orun-körpilirige yéqin kélip, uni öz zinaliri bilen bulghighan; u özini ular bilen bille bulghighandin keyin ulardin bizar boldi. 18 U öz buzuqluqlirini ochuq qilip, nomusini ashkarilishi bilen, jénim hedisidin yirgen'gendek uningdinmu yirgendi. 19 Biraq u yene özining yashliq künlirini, yeni Misir zéminida buzuqluq pahishilik qilghan künlirini ésige keltürüp öz buzuqluqlirini téximu köpeytti. 20 Uning erliki éshek medekliridek, meniysi atlarningkidek bolghan Babilning pahishiwaz erkeklirige qarap hewesliri qozghaldi. 21 Sen yashliqingdiki buzuqluqliringgha, yeni yashliqingda Misirliqlarning emchekliringni silighinigha yene teshna bolup telmürdung. 22 Shunga, i Oholibah, — deydu Reb Perwerdigar

□ 23:16 «U shuan ulargha qarap ularning shehwaniy hewsini qozghighan, shuning bilen ularni izdep Kaldiyege elchilerni ewetken» — bundaq bayanlar belkim Yehudaning padishahliri Babildin yardem sorighanliqini, Babilliqlar bilen dostlashmaqchi bolghanliqini, shundaqla ularning butpereslikini qobul qilghanliqini körsitidu («2Pad.» 20:12-15, 21:1-9-ayetlerni körüng).

— Mana, Men jéning hazir bizar bolghan ashniliringni özüngge qarshi qozghitimen, ularni sen bilen qarshilishishqa hemme teripingdin élip kélimen; ²³ Babilliqqlar, barliq Kaldiylar, Pékodlar, Shoalar, Koallar hemde Asuriylarning hemmisini ular bilen teng qozghaymen; ularning hemmisi kélishken yigitlar, emeldar-hökümdarlar, ulugh beglar we janablar, hemmisi atqa min'gen chewendazlardur; ²⁴ ular qoral-yaraqqlar, jeng harwiliri, yük harwiliri hem zor bir top xelqler bilen sanga qarshi chiqidu; ular özlirini hemme teripingde sipar-qalqanlar we dubulghalarni kiyip sanga qarshi sepras bolidu; beshinggha chüshidighan tégishlik jazani ulargha tapshurimen, ular öz hökümliri boyiche jazalaydu.

²⁵ Men muqeddeslikimdin chiqqan ghezepni sanga qaritimen; shuning bilen ular qehr bilen séni bir terep qilidu. Ular séning burnung we qulaqliringni késiwetidu; sendin axirqi qalghanlar qilichlinidu; ular oghul-qizliringni élip kétidu, sendin yenila qalghanlar otta yutuwétilidu. □ ²⁶ Ular sendin kiyim-kéchekliringni éliwélip, güzel zibu-zinnetliringni bulaydu. ■ ²⁷ Shuning bilen Men sende Misir zéminida bashlan'ghan buzuqluqliringni we pahishilikliringni toxtitimen; sen bu ishlargha yene telmürmeysen, Misirni qayta eslimeysen.

²⁸ — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men séni özüng nepretlen'genlarning qoligha, yeni jéning yirgen'genlarning qoligha

□ **23:25** «*Méning* muqeddeslikimdin chiqqan ghezep» — ibraniy tilida «(Méning) hesitim». ■ **23:26** Ez. 16:39

tapshurimen; ■ 29-30 ular séni öchmenlik bilan bir terep qilib, barliq ejirliringni élip kétip, séni tughma-yalingach qaldurup, pahishilikliringning nomusini ashkarilaydu. Sen eller bilan pahishilik qilghanliqing, ularning mebudliri bilan özüngni bulghighanliqing tüpeylidin, séning buzuqluqliring hem pahishilikliring bularni béshinggha chüshürdi.■ 31 Hedengning yolida özüng mangghansen; shunga Men uningdiki qedehni séning qolungghimu tutquzdum.

32 — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hedengning qedehini, chongqur we chong bir qedehni senmu ichisen; sen reswa bolup mazaq qilinisen, chünki uning hejimi chongdur; 33 sen dehshetlik we halaket qedehi, yeni hedeng Samariyening qedehi bilan mestlik hem derd-elemge toldurulisen; 34 sen uni ichiwétip yene yalaysen, hetta uning parchiliringimu ghajilaysen, andin köksiliringnimu yulup tashlaysen; chünki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar. 35 Shuning üçün Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki sen Méni untup arqanggha tashliwetkenliking üçün, shunga öz buzuqluqung hem pahishilikliringning jazasini kötürisen.■

36 We Perwerdigar manga mundaq dédi: — I insan oghli, sen Oholah we Oholibamah üstige höküm chiqiramsen? Emdi ulargha öz yirginchlik qilmishlirini ayan qilib körsetkin. ■ 37 Chünki ular buzuqluq qildi; qolliri qan boldi; ular öz

■ 23:28 Ez. 16:37; Ez. 23:17 ■ 23:29-30 Ez. 16:39; Ez. 23:25, 26

■ 23:35 Yer. 2:32; 3:21; 13:25; 18:15; Ez. 22:12 ■ 23:36 Ez. 20:4;

22:2

butliri bilan buzuqluq qilip, uning üstige Manga tughqan öz balilirini ularning ozuqi süpitide qurbanliq qilip ötküzüp béghishlidi. □ ■³⁸ Uning üstige ular Manga shundaq ish qilghanki, oxshash bir künde ular Méning muqeddes jayimni bulghap, «shabat kün»lirimni buzghan. ■³⁹ Chünki ular öz balirimni butlirigha soyghan chaghda, ular oxshash bir künde muqeddes jayimni bulghashqa kirdi; mana, ular Méning öyüm otturisida shundaq qilghan.■

⁴⁰ Uning üstige ademlerni yiraqtin chaqirdi, ularni élip kélishke elchi ewetti; mana, ular keldi; sen ularni dep yuyunup, köz-qashliringgha osma qoyup, özüngni zibu-zinnetler bilen perdazliding; ⁴¹ heshemetlik bir diwanda olturdung, uning aldigha üstige Méning xushbuyum hem zeytun méyim qoyulghan dastixanni qoydung; ■⁴² ghemsiz yürgen bir top kishilerning awazi uningda anglandi; chüprende ademler bilen bille chöl-bayawandin Sébaiylarmu élip kélindi; ular *hedesingilning* qollirigha bilezükler, béshigha chirayliq tajlarni saldi. □ ⁴³ Emdi Men zina-buzuqluqlar bilen uprap qérighan pahishe toghruluq: «Ular emdi uning bilen buzuqluq qiliwersun; chünki u

□ **23:37** «öz balilirini ularning ozuqi süpitide qurbanliq qilip ötküzüp béghishlidi» — «(ottin) ötküzüsh» dégen söz, butpereslik toghruluq bayanlar arisida bolsa, adette insanlarni, bolupmu balilarni butlarga «qurbanliq süpitide ottin ötküzüsh»ni körsitidu.

■ **23:37** Ez. 16:21; 20:26,31 ■ **23:38** Ez. 22:8 ■ **23:39** 2Pad. 21:4-7; Ez. 16:21; Ez. 20:13, 16 ■ **23:41** Pend. 7:17

□ **23:42** «...Sébaiylarmu élip kélindi» — «Sébaiylar»ning bashqa bixil terjimisi: «haraqeshler».

heqiqeten *pahishe*» — *dédim*.□

44 — Shuning bilan ular *pahishe* ayalga yéqinlashqandek uningga yéqin béríp bille yatti; ular shundaq qilip Oholah we Oholibamah bu ikki buzuq ayalga yéqinliship bille yatti.

45 Biraq heqqaniy ademler ularni zinaxor ayallarni we qan tökküchi ayallarni jazalighan'gha oxshash, ularning üstige höküm chiqirip jazalaydu; chünki ular zinaxor ayallar, ularning qolliri qandur. □ ■ 46 Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Bir top ademlerni ulargha qarshi chiqirip élip kélimen, ularni heryan'gha heydiwétishke we bulangchiliq qilishqa tapshurimen. 47 Bu top kishiler ularni tashlar bilan chalma-késeq qilip, qilichliri bilan chépip soyidu; ular ularning oghul-qizlirini öltüridu, öylirini ot bilan köydüriwétidu.■

48 Shuning bilan Men zémінде buzuqluqqa xatime bérimen; shuning bilan barliq ayallar silerdin sawaq élip silerning buzuqluqliringni dorimaydu.

49 Ular buzuqluqungni öz béshinggha qayturup chühüridu, we siler mebudliringlarga chétishliq bolghan gunahlarni kötürisiler; siler Méning Reb

□ 23:43 «Ular emdi uning bilan buzuqluq qiliwersun — chünki u heqiqeten *pahishe*» — yaki «U heqiqeten shundaq bolsa, ular yenila hazir uning bilan rast buzuqluq qilamdu?».

□ 23:45 «Biraq heqqaniy ademler ularni zinaxor ayallarni ... Jazalighan'gha oxshash, ularning üstige höküm chiqirip jazalaydu» — bizningche bu jümlidiki «heqqaniy ademler» qattiq kinayilik, hejwiý gep idi. Chünki u Babilliqlarni körsitidu (46-47-ayetlerni körüng). Menisi belkim: «Ular siler bilen sélishturulghanda, heqqaniy ademler körünidu». ■ 23:45 Ez. 16:38 ■ 23:47 Ez. 16:41

Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.■

24

Daghlisip ketken qazan

¹ Toqquzinchi yili, oninchi ayning oninchi künide, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi:

—
² I insan oghli, bu künni, del mushu künning chislasini yéziwalghin; chünki del mushu künde Babilning padishahi Yérusalémni muhasirige aldi.

³ Asiy jemetning aldigha bir temsilni qoyup mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Qazanni otning üstige qoyunglar, ot üstige qoyunglar, uninggha su qoyunglar; ■

⁴ gösh parchiliri, herbir ésil gösh parchilirini, put we qolini uninggha yighip sélinglar; ésil ustixanlarnimu qoshunglar; ⁵ qoy padisidin eng ésilirini élinglar; ustixanlarni pishurushqa uning astigha otun toplap qoyunglar; uni qattiq qayninglar, uningdiki ustixanlar obdan qaynisun.

⁶ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheharning haligha, yeni dat basqan qazan'gha, héch déti ketmeydighan qazan'gha way! Uningdiki hemmini birdin-birdin al; uning-

gha nésiwe chéki tashlanmisun! □ ■ 7 Chünki u tökken qan uning otturisida turidu; u qanni topa bilen kömgili bolghudek yerge emes, belki taqir tash üstige tökti. □ 8 Qehrimni qozghash, intiqam élish üçün, u tökken qanning yépilmasliqi üçün taqir tash üstige qaldurdum.

9 Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheharning haligha way! Menmu uning otun döwisini yoghan qilimen! ■ 10 Otunni döwilenglar, otni yiqip chuxchulanglar, gösh obdan pishsun, dora-dermeklerni qoshunglar, ustixanlar köyüp ketsun! 11 Andin qazanni qizitip, uningdiki misni qipqizil qilinglar, ichidiki daghkirlar éritilip, uning déti chiqiriwétilish üçün uni quruq péti choghlar üstige qoyunglar!

12 Uning qilghan awarichilikliri Méni upratti; Lékin uning qélin déti uningdin ketmidi; Shunga uning déti otta turiwersun!

13 Séning paskinichilikingde buzuq pahishilik bardur; Men séni pakizlimaqchi boldum, lékin sen

□ 24:6 «Qanxor sheharning haligha, yeni dat basqan qazan'gha, héch déti ketmeydighan qazan'gha way!... uninggha nésiwe chéki tashlanmisun!» — qazanning déti qan renggide bolup, belkim sheharning qanxorluqini bildüridu. Ayetning kényinki qismining menisi belkim, qazanning dat basqan parchiliridek, sheherdikilermu parche-parche tarqilip kétép, héchqandaq bextning nésiwisini körmeydu dégenlik. «uningdiki hemmini birdin-birdin al» — yaki «uningdiki gösh parchilirini bir-biridin al». ■ 24:6 Ez. 22:2 □ 24:7 «Chünki ... u qanni topa bilen kömgili bolghudek yerge emes, belki taqir tash üstige tökti» — démek, özliri öltürgen admemlerge téximu bihörmelik qilip ularni depne qilmighan; yene kélip, héch nomus qilmay tökken qanni yoshurushning hajiti yoq dep yürgen. ■ 24:9 Nah. 3:1; Hab. 2:12

paskinichiliqtin pakizlandurulmaymen déding; emdi qehrimni üstüngge töküp toxtatmighuche sen paskinichiliqtin pakizlandurulmaymen.
14 Menki Perwerdigar shundaq söz qildim; u emelge ashurulidu, Men uni ada qilimen; Men ne buningdin yanmaymen, ne héch sanga ichimni aghritmaymen, ne uningdin ökünmeymen; ular séning yolliring we qilmishliring boyiche üstüngge höküm chiqirip jazalaydu — deydu Reb Perwerdigar.■

Ezakiyalning söyümlük ayalining ölümi

15 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

16 «I insan oghli, Men séning söyümlük köz qarichuqungni bir urush bilen sendin élip kétimen; biraq sen héch matem tutma, héch yighlima, héch köz yéshi qilma; 17 süküt ichide uh-zar tartisen; ölgüchi üçün héch haza tutma; sellengni béshinggha orap, keshliringni putunggha baghlighin; yüzüngning töwinini yépiwetme, ademler épbergen nandin yéme».

18 Shuning bilen Men etigende xelqke söz qildim; kechqurunda ayalim öldi. Ikkinchi küni etigende men buyrulghini boyiche ish qildim. 19 Emdi xalayıq manga: «Séning bu qilghan ishliringning némini körsetkenlikini démemsen?» dédi.

20 Men ulargha mundaq dédim: — Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

21 Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Men Öz

muqeddes jayimni, yeni sen pexirlen'gen küch-tayanchingni, közünglarni xushal qilghuchi, jéninglar teshna bolghan nersini bulghay dewatimen; silerning keyninglarda qalghan qiz-oghullar qilich bilen yoqilidu. ²² Shu tapta siler Men *Ezakiyal* hazir qilghinimdek qilisiler; siler yüzünglarning töwinini yapmaysiler, ademler épbergen nandin yémeysiler; ²³ sellenglar béshinglarda, keshinglar ayaghliringda boliwéridu; siler héch matem tutmaysiler yaki héch yighlimaysiler; siler qebihlikliringlar ichide soliship, bir-biringlarga qariship uh-zar tartisiler. □ ■

²⁴ Shundaq qilip Ezakiyalning özi silerge bésharet bolidu; u qandaq qilghan bolsa, siler shundaq qilisiler; bu ish emelge ashurulghanda, siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. ■

²⁵ — We sen, i insan oghli, Men ulardin küch-istihkamini, ular pexrilen'gen güzek göhrini, söyümlük köz qarichuqlirini, jan-jégiri bolghan qiz-oghullirini ulardin mehrum qilidighan künide, ²⁶ — yeni shu künide, sanga bu xewerni quliqinggha yetküzüsh üçün bir qachqun yéninggha kelmemdu? ²⁷ Shu künide aghzing échilghan bolidu, sen bu qachqun bilen sözlishisen, yene héch gacha bolmaysen; shundaq qilip ular

□ **24:23** «siler héch matem tutmaysiler yaki héch yighlimaysiler; siler qebihlikliringlar ichide soliship, bir-biringlarga qariship uh-zar tartisiler» — démisekmü, balayi'apet shundaq éghir boliduki, héchqandaq köz yashliri yaki matem tutushlar uninggha layiq kelmeydu. ■ **24:23** Ez. 4:17 ■ **24:24** Ez. 12:6

Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».□

25

Eller toghruluq bésharetler •••• Birinchi bésharet — Ammon toghruluq

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, yüzüngni Ammoniylargha qaritip, ularni eyiblep bésharet bérip mundaq dégin: —■

³ — Ammoniylargha mundaq dégin — Reb Perwerdigarning sözini anglanglar! Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Méning muqeddes jayim bulghan'ghanda, Israil zémini weyran qilin'ghanda, Yehuda jemeti sürgün qilin'ghanda sen ulargha qarap: «Wah! Yaxshi boldi!» dégingning tüpeylidin,

⁴ emdi mana, Men séni sherqtiki ellerning igidarchiliqigha tapshurimen; ular séning arangda bargah qurup, arangda chédirlirini tikidu; ular méwiliringni yep, sütüngni ichidu. ⁵ Men Rabbah shehirini tögiler üçün otlaq, Ammoniylarning yérini qoy padiliri üçün arangah qilimen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

⁶ — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki sen Israil zéminigha qarap chawak chélip, putungni tépcheklitip, qelbingdiki pütün öchmenlik

□ **24:27** «Shu künide **aghzing échilghan bolidu, sen bu qachqun bilen sözlshisen, yene héch gacha bolmaysen**» — bu gachiliq besh yil ilgiri bashlan'ghan. 3:26-ayetni izahiti bilen we 33:22-ayet-nimu körüng. ■ **25:2** Yer. 49:1

bilen xush bolghanliqning tüpeylidin, □ 7 emdi mana, Men üstüngge qolumni uzartip, séni el- lerge olja bolushqa tapshurimen; Men séni xelqler ichidin üzimen, memliketler ichidin yoqitimen; Men séni halak qilimen; shuning bilen sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen.□

Ikkinchi bésharet — Moab toghruluq

8 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki Moab we Séirning: «Yehuda peqet barliq bashqa eller bilen oxshash, xalas» dégini tüpeylidin, ■ 9 shunga mana, Men Moabning yénini — chégrasidiki sheherlerni, zéminining pexri bolghan Beyt-Yeshimot, Baal-Méon we Kiriatayim sheherliridin bashlap yérip achimen; 10 ularni Ammoniylarning zémini bilen bille sherqtiki ellerge tapshurimen; Men Ammoniylarning yene eller arisida eslenmesliki üçhün, ularning igidarliqigha tapshurimen; ■ 11 we Moab üstige höküm chiqirip jazalaymen; ular Méning

□ 25:6 «sen Israil zéminigha qarap chawak chélip, putungni tépcheklitip, qelbingdiki pütün öchmenlik bilen xush bolghanliqning tüpeylidin... — mushu yerde «chawak chélish» we «putni tipcheklitish» intayin xushal bolup ketkenlikini bildüridu.

□ 25:7 «emdi mana, men üstüngge qolumni uzartip, séni ellerge olja bolushqa tapshurimen...» — Babilning padishahi Néboqadnesar miladiyedin ilgiriki 582-yili Rabbah shehirini weyran qiliwetti. Kéyin «Nabatiyliq» erebler sherq teripidin kélip Ammon zéminini igiliwaldi. ■ 25:8 Yer. 49:1-47 ■ 25:10 Ez. 21:37

Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.□

Üchinchi bésharet — Édomni eyiblesh

¹² Reb Perwerdigar mundaq deydu: — chunki Édom Yehuda jemetidin och élip yamanliq qilip, shuningdek éghir gunahkar bolghini tüpeylidin, intiqam alghnini tüpeylidin, ¹³ — emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Édomgha qolumni sozimen; shuning bilen uni zéminidin ademler hem haywanlardin mehrum qilimen; Men uni Téman shehiridin tartip weyran qilimen; ular Dédan shehirigiche qilich bilen yiqilidu.

¹⁴ Shuning bilen Men xelqim Israilning qoli arqiliq Édom üstidin Öz intiqamimni alimen; ular Méning achchiqim hem qehrim boyiche Édomda ish qilidu; Édomiyalar Méning intiqamimning néme ikenlikini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar.□

Tötinchi bésharet — Filistiyeni eyiblesh

¹⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Filistiyler intiqam niyiti bilen heriket qilip,

□ **25:11** «Moab üstige höküm chiqirip jazalaymen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu» — Babilning padishahi Néboqadnesar miladiyedin ilgiriki 582-yili Moabning zéminini ishghal qildi. Kéyin «Nabatiyliq» erebler sherq teripidin kélip Moab zémini igiliwaladi. □ **25:14** «Men xelqim Israilning qoli arqiliq Édom üstidin öz intiqamimni alimen; ular Méning achchiqim hem qehrim boyiche Édomda ish qilidu...» — miladiyedin ilgiriki 120-yili Yehudiylarning yétekchisi Yuhanna Xirkanus Édomgha hujum qilip ulargha «towa qilip Perwerdigargha ishininglar, yaki qilichimda ölünglar» dégen tallash yolini berdi.

kona öchmenliki bilan Yehudani yoqitayli dep ich-ichidin öch alghini tüpeylidin, ¹⁶ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Filistiyening üstige qolumni uzartimen; Men Keretiyelarni qiriwétimen, déngiz boyidikilerning qalduqlirininu weyran qilimen. ¹⁷ Men ularning üstige qehrilik tenbihlerni chüshürüp qattiq intiqam alimen; ularning üstidin intiqam alghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.□

26

Tur we Zidonna eyiblesh

¹ On birinchi yili, ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — □

² I insan oghli, Turning Yérusalém toghruluq: «Wah! Yaxshi boldi! Ellerning derwazisi bolghuchi weyran boldi! U manga qarap qayrilip échildi; uning weyran qilinishi bilan özümni toyghuzimen!» dégini tüpeylidin, ³ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, i Tur, Men

□ **25:17** «Men ularning (Filistiyelarning) üstige qehrilik tenbihlerni chüshürüp qattiq intiqam alimen» — Filistiyeler awwal Babilning padishahi Néboqadnesar teripidin azab kórdi; andin Grék impériyesi teripidin ishghal qilindi; miladiyedín ilgiriki 148-146-yillarda ular Yehudiylar teripidin bir mezigil ishghal qilindi. Ularning ewladliri bügünki «Pelestinlikler»ning bir qismi.

□ **26:1** «on birinchi yil» — sürgün bolghanliqining 11-yili idi. Belkim on birinchi ay bolushi mumkin.

sanga qarshimen, déngiz dolqunlarni qozghigh-andek, köp ellerni sen bilan qarshilishqa qozghaymen; ⁴ ular Turning sépillirini berbat qilib, uning munarlirini chéqip yoqitidu. Uning üstidiki topilirini qirip tashlap, uni taqir tash qilib qoyimen.

⁵ U peqet déngiz otturisidiki torlar yéyilidighan jay bolidu; chünki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar; u eller üçhün olja bolup qalidu.

⁶ Uning quruqluqta qalghan qizliri qilich bilen qirilidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.□

⁷ — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Tur bilan qarshilishishqa Babil padishahi Néboqadnesar, yeni «padishahlarning padishahi»ni, atlar, jeng harwiliri bilen, atliq chewendazlar, qoshun we zor bir top ademler bilen shimal teripidin chiqirip épkéliyen.

⁸ U quruqluqta qalghan qizlirini qilich bilen soyidu, sanga muhasire poteylirini quridu, sépilgha chiqidighan dönglükni yasaydu, sanga qarap qalqanlirini kötüridu. ⁹ U sépilliringgha bösküchi bazghanlarni qaritip tikleydu, qoralpaltiliri bilen munarliringni chéqip ghulitidu.

¹⁰ Uning atlirining köplükidin ularning kötürgen chang-topisi séni qaplaydu; sépilliri bösülgen bir sheherge bösüp kirgende u séning qowuqliringdin kirgende, sépilliring atliq eskerlarning, chaqlarning hem jeng harwilirining sadasi bilen tewrinip kétidu. ¹¹ Atlirining tuyaqliri

□ **26:6 «quruqluqta qalghan qizliri»** — belkim turgha béqindi bolghan yézilarni körsitidu. 8-ayetnimu körüng. Bu bésharet toghruluq yene «qoshumche söz»imizni körüng.

bilen u barliq reste-kochiliringni cheyleydu; u puqraliringni qilich bilen qiridu, küchlük tüwrükliring yerge yiqilidu.■

12 Ular bayliqliringni olja, mal-tawarliringni ghenimet qilidu; ular sépilliringni buzup ghulitip, heshemetlik öyliringni xarabe qilidu; ular séning tashliring, yaghach-limliring we topachangliringni déngiz suliri ichige tashlaydu.

13 Men naxshliringning sadasini tügitimen; chiltarliringning awazi qaytidin anglanmaydu.

■ 14 Men séni taqir tash qilimen; sen torlar yéyilidighan bir jay bolisen, xalas; sen qaytidin qurulmaysen; chünki Menki Perwerdigar shundaq dégenmen, deydu Reb Perwerdigar.□

15 Reb Perwerdigar Turgha mundaq deydu: — Sen ghulap ketkingde, yarilan'ghanlar ah-zarlighinida, otturungda qirghin-chapqun qilin'ghanda, déngizning chet yaqiliri tewrinip ketmemdu? 16 Déngizdiki shahzadiler textliridin chüshüp, tonlirini biryaqqa tashlap, keshtilik kiyim-kécheklarini séliwétidu; ular özlirini qorqunch-titrek bilen pürkeydu; ular yerge olturup, héch toxtawsiz titrep, sanga qarap sarasimige chüshidu. 17 Ular sen üçün bir mersiye ni oqup sanga mundaq deydu: —

«I ahalleng déngizdikilerdin bolghan, dangqi

■ 26:11 Yesh. 5:28; Yer. 47:3 ■ 26:13 Yesh. 24:7, 8; Yer.

7:34; 16:9 □ 26:14 «Men séni taqir tash qilimen; sen torlar

yéyilidighan bir jay bolisen, xalas; sen qaytidin qurulmaysen»

— bu bésharet awwal Babilning impérotori Néboqadnesar, andin Grék impérotori «Büyük Iskender» terepliridin emelge ashuruldi. Turning hazirqi ehwali del mushu ayette éytilghandektur. Bu ishlar toghruluq yene «qoshumche söz»imizni körüng.

chiqqan,
 Déngiz üstidin küchlük höküm sürgen,
 Öz wehshetliringni barliq déngizda turuwatqan-
 largha salghan sheher!
 Sen we senda turuwatqanlar neqeder halak bol-
 ghan!■

¹⁸ Hazir séning ghulap ketken kününgde,
 Déngiz boyidikiler titrep kétidu;
 Déngizdiki arallar we qirghaqtikiler séning yoq
 bolup ketkingdin dekke-dükkige chüshüp
 qaldi».□

¹⁹ — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: —
 «Men séni ademzatsiz sheherlerde, xarabe she-
 her qilghinimda,
 Men üstüngge déngiz chongqurluqlirini chiqirip
 séni chökürginimde,
 Ulugh sular séni bésip yapqanda,

²⁰ Shu tapta Men séni hanggha chüshkenler bilen
 bille chüshürimen,
 Qedimki zamandikilerning qatarigha
 chüshürimen;
 Séni yerning tégiliride turghuzimen;
 Séningde qaytidin ademzat bolmasliqi üçün,
 Séni qedimki xarabiler arisigha,
 Hanggha chüshkenler bilen bille bolushqa
 chüshürimen;
 Biraq tiriklarning zéminida bolsa güzellik tiklep

■ **26:17** Weh. 18:9-19 □ **26:18** «Hazir séning ghulap ketken kününgde, déngiz boyidikiler titrep kétidu...» — bu bésharetning köp jehetlerde emelge ashurulushi toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

qoyimen;□

²¹ Men séni bashqilargha bir agahi-wehshet qilimen;

Sen qaytidin héch bolmaysen;

Ular séni izdeydu, biraq sen menggüge tépilmaysen»

— deydu Reb Perwerdigar.

27

Tur toghruluq yene bir bésharet — Tur shehirini chirayliq kémige oxshitish

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² Sen, i insan oghli, Tur toghruluq bir mersiye aghzinggha élip uninggha mundaq dégin: —

³ I déngizlarning kirish aghzida turuqluq, déngiz boyliridiki köp eller bilen sodilashquchi, Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

«I Tur, sen «Méning güzellikim kamaletke yetti!» déding.□ ■

⁴ Séning chégraliring bolsa déngizlarning otturida idi;

Séni yasighanlar güzellikingni kamaletke yetküzdi.

⁵ Ular barliq taxtayliringni Sénirdiki qarighaylardin yasighan;

□ **26:20** «Biraq **tiriklarning zéminida bolsa güzellik tiklep qoyimen**» — bashqa birxil terjimisi: «Sen qaytidin tiriklarning zéminida hórmetke sazawer orunda bolmaysen». □ **27:3** «**I déngizlarning kirish aghzida turuqluq...**» — ibraniy tilida «kirish aghzi» dégen söz «jüplük sheklide», chünki turning ikki porti bar idi. ■ **27:3** Ez. 28:12

Sanga moma üçhün ular Liwandin kédir derixini épkelgen;

⁶ Palaqliringni Bashandiki dub derexliridin yasighan;

Palubangni semshit derexliridin yasap,
Kupros déngiz boyidiki pil chishi bilen neqishli-
gen.■

⁷ Yelkening Misirdin keltürülgen keshtilik libastin yasalghan, u sanga tugh bolghan;

Sayiwining bolsa déngiz boyidiki Élishahdiki kök we sösün rextlerdin idi; □

⁸ Zidondikiler hem Arwadtikiler séning palaq urghuchiliring idi;

Sende bolghan danishmenler, i Tur, séning yol bashlighuchiliring idi.

⁹ Gebaldiki aqsaqallar we uning danishmenliri sende bolup, kawakliringni étetti;

Déngiz-okyandiki barliq kémiler we ularning déngizchiliri mal almashturushqa yéninggha kéletti.

¹⁰ Parslar, Ludtikiler, Liwiyedikiler qoshun'gha tizimlinip, séning leshkerliring bolghan;

Ular qalqan-dubulghilirini üstüngge ésip, séni heywetlik qilghan; □

¹¹ Arwadtikiler qoshuning bilen her teripingde sépilliringda turup közette bolghan;

Gammadtikilermu munarliringda turghan;

Ular qalqan-qorallirini etrapinggha, sépilliringgha ésip qoyghan;

Ular güzelligingni kamaletke yetküzgen;

■ 27:6 Yesh. 2:13 □ 27:7 «Élishah» — belkim Kuprosni körsitidu.

□ 27:10 «Liwiyedikiler» — «Liwije» yaki «Libya» ibraniy tilida «Put» dégen sözdur.

12 Tawarliringning mol bolghanliqidin Tarshish sanga xéridar bolghan; Mehsulatliringgha ular kümüş, tömür, qeley, qoghushun tégiship bergén.□

13 Jawan, Tubal we Meshek sen bilen soda qilghan; Ular tawarliringgha ademlerning janliri, mis qacha-qazanlarni tégishken.□

14 Torgamah jemetidikiler mehsulatliring üçün atlar, jeng atliri we qéchirlarni tégiship bergén.

15 Dédadikiler sen bilen sodilashqan; Déngiz boyliridiki köp xelq sanga xéridar bolghan; Ular sanga dendan, ebnus yaghichini töligen;

16 Suriye qol hünerliringning mol bolghanliqidin sanga xéridar bolghan;

Ular mehsulatliringgha mawi yaqutlar, sösün rextlerni, keshtilerni, nepis kanap rextlerni, marjanlarni, qizil yaqutlarni tégiship bergén.□

17 Yehuda we Israil zéminidikilerdinmu sen bilen sodilashquchilar bolghan;

Tawarliringgha ular Minnitning bughdayliri, péchiniler, hesel, zeytun méyi, melhem dorilarni tégiship bergén.

□ **27:12** «Tarshish» — qedimki zamanlarda déngiz sodisi bilen dangqi chiqqan «Tarshish» deydiǵan üç yurt bar bolushi mumkin idi. Birinchisi, shimaliy Afriqida (hazirqi Marakesh etrapida); ikkinchisi Ispaniye, üçinchisi En'gliye idi. Mushu yerde belkim Ispaniyini körsitidu. □ **27:13** «Jawan» — hazirqi Grétsiyedur. Tubal we Meshek eslide hazirqi Türkiye zéminida yashighan ikki qebile idi. Kéyin ular Rusiye terepke köchüp ketken bolushi mumkin. «ademlerning janliri» — qullar dégenlik. □ **27:16** «Suriye qol hünerliringning mol bolghanliqidin sanga xéridar bolghan...» — bezi kona köchürme nusxalarda «Aram» (Suriye) emes, «Édom» déyilidu: 18-ayette «Demeshq» (Suriyening paytexti) toghruluq söz bolghachqa, «Édom» belkim toghridur.

18 Demeshq qol hünrliringning mol bolghanliqidin,

Herxil bayliqliring tüpeylidin sanga xéridar bolup sanga Xelbonning sharablrini, aq yunglarni tégiship bergen.

19 Wédan we Uzaldin chiqqan Jawandikiler mehsulatliringgha soqulghan tömür, qowzaq-darchin, égirni tégishkenidi.

20 Dédan sanga at toqumlirini tégiship bergen;

21 Erebistan we Kédardiki barliq shahzadiler sanga xéridar boldi;

Sanga paxlanlar, qochqarlar we öchkilerni tégiship bergen.

22 Shéba hem Raamahdiki sodigerler sen bilen tijaret qilghan;

Mehsulatliringgha ular herxil serxil tétitqular, qimmatlik jawahiratlar we altun almashturup bergen.

23 Haran, Kanneh, Édendikiler we Shéba, Ashur, Xilmadtiki sodigerler sen bilen tijaret qilghan;□

24 Ular sanga heshemetlik kiyim-kéчек, sösün rextler we keshtiler, rengmureng gilemlerni tégiship bergen;

Bularning hemmisi tügünçeklinip tana-arghamchilar bilen ching baghlinip, bazaringgha kirdi.

25 Tarshishtiki kémiler tawarliringni kötürgen karwanlardek bolghan;

Shuning bilen sen déngiz-okyanning baghrida mal

□ 27:23 «Ashur» — Asuriye.

bilen toldurulup, intayin éghirliship ketkensen; □

²⁶ Séning palaq orghuchiliring séni ulugh sulargha apardi;

Sherq shamili séni déngiz-okyanning baghrida pare-pare qiliwetti; ■

²⁷ Séning mal-mülükliring, bazarliring, déngizchiliring we yol bashlighuchiliring, Kawakliringni etküchiler, sen bilen sodilashqan sodigerler, sende bolghan barliq leshkerliring, Jümlidin arangda toplan'ghan ademlerning hemmisi sen örülüp ketken kününgde örülüp déngiz-okyanning qoynigha gherq bolup kétidu. ■

²⁸ Yol bashlighuchiliringning ah-zarliridin daladikiler tewrep kétidu. ■

²⁹ Palaq orghuchilarning hemmisi, Déngizchilar, déngizda barliq yol bashlighuchilar öz kémiliridin chüshidu; Ular quruqluqta turidu;

³⁰ Ular sanga qarap awazini anglitip, Qattiq ah-zar kötüridu;

Ular topa-chang chiqirip béshigha chachidu; Ular küller ichide éghinaydu.

³¹ Ular séni dep chachlirini chüshürüp özlirini taz qilip, böz kiyimlerge oraydu;

Ular qattiq matem tutup sen üçhün zor derd-elem ichide yighlaydu. □ ■

□ **27:25** «éghirliship ketken» — ibraniy tilida ikki bisliq gep bolup, uning ikkinchi menisi «hörmət-abruyluq bolghan» dégen menide. Shühbisizki, bu kinayilik gep idi. ■ **27:26** Ez. 17:1

■ **27:27** Weh. 18:9-19 ■ **27:28** Ez. 26:10, 15 □ **27:31** «böz kiyimler» — matem tutush yaki qattiq towa qilishni bildüretti.

■ **27:31** Yer. 48:37

³² Ular ah-zarlririni kötürginide sen üçün bir mer-siyeni oqup, sen toghruluq haza qilip mundaq deydu:

— «Tur déngiz-okyanlar otturisida, hazir jimjit qilin'ghan!

Ésli kim uninggha teng kéleleytti?

³³ Mehsulatliring déngiz-okyanlardin ötüp ketkende,

Sen köp xelqlerni qanaetlendürgen;

Bayliqliring we tawarliringning molluqi bilen yer yüzidiki padishahlarni béyitqansen.

³⁴ Sen sularning chongqur tégide déngiz-okyanlar teripidin pare-pare qilin'ghanda,

Tawarliring hem arangda bolghan top-top adem-liringmu örülüp gherq bolup ketti.

³⁵ Barliq déngiz boyidikiler sanga qarap alaqqade bolghan;

Ularning padishahliri dehshet qorqup, ularning yüzlrini sur basqan.

³⁶ Xelqler arisidiki sodigerler sanga qarap «ush-ush» qildi;

Sen özüng bir wehshet iding, emdi qaytidin bol-maysen»». □ ■

28

Turning padishahini eyibleydighan bir bésharet

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

□ **27:36** «sodigerler **sanga qarap «ush-ush» qildi**» — «ush-ush qilish» kona jemiyyette mesxire qilishni bildüridu. ■ **27:36** Ez. 26:21

² I insan oghli, turning shahzadisige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Séning özüngni chong tutup: «Men bir ilahturmen; Men Xudaning textige, yeni déngiz-okyanlarning baghrida olturimen», dégensen; (Biraq sen insan, Xuda emessen!) Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap qalding.■

³ Mana, sen Daniyaldin danasen; Héchqandaq sir sendin yoshurun emes;□

⁴ Danaliqing we eqling bilen sen bayliqlargha ige boldung,

Altun-kümüşni xeziniliringge toplap qoydung;

⁵ Tijarete bolghan zor danaliqing bilen bayliqlirningni awuttung;

Bayliqliring tüpeylidin özüngni chong tuttung: —

⁶ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap ketkenlikingdin,

⁷ Emdi mana, Men yat ademler,

Yeni ellerning dehshitini üstüנגge épkélimen;

Ular danaliqingning parlaqligini yoqitishqa qilichlirini sughurup,

Shan-sheripingni bulghaydu;■

⁸ Ular séni hanggha chüshüridu;

Shuning bilen sen déngiz-okyanlarning qoytida öltürülgenlerning ölümide ölisen.

⁹ Emdi séni öltürgüchining aldida: «Men Xuda» — demsen?

■ 28:2 Yesh. 31:3 □ 28:3 «Mana, sen Daniyaldin danasen» — shu waqitta Daniyal peyghember alliqachan Babil ordisida birnechche yil bash wezir bolghan. ■ 28:7 Yer. 6:23

Biraq sen özüngni sanjip öltüridighanning qoli astida Tengri emes, insan bolup chiqisen.

¹⁰ Sen yat ademlarning qolida xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm bilen ölisen; Chünki Men shundaq söz qilghan», — deydu Reb Perwerdigar. □

Turning padishahi toghruluq bir mersiye

¹¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹² I insan oghli, Turning padishahi toghruluq awazingni kötürüp bu mersiye aghzinggha élip uninggha mundaq dégin: —

Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

«Sen, kamaletning jewhiri bolghan, Danaliqqa tolghan, güzellikte kamaletke yetkeniding; □ ■

¹³ Sen Érem baghchisi, yeni Xudaning baghchisida bolghansen;

Herbir qimmatlik tashlar, yeni qizil yaqut, sériq göher we almas, béril yaqut, aq héqiq, anartash, kök yaqut, zumret we kök qashtash sanga yögek bolghan;

Yaqut közliring we neqqashliring altun ichige yasalghan;

□ **28:10** «Sen yat ademlarning qolida xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm bilen ölisen» — Turdikiler adette «xetne qilinmighan»lardindur. «Ezakiyal peyghember» dégen kitabta, «xetne qilinmighan pétida ölüsh» dégen söz «Xudadin ayrilghan pétida ölüsh» dégen menini bildüridu. «Qoshumche söz»imizde biz «xetne» dégen téma üstide toxtitilimiz. □ **28:12** «Sen, kamaletning jewhiri bolghan» — yaki «sen, kamaletning möhüri bolghan».

■ **28:12** Ez. 27:3

Sen yaritilgan kününgde ular teyyarlan'ghanidi.
 14 Sen bolsang mesihlen'gen muhapizetchi kërüb idingsen,
 Chünki Men séni shundaq békitkenidim;
 Sen Xudaning muqeddes téghida bolghansen;
 Sen otluq tashlar arisida yüretting;□
 15 Sen yaritilgan kündin béri, sende qebihlik peyda bolghuche, yolliringda mukemmel bolup kelgeniding.□
 16 Qilghan sodiliringning köp bolghanliqidin sen zorluq-zumbuluq bilen tolup, gunah sadir qilghan;

□ **28:14 «Sen bolsang Mesihlen'gen muhapizetchi kërüb idingsen»** — «kërüb» toghruluq 9:3-ayettiki izahat, «Yar.» 3:24 we «Tebirler»nimu körüng. «Kërüb»lar küchlük perishtilerdur. «Mesihlinish» yaki «mesih qilinish» — Tewrattiki belgilimide, yéngi padishah, «bash kahin» hem bezi chaghlarda peyghemberlerni tiklesh üçün «mesih qilinish» murasimi ötküzületti. Murasimda béshigha pu-raqliq may quyulatti. Bu «mesihlesh» dep atalghan. Biraq mushu yerde bir kërüb (perishte) «mesih qilin'ghan»; Xuda Özi uni alahide bir xizmet qilishqa teyyarlash üçün uni mesihligen bolsa kérek. □ **28:15 «Sen yaritilgan kündin béri, sende qebihlik peyda bolghuche, yolliringda mukemmel bolup kelgeniding»** — oqurmenler belkim hazir köriduki, Ezakiyal peyghember Tur padishahigha emes, belkim uning keynide turghan rohiy küchke sóz qiliwatidu. Aldidiki 1-10-ayetler «Turning shahshzadisi» toghruluq idi; hazir téma «Turning padishahi»gha özgetilidu. Bizde héch guman yoqki, u Sheytan'gha gep qiliwatidu. Mushu yerde Sheytan toghruluq birnechche muhim xewerler bar: — (1) u Xuda teripidin yaritilghan. (2) uning Érem baghchisida alahide muhapizetchilik qilidighan xizmiti bar idi. (3) u esli intayin chiraqliq we küchlük kërüb (perishte) idi. (4) u Érem baghchisida bolghan waqitta Xudagha qarshi chiqqan. (5) shu gunahi tüpeylidin u Xudaning huzuridin heydiwétilgen.

Shunga Men séni Xudaning téghidin haram nerse dep tashliwetkenmen;

Men séni, i muhapizetchi kérub, otluq tashlar arisidin heydep yoqatqanmen;

¹⁷ Séning könglüng güzelliging bilen tekebburliship ketti;

Parlaqliqing tüpeylidin sen danaliqingni bulghighansen;

Men séni yerge tashliwettim;

Padishahlar séni körüp yétishi üçün Men séni ular aldida yatquzdum. □

¹⁸ Séning qebihlikliringning köplüki tüpeylidin,

Qilghan sodangning adilsizliqi tüpeylidin,

Öz muqeddes jayliringni bulghighansen;

Men özüngdin bir otni chiqardim,

U séni köydürüp yewetti;

Shuning bilen sanga qarap turghanlarning hemmisining köz aldida,

Men séni yerde qalghan küllerge aylanduruwettim.

¹⁹ Séni tonughanlarning hemmisi sanga qarap sarasimide qalidu;

Sen özüng bir wehshet bolup qalding, emdi qaytidin bolmayesen».

Zidonni eyibleydighan bir bésharet

²⁰ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

□ **28:17** «... **Men séni yerge tashliwettim; padishahlar séni körüp yétishi üçün Men séni ular aldida turghuzdum**» — mushu 17- we kényinki ayetlerde, Ezakiyal hem Sheytan'gha hem Tur padishahi (Ittobal II)gha söz qilidu. Tur padishahi Sheytan'gha intayin oxshap ketken.

21 I insan oghli, yüzüngni Zidon'gha qaritip uni eyiblep bésharet bérip mundaq dégin: — □

22 Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

«Mana, Men sanga qarshi, i Zidon;

Özüm arangda ulughlinimen;

Men uning üstige höküm chiqirip jazalighinimda,

Özümni uningda pak-muqeddes ikenlimni körsetkinimde,

Ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

23 Men ulargha wabani ewitip, reste-kochilirida qan aqquzimen;

Uninggha qarshi chiqqan qilichning her etrapida bolghanliqidin otturisida öltürülgenler yiqilidu;

Shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu;

24 Ular yene Israil jemetini közge ilmighan etrapidikiler arisida,

Israil üçün ademni sanjighuchi jighan yaki derdelemlik tiken bolmaydu;

Shuning bilen ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

25 Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men

ular tarqitilghan eller arisidin Israil jemetini qaytidin yighqinimda, ularda ellerning köz

aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkinimde, emdi ular Men Öz qulum

bolghan Yaqupqa teqdim qilghan, özining zéminida olturidu; ²⁶ ular uningda tinch-

amanliq ichide yashap, öylerni sélip üzümzarlarni

□ **28:21** «Zidon» — Tur shehiring etrapida bolup, uninggha qarashliq rayon idi.

tikidu; Men ularni közge ilmaydighan etrapidikilerning hemmisining üstige höküm chiqirip jazalighinimda, ular tinch-amanliq ichide turidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu».[■]

29

Pirewn we Misirni eyibleydighan bésharet

¹ Oninchi yili, oninchi ayning on ikkinchi künide Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi:

² I insan oghli, yüzüngni Misir padishahi Pirewn'ge qaritip uni we Misirning barliq ehlini eyiblep bésharet bérip munu sözlerni dégin: — □

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «I öz-özige: «Bu derya özümningki, men uni özüm üçün yaratqanmen» dégüchi bolghan, öz deryaliri ot-turisida yatqan yoghan ejdiha Misir padishahi Pirewn, mana, Men sanga qarshimen![■]

⁴ Men qarmaqlarni éngekliringge sélip, deryaliringdiki béliqlarni öz qasiraqliringgha chaplashturup séni deryaliring otturisdin chiqirimen; deryaliringdiki barliq béliqlar qasiraqliringgha chaplishidu. ⁵ Men séni, yeni sen we deryaliringdiki barliq béliqlarni chöl-bayawan'gha tashlaymen; sen dalagha chüshüp

■ **28:26** Yer. 31:5 □ **29:2** «Misirning **barliq ehlini eyiblep bésharet bérip...**» — Misir ikki qisimga, yeni «töwen Misir» we «yuqiriqi Misir»gha bölün'gen. «Misirning barliq ehlini...» dégen söz bu ikki qismigha qaritilghan. ■ **29:3** Zeb. 74:13,14; Yesh. 27:1; 51:9

yiqilisen. Héchkim séni yighmaydu, depne qilmaydu; Men séni yer yuzidiki haywanlar, asmandiki uchar-qanatlarning ozuqi bolushqa teqdim qilimen. ⁶ Shuning bilen Misirda barliq turuwatqanlar Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chünki ular Israil jemetige «qomush hasa» bolghan. □ ■ ⁷ Ular séni qol bilen tutqanda, sen yérilip, ularning pütkül mürilirini tiliwetting; ular sanga tayan'ghanda, sen sunup, pütkül bellirini mitkut qiliwetting».

⁸ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men üstüngge bir qilich chiqirip, sendiki insan we haywanlarni qiriwétimen. ⁹ Misir zémini weyrane we xarabiler bolup qalidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chünki Pirewn: «Nil deryasi méningki, men uni yaratqanmen» dégenidi.

¹⁰ Shunga mana, Men sanga hem séning deryaliringgha qarshimen; Men Misir zéminini Migdoldin Sewen'giche, yeni Éfiopiyening chégrasighiche pütünley xarabe-weyrane qiliwétimen. □ ¹¹ Qiriq yil ichide, insanning yaki haywanning ayighi uni bésip ötmeydu we uningda héch adem turmaydu. ¹² Men Misir zéminini weyran qilin'ghan zéminlar arisida weyran qilimen; we uning sheherliri xarabe qilin'ghan sheherler arisida qiriq yil weyran bolidu; Men

□ **29:6** «qomush hasa» — démek, tayan'ghili bolmaydighan, ishencsiz yardem. 7-ayetni körüng. ■ **29:6** 2Pad. 18:21; Yesh. 36:6 □ **29:10** «Misir zéminini Migdoldin Sewen'giche, yeni Éfiopiyening chégrasighiche...» — «Migdol» belkim Nil deryasining déltisida, «Sewen» bolsa hazirqi «Aswan» (chong damba yasalghan) sheherni körsitidu.

Misirliqlarni eller arisigha tarqitiwétimen, ularni memliketler arisigha taritimen».[□]

¹³ Biraq Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Qiriq yilning axirida Men Misirliqlarni tarqitilghan ellerdin yighip qayturimen; ¹⁴ Men Misirni sürgündin eslige keltürüp, ularni Patros zéminigha, yeni tughulghan zémin'gha qayturimen; ular shu yerde töwen derijilik bir memliket bolidu.

¹⁵ U memliketler arisida eng töwen turidu; u qaytidin özini bashqa eller üstige kötürmeydu; Men ularni peseytimenki, ular qaytidin bashqa eller üstidin höküm sürmeydu. ¹⁶ *Misir* qaytidin Israil jemetining tayanchisi bolmaydu; eksiche ular daim Israil üçün uningdin panah izdesh gunahining esletmisi bolidu; andin ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu».^{□ ■}

[□] **29:12** «zémimini weyran qilin'ghan zéminler arisida weyran qilimen» — bu we uninggha oxshap kétidighan ibariler belkim «dunya boyiche uni eng weyrane zémin qilimen» dégen menide. «uning sheherliri xarabe qilin'ghan sheherler arisida qiriq yil weyran bolidu» — «qiriq yil weyran bolush»ni körsetken bu bésharet, belkim birinchi qétim miladiyedin ilgiriki 525-487-yillarda, Pars impérotori «Kambisis»ning Misir üstidin rehimsiz höküm sürüshi, shuningdek Misirning pes orun'gha chüshürülüshi bilen emelge ashurulghan. Biraq shu dewrde Misirda «uningda héch adem turmaydu» dégen (11-ayettiki) bésharet toluq emelge ashurulmidi. Shunga bésharetning toluq emelge ashurulushi Mesihning dunyagha qaytip kélishi bilen bolidu, dep oylaymiz. «Qoshumche söz»imiznimu körüng. [□] **29:16** «Misir qaytidin Israil jemetining tayanchisi bolmaydu; eksiche ular daim Israil üçün uningdin panah izdesh gunahining esletmisi bolidu» — Israillar herdaim Misirdin panah izdep kelgen, bu Xudagha ishenmeslik gunahi bolghan. [■] **29:16** Yigh. 4:17

Misir we Babil

¹⁷ Yigirme yettinchi yili, birinchi aynning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — □

¹⁸ I insan oghli, Babil padishahi Néboqadnesar Turgha jeng qilishda qoshunini qattiq japaliq emgekke saldi; shuning bilen herbir bash taqir bolup ketti, herbir müre sürkilip yéghir bolup ketti; biraq ne u ne qoshuni Tur bilen qarshilashqan emgekte héchqandaq heq almidi; □ ¹⁹ shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Misir zéminini Babil padishahi Néboqadnesargha teqdim qilimen; u uning bayliqlirini élip, oljisini bulap, ghenimitini tutup élip kétidu; bular uning qoshuni üçün ish heqqi bolidu. ²⁰ Men uninggha *Turgha* jeng qilghanning ish heqqi üçün Misir zéminini teqdim qildim; chünki ular Méni dep ejir qildi, — deydu Reb Perwerdigar. □

²¹ — Men shu künde Israil jemeti üçün bir

□ **29:17** «Yigirme yettinchi yili, birinchi aynning birinchi künide ... Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi» — oqurmenler belkim shuninggha diqqet qilghan bolushi mumkinki, Misir toghruluq bu bésharet yuqiriqi bésharetlerdin 17 yil kéyin bérilgen. Shübhisizki, u Misir toghrisidiki bésharetlerni jem qilip toluq bolsun dep mushu yerde qoshulghan. □ **29:18** «Babil padishahi Néboqadnesar Turgha jeng qilishda qoshunini qattiq japaliq emgekke saldi... biraq ne u ne qoshuni Tur bilen qarshilashqan emgekte héchqandaq heq almidi» — emeliyette Babil padishahi Néboqadnesar Tur shehirini 13 yil muhasirige aldi! U axirda Babilgha teslim boldi, biraq bu sözge qarighanda Néboqadnesar uningdin héch payda körmigen. □ **29:20** «Men uninggha Turgha jeng qilghanning ish heqqi üçün Misir zéminini teqdim qildim» — ibraniy tilida mushu yerde «Turgha» dégenlik «uninggha» déyilidu. 18-ayetni körüng.

münggüz östürüp chiqirimen, we sen *Ezakiyalning* aghzingni ular arisida achimen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu.□

30

Misir toghruluq éytilghan mersiye

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, bésharet bérip: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler dad-peryad sélip: «Way shu küni!» — denglar!» — dégin.

³ Chünki kün yéqinlashti; berheq, Perwerdigarning küni, bulutlar qaplan'ghan kün yéqinlashti; u ellerning béshigha chüshidighan kündur. □

⁴ Shuning bilen bir qilich Misir üstige chüshidu; öltürülgenler Misirda yiqilghanda, uning zor bayliqliri bulinip ketkende, uning ulliri örülüp chüshkende, Éfiopiyelikler derd-elem tartidu.

□ **29:21** «Men **shu künde Israil jemeti üçün bir münggüz östürüp chiqirimen**» — Tewratta, «münggüz»ler köp hallarda ademlerning abruy-shöhritini yaki hoquqini bildüridu. Mushu yerde Qutquzghuchi-Mesihni körsitishi mumkin. «Zebur» 132-küy, 17-ayetni körüng. Bu münggüzler ademning béshidin ösken emes, elwette! □ **30:3** «Perwerdigarning küni» — adette axirqi zamandiki, her el-milletni basqan azab-oqubetlik künlerni körsitidu. Mushu yerde «Perwerdigarning küni» belkim hem yéqin arigha bolidighan we yiraq kelgüsida bolidighan (axirqi zamandiki) ishlarnimu körsitidu.

⁵ Éfiopiye, Put, Lud, barliq Erebiye, Liwiye we ehde qilin'ghan zémindikilermu Misir bilen bille qilichlinidu. □

⁶ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Misirni qollaydighanlar yiqilidu; uning küchidin bolghan pexri yerge chüshidu; Migdoldin Sewen'giche bolghan xelq qilichlinidu, — deydu Reb Perwerdigar.

⁷ — Ular weyran qilin'ghan zéminlar arisida weyran qilinidu; uning sheherliri xarabe qilin'ghan sheherler arisida yatidu. ⁸ Shuning bilen, Men Misirgha ot salghinimda, uning yardimide bolghanlar sundurulghanda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; ⁹ Shu küni elchiler Éfiopiyeni qorqitish üçün kémilerde olturup mendin chiqidu; Misirning béshigha chüshken künde ularghimu azab-oqubet chüshidu; mana, u kéliwatidu!

¹⁰ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men yene Misirning top-top ademlerini Babil padishahi Néboqadnesarning qoli bilen tügitimen. □ ¹¹ U we uning bilen kelgen xelqi, yeni ellerning arisidiki eng dehshetliki zéminni halak qilishqa élip kelinidu; ular Misir bilen qarshilishqa

□ **30:5** «barliq Erebiye» — yaki, «ariliship ketken top-top ademler». «Liwiye» — (yaki «Libya») ibranij tilida «Lubiylar». Bezi köchürmilerde «Qubdikiler» déyilidu. Adette «Put» Liwiye körsitidu. «ehde qilin'ghan zémindikiler» — belkim (Xudaning yolyoruqlirigha xilap) Misirgha qéchip ketken Yehudiylarni körsitishi mumkin («Yer.» 44-babni körüng). □ **30:10** «Men yene Misirning top-top ademlerini Babil padishahi Néboqadnesarning qoli bilen tügitimen» — mushu ayettiki «yene» bésharetning hem yéqin arini (Néboqadnesar arqiliq) hem yiraq kelgüsini (axirqi zamanlarni)mu körsitidighanliqini ispatlaydu.

qilichlarni sughurup, zéminni öltürülgenler bilen tolduridu. □ ■

¹² Men Nil deryalirini qurutimen,

We zéminni rezil ademlarning qoligha sétiwétimen; Zémin we uningda turghan hemmini yat ademlarning qolida weyrane qilimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qilghan».

¹³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men Nof shehiridin butlarni yoqitimen, oyghan mebudlarnimu yoqitimen; Misir zéminidin qaytidin shahzade bolmas; Men Misir zéminini qorqunchqa chüshürimen. □ ¹⁴ Men Patros shehirini weyrane qilip, Zoan shehiride ot salimen, No shehiri üstidin höküm chiqirip jazalaymen. □ ¹⁵ Misirning istihkami bolghan Sin shehirining üstige qehrimni tökimen; No shehirining top-top ademlirini qiriwétimen.

¹⁶ Men Misirda bir ot salimen; Sin azablardin tolghinip kétidu; No shehiri bösülidu, Nof shehiri her küni yawlarga yüzlinidu. ¹⁷ Awen we Pibeset sheherliridiki yigitler qilichlinidu; bu sheherler sürgün qilinidu. ¹⁸ Méning shu yerde Misirning boyunturuqlirini sundurghinimda, Tahpanes shehiride kün qarangghulishidu; uningda öz küchidin bolghan pexri yoqilidu; bir bulut uni qaplaydu; uning qizliri sürgün qilinidu.

¹⁹ Men shundaq qilip Misir üstidin höküm chiqirip jazalaymen; we shular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

□ **30:11** «U (Néboqadnesar) ... élip kélinidu» — démek, Néboqadnesarning tajawuz qilip kélishi Xudaning orunlashturushidur. ■ **30:11** Ez. 28:7 □ **30:13** «Nof shehiri» — hazirqi Memfis shehiri. □ **30:14** «No shehiri» — hazirqi Tébés shehiri.

Pirewn toghruluq yene bir bésharet

²⁰ On birinchi yili, birinchi ayning yettinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

²¹ I insan oghli, Men Misir padishahi Pirewnning bilikini sundurdum; we mana, u dawalinshqa téngilmidi, yaki qilich tutushqa téngiq bilen kücheytilmidi. □

²² — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Misir padishahi Pirewn'ge qarshimen; Men uning bileklirini, hem küchlük bolghinini hem sundurulghan bilikini üzüwétimen; shuning bilen qilichini qolidin chüshürmen; ²³ Misirliqlarni ellerge tarqitiwétimen, memliketler arisigha taritimen.

²⁴ Men Babil padishahining qolini kücheytip, qilichimni uning qoligha tutquzimen; Men Pirewnning bileklirini sundurimenki, u Babil padishahi aldida ejili toshqan yarilan'ghan ademdek ah-zarlar bilen ingraydu.

²⁵ Men Babil padishahining bileklirini kücheytimen, we Pirewnning bilekliri sanggilap qalidu; Men Öz qilichimni Babil padishahining qoligha tutquzghinimda, u uni Misir zémini üstige sozghinida, ular Méning Perwerdigar ikenlimni tonup yétidu; ²⁶ we Men Misirliqlarni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige

□ **30:21** «...Men Misir padishahi Pirewnning bilikini sundurdum; we mana, u ... qilich tutushqa téngiq bilen kücheytilmidi» — bu bésharet belkim «Yer.» 37:1-10-ayetlerde teswirilen'gen weqeni körsitidu. Xofna Pirewnning qoshunliri Yérusalémni muhasirige alghan Babil qoshunigha qarshi jengge chiqqanda, meghlubiyetke uchrap Misirgha chékin'gen.

taritimen; we ular Méning Perwerdigar ikenlimni tonup yétidu».

31

Asuriye qandaq bolghan bolsa, Misir shundaq bolidu

¹ On birinchi yili, üçinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, Misir padishahi Pirewn'ge we uning top-top ademlirige mundaq dégin: — Emdi sen büyüklüküngde kim sen bilen teng bolalaydu?□

³ Mana, Asuriyemu Liwandiki bir kédir derixi idi; uning ormanliqqa saye bergen güzel shaxliri bolup, u intayin égiz boyluq idi; uning uchi bulutlarga taqashqanidi; □ ■ ⁴ Sular uni yoghan qilip, chongqur bulaqlar uni égiz qilip östürgendi; ériqliri uning tüwidin, etrapidin éqip ötetti, ular öz östenglirini daladiki barliq derexlergiche ewetkenidi. ⁵ Shuning bilen, u bixlan'ghan waqitta, mol sular bilen égizliki barliq derexlerdin

□ **31:2** «Emdi **sen büyüklüküngde kim sen bilen teng bolalaydu?**» — Xudaning bu soali «Kimmu sen bilen teng turalaydu?» dégen'ge oxshighini bilen, emeliyette shundaq menide emes. 3-14-ayetlerdin qarighanda, Xudaning Misirgha éytqan sözi «Sen Asuriyedin héch büyük emessen, Asuriyege oxshash yerning tégigiche töwen qilinisen» dégen'ge barawer. □ **31:3** «Asuriyemu **Liwandiki bir kédir derixi idi; uning ormanliqqa saye bergen güzel shaxliri bolup, u intayin égiz boyluq idi...**» — Asuriye impériyesi bu bésharettin 25 yil ilgiri, yeni miladiyedin ilgiriki 612-yili Babil teripidin halak bolghan. ■ **31:3** Dan. 4:7

égiz bolghan, uning shaxliri köpeygen we shaxchiliri uzun bolghan; ⁶ asmandiki barliq ucharqanatlar uning shaxlirida uwilighan, shaxchiliri astida daladiki barliq janiwarlar balilighan; uning sayisi astida barliq ulugh eller yashighan. ■

⁷ Shundaq bolup uning shaxliri kényiyip, u büyüklükide güzelleshken; chünki uning yiltizliri mol sulargha yetken. ⁸ Xudaning baghchisidiki kédir derexlermu uni tosalmaytti; qarighaylar uning shaxliridek, chinar derexliri uning shaxchiliridekmü kelmeytti; Xudaning baghchisidiki héchqandaq derex güzelligide uninggha oxshimaytti. ■ ⁹ Men uni shaxlirining köplüki bilen güzel qilghanmen; Xudaning baghchisida bolghan barliq derexler, yeni Éremdiki derexler uningdin heset qilghanidi.

¹⁰ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki u özini égiz kötürüp, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égzlikidin könglining tekebburlashqanliqi tüpeylidin, □ ¹¹ emdi Men uni üzül-késil bir terep qilishqa uni ellerning arisidiki mustebitning qoligha tapshurdum; Men uni rezilliki tüpeylidin heydep chetke qaqqanidim.

■ 31:6 Dan. 4:9 ■ 31:8 Yar. 2:8 □ 31:10 «Chünki u özini égiz kötürüp, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égzlikidin könglining tekebburlashqanliqi tüpeylidin, ...» — ibraniy tilida bu ayetning shekli: «Chünki **sen** özüngni égiz kötürgenliking tüpeylidin, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égzlikidin könglining tekebburlashqanliqi tüpeylidin...». Shunga mumkinchiligi barki, ayetning birinchi jümlisi (Sen... tüpeylidin..) Misirgha éytilghan. Biraq jümle mushu ayette tügimeydu; Misirni körsetken bolsa peqet 18-ayetke kelgende tügishi kérek. 11-18-ayetler yenila Asuriyege éytilghan.

¹² Yat ademler, yeni eller arisidiki eng wehshiler uni késip tashlidi. Shaxliri taghlar we barliq jilghalargha yiqilip, uning shaxchiliri zémindiki barliq jiralargha sundurulup yatidu; yer yúزيدiki xelqler uning sayisidin chiqip uningdin néri ketti.

■ ¹³ Uning yiqilghan gholi üstige asmandiki barliq uchar-qanatlar qonup yashaydu; daladiki barliq janiwarlar shaxliri üstide turidu.

¹⁴ Buning meqsiti, sulardin sughirilidighan derexlarning hécbiri özini égiz kótürmisun, yaki uchini bulutlarga taqashturmisen, yaxshi sughirilidighan derexlarning hécbiri undaq égizlikke kótürülmisen üçündür; chünki ularning hemmisi ölümge békitilgen — yerning tégilirige chühshüshke békitilgenlarning, ölidighan adem balilirining, hanggha chüshidighanlarning qatarididir.

¹⁵ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — U tehtisaragha chühshken künide, Men üning üçün bir matem tutquzghanmen; chongqur sularni étiwétip uning bulaq-ériqlirini tosuwetkenmen; shuning bilen uning ulugh suliri tizginlen'gen. Men Liwanni uning üçün qariliq kiygüzdüm; uning üçün daladiki barliq derexler soliship ketti. ¹⁶ Men uni hanggha chüshidighanlar bilen bille tehtisaragha tashliwetkinimde, uning yiqilghan chaghdiki sadasi bilen ellerni tewritiwettim; shuning bilen Érem baghchisidiki barliq derexler, Liwandiki serxil we eng ésil derexler, yaxshi sughirilghan hemme

derehler yer tégiliride turup teselli tapqan. □ ■

17 Uning sayiside turghanlar we eller arisida uni qollaydighanlar uning bilen teng tehtisaragha, qilich bilen öltürülgenlarning yénigha chüshken.□

18 Qéni éyte, Érem baghchisidiki derehlerning qaysisi shan-sherep we güzellikte sen *Misirgha* teng kéleleytti? Biraq senmu Érem baghchisidiki derehler bilen teng yer tégilirige chühürülisen; sen xetne qilinmighanlar arisida, qilich bilen öltürülgenler bilen bille yatisen; mana bu Pirewn we uning top-top ademlirining hemmisining nésiwisidur, deydu Reb Perwerdigar.□ ■

□ **31:16** «Men uni hanggha chüshidighanlar bilen bille tehtisaragha tashliwetkinimde... .. yaxshi sughirilghan hemme derehler yer tégiliride turup teselli tapqan» — démek, Asuriye impériyesidin ilgiri ghulighan impériyeler Asuriyening ghulap kétishige qarap «Bizdin ulugh bolghan impériyemu derweqe ghulidi» dep teselli tapidu. ■ **31:16** Yesh. 14:9 □ **31:17** «Uning sayiside turghanlar ... uning bilen teng tehtisaragha, qilich bilen öltürülgenlarning yénigha chüshken» — «...qilich bilen öltürülgenlarning yénigha chüshken» dégenlikning menisi belkim shuki, resmiy depne qilinmay tehtisarada pes dep qaralghan, yaki bolmisa tehtisarada eng töwen jayda turidighan. Ehwalning qandaq bolushidin qet'iynezer, Xuda Pirewn, Misir we qoshunlirining resmiy depne qilinmasliqi arqiliq, Özining ulardin renjigenlikini bashqa ellerge körsitidu. □ **31:18** «Qéni éyte, Érem baghchisidiki derehlerning qaysisi shan-sherep we güzellikte sen *Misirgha* teng kéleleytti?Mana bu Pirewn we uning top-top ademlirining hemmisining nésiwisidur» — bésharetning bu eng axirqi jümlisi, yeni 18-ayet Misir we padishahi Pirewn'ge éytilidu. Ilgiriki 2-17-ayetlarning hemmisi Asuriye impériyesining ehwalini teswirleydu; Misirning aqiwiti ularningkige oxshash bolidu. ■ **31:18** Ez. 28:10

32

Misirgha qilin'ghan mersiye

¹ On ikkinchi yili, on ikkinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oghli, Misir padishahi Pirewn üçün bir mersiye aghzingha élip uningha mundaq dégin: — Sen özüngni eller arisida bir shirgha oxshatqansen, biraq sen déngiz-okyanlar arisidiki bir ejdihasen, xalas; sen palaqliship ériqliringni éship tashturup, sulirini ayaghliring bilen chalghitip, deryalirini léyitip qoydung. □ ■

³ — Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Köp ellerning top-top ademliri aldida Öz torumni üstüngge yéyip tashlaymen; ular séni torumda tutup tartishidu. ■ ⁴ Men séni quruqluqta qaldurup, dalagha tashlaymen; asmandiki barliq uchar-qanatlarni üstüngge qondurup, yer yüzidiki janiwarlarni séningdin toyundurimen; ⁵ göshüngni taghlar üstige qoyimen, jilghilarni pütkül ezaying bilen toldurimen; ⁶ Men qéningning éqishliri bilen zéminni hetta taghlarghichimu sughirimen; jiralar sen bilen toshup kétidu.

⁷ Nurungni öchürginimde, Men asmanlarni tosuwétimen, yultuzlarni qara qilimen; quyashni bulut bilen qaplaymen, ay nur bermeydu. ■

□ **32:2** «Sen özüngni eller arisida bir shirgha oxshatqansen, biraq sen déngiz-okyanlar arisidiki bir ejdihasen, xalas» — bashqa birxil terjimisi: «Sen eller arisida bir shirdek bolghaniding, déngiz-okyanlar arisida ejdihasen». «Ejdiha» dégen söz mushu yerde yene (Nil deryasida köp tépildighan) timsahnimu körsitishi mumkin.

■ **32:2** Ez. 29:3 ■ **32:3** Ez. 12:13; 17:20 ■ **32:7** Yesh. 13:10; Yo. 2:31, 3:15

8 Asmanlardiki barliq parlaydighan nurlarni üstüngde qara qilip, zéminingge qarangghuluqni qaplaymen, deydu Reb Perwerdigar. □ 9 Men eller arisigha, yeni sen tonumighan memliketler arisigha séning halaktin *qalghan ademliringni* élip ketkinimde, köp ellerning yürükini biaram qilimen; 10 Men köp ellerni sen bilen alaqqade qilimen, ularning padishahliri sanga qarap dehshetlik qorqishidu; Men qilichimni ularning köz aldida oynatqinimda, yeni séning yiqilghan küningde ularning herbiri öz jan qayghusida her deqqe tewrinidu.

11 — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Babil padishahining qilichi üstüngge chiqidu.

12 Palwanlarning qilichliri bilen Men séning top-top ademliringni yiqitimen; ularning hemmisi eller arisidiki mustebitlerdur; ular Misirning pexrini yoqitidu, uning top-top ademliri quru-tuwétilidu.■

13 Men zor sular boyidin barliq haywanlirininimu halak qilimen; insan ayighi qaytidin ularni chalghatmaydu, haywanlarning tuyaqliri qaytidin ularni léyitmaydu. □ 14 Shuning bilen Men ularning sulirini tindurimen; ularning ériqlirini süpsüzük maydek aqturimen, deydu Reb Perwerdigar. 15 —

□ **32:8** «Asmanlardiki **barliq parlaydighan nurlarni üstüngde qara qilip, zéminingge qarangghuluqni qaplaymen, deydu Reb Perwerdigar**» — yene tekrarlaymizki, bu bésharet belkim hem yéqinqi waqit (Babilning hujumi arqiliq)ni hem axirqi zamanlardiki «Perwerdigarning küni»nimu körsitidu. Axirqi zamanlardimu ellerni qorqitidighan «yéngi Babil» peyda bolushi mumkin («Weh.» 17-18-bablarni körüng). ■ **32:12** Ez. 28:7; 31:12; 31:2,18; 32:16

□ **32:13** «zor sular» — Nil deryasi we uning déltisini körsitidu.

Men Misir zéminini weyrane qilghinimda, zémin özining barliqidin mehrum bolghinida, Men uningdiki barliq turuwatqanlarni uruwetkinimde, emdi ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

¹⁶ — Bu bir mersiye; ular uni oquydu — Ellerning qizliri matem qilip uni oquydu; mersiye ni ular Misir we uning barliq top-top ademlirige oquydu, — deydu Reb Perwerdigar.

Pirewn tehtisaragha chüshidu

¹⁷ On ikkinchi yili, ayning on beshinchi künide yene shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —□

¹⁸ I insan oghli, Misirning top-top ademliri üçün ah-zar chekkin; shuningdek ularni, yeni uni küchlük ellerning qizliri bilen bille töwen'ge, hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer tégilirige chüshürüp tashliwet; □ ¹⁹ güzellikte sen kimdin artuq iding? Emdi chüshüp, xetne qilinmighan bilen bille yat! ²⁰ Ular qilich bilen öltürülgenler arisigha yiqilidu; qilich sughuruldi; u we uning top-top ademlirining hemmisi sörep

□ **32:17** «On ikkinchi yili, ayning on beshinchi künide...» — belkim on ikkinchi ayda, yeni yuqiriqi bésharettin ikki hepte kéyin: 1-ayetni körüng. □ **32:18** «I insan oghli, Misirning top-top ademliri üçün ah-zar chekkin; shuningdek ularni, yeni uni küchlük ellerning qizliri bilen bille töwen'ge, hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer tégilirige chüshürüp tashliwet» — bashqa birxil terjimisi: «I insan oghli, Misirning top-top ademliri üçün ah-zar chekkin, sen we küchlük ellerning qizliri ah-zar chékinglar; shuningdek ularni hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer tégilirige tashliwet».

apiriwétilsun! ²¹ Emdi palwanlarning arisidiki batur-ezimetler tehtisaraning otturisida turup *Misir* we uni qollighanlarga söz qilidu: — «Mana, ular chüshti, ular jim yatidu — xetne qilinmighanlar, qilich bilen öltürülgenler!».

²² — Mana, shu yerdidur Asuriye we uning yighilghan qoshuni; uning görliri öz etrapdidur; mana ularning hemmisi öltürülgen, qilichlan'ghan. ²³ Ularning görliri chongqur hangning tégididur; uning yighilghan qoshuni öz göri etrapida turidu; ular tiriklarning zéminida ademlerge wehshet salghanlar — bularning hemmisi öltürülgen, qilichlan'ghan.

²⁴ Mana Élam we uning görining etrapida turghan uning barliq top-top adamliri; ularning hemmisi öltürülgen, qilichlan'ghan, ular xetne qilinmighan péti yer tégilirige chüshkenler — yeni tiriklarning zéminida ademlerge öz wehshitini salghanlar! Biraq hazir ular hanggha chüshkenler bilen bille iza-ahametke chömidu.

²⁵ Kishiler uning üçün öltürülgenler arisida, top-top adamliri arisida bir orun raslighan; xelqining görliri uning etrapdidur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlan'ghanlar; shunga ular hanggha chüshkenler bilen bille iza-ahametke qalidu; ular öltürülgenler arisigha yatquzulidu — gerche tiriklarning zéminida ularning wehshiti ademlerge sélin'ghan bolsimu!

²⁶ Mana shu yerde Meshek bilen Tubal barliq top-top adamliri bilen turidu; ularning görliri öz etrapdidur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlan'ghanlar — gerche ular tirik turuwatqanlarning zéminida öz wehshitini ademlerge salghan

bolsimu! ²⁷ Ular jeng qoralliri bilen tehtisaragha chüshken, qilichliri öz béshi astigha qoyulghan, xetne qilinmay turup yiqilghan palwanlar arisida yatmaydu; ularning qebihlikliri öz ustixanliri üstide bolidu — gerche ular tiriklarning zéminida baturlarghimu wehshet salghan bolsimu!□

²⁸ Sen *Pirewnmu* xetne qilinmighanlar arisida tarmar bolup, qilich bilen öltürülgenler arisida yatisen.

²⁹ Mana shu yerde Édom, uning padishahliri, barliq shahzadilirimu; ular küchlük bolsimu, qilichlan'ghanlar bilen bille yatquzulidu; ular xetne qilinmighanlar arisida, hanggha chüshidighanlar bilen bille yatidu.

³⁰ Mana shimaldiki shahzadiler, hemmisi; mana barliq Zidondikiler, öltürülgenler bilen bille chüshken; gerche öz küchi bilen wehshet salghan bolsimu, ular hazir xijalette qaldi; ular xetne qilinmighan bolup, qilichlan'ghanlar arisida yétip, hanggha chüshidighanlar bilen bille xijaletke qalidu.

³¹ Pirewn bularni köridu, shuningdek özining qilichlan'ghan top-top ademliri toghruluq, yeni özi we qoshuni toghruluq ulardin teselli alidu, — deydu Reb Perwerdigar. ³² — Gerche

□ **32:27** «ular jeng qoralliri bilen tehtisaragha chüshken, ... xetne qilinmay turup yiqilghan palwanlar arisida yatmaydu; ularning qebihlikliri öz ustixanliri üstide bolidu — gerche ular tiriklarning zéminida baturlarghimu wehshet salghan bolsimu!» — démek, Meshek we Tubal dégen ikki qebilidikiler (hazirqi Rusiyediki «Moskwa» we «Tobolsk» bilen munasiwiti bar bolushi mumkin) jengde qirilip, baturlardek depne qilinmay, belki ularning qebihlikini körsitish üçün ustixanliri ochuq asman astida yatidu.

Men uning wehshitini tirik turuwatqanlarning zéminigha saldurghan bolsammu, biraq u xetne qilinmighanlar arisigha, qilich bilen öltürülgenler arisigha yatquzulidu, — yeni Pirewn we uning barliq top-top ademliri, — deydu Reb Perwerdigar.

33

Yérusalémning ghulishi ••• Közetchining wezipisi

¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oghli, el-yurtungdikilerge söz yetküzüp ulargha mundaq dégin: — Men qilichni melum bir zémin üstige chiqarghinimda, zémindiki xelq öz arisidin bir ademni tépip uni közetchi békétse, — ³ u qilichning zémin üstige chiqqanliqini körüp, kanay chélip xelqni agahlandursa, ⁴ kimdikim kanay awazini anglap, agahni almisa, qilich kélip uni élip ketse, emdi uning qéni öz béshi üstige bolidu. ⁵ U kanay awazini anglap, agahni almighan; shunga uning qéni özige bolidu; u agah alghan bolsa, jénini qutquzghan bolatti.

⁶ Biraq közetchi qilichning kéliwatqinini körüp, kanay chalmay, xelqni agahlandurmisa, emdi qilich kélip ular arisidin birawni élip ketse, undaқта u öz qebihlikide élip kételidu; biraq uning qéni üçün Men közetchidin hésab alimen.

⁷ Emdi, i insan oghli, Men séni Israïl jemeti üçün közetchi dep békitkenmen; sen Méning aghzimdin xewer anglap, ulargha Mendin agah yetküzisen. ■

⁸ Men rezil ademge: «I rezil adem, sen choqum ölisen» désem, we özüng bu rezilni yolidin yandurushqa söz qilmay uni agahlandurmisang, u rezil öz qebihlikide ölidu; biraq uning qéni üçün sendin hésab alimen. □ ⁹ Biraq sen rezilni yolidin yénish toghruluq agahlandursang, u yolidin yamisa, u öz qebihlikide ölidu; biraq özüng öz jéningni qutquzup qalisen.

¹⁰ Emdi sen, i insan oghli, Israil jemetige söz qilip: — Siler: «Bizning itaetsizliklerimiz we gunahlerimiz béshimizdidur, biz ular bilen zeipliship kétiwatimiz; emdi biz qandaqmu hayatqa érishimiz?» deysiler. □ ■ ¹¹ Ulargha sözümnü yetküzüp: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men rezil ademning ölümidin héch xursenlikim yoqtur; peqet ularni rezil yolidin yénip hayatqa érishsun deymen; rezil yolliringlardin yéninglar, yéninglar! Némishqa ölgünglar kélidu, i Israil jemeti?!» — dégin.■

¹² We sen, i insan oghli, el-yurtungdikilerge mundaq dégin: — Heqqaniy ademning

□ **33:8** «I rezil adem, sen choqum ölisen» — bu agah peqet jismaniy jehetnila körsetmeydu, dep qaraymiz. Herbir adem ilgiri-kéyin (Adem'atimizning gunahining sewebidin) ölidu. Mushu yerde körsitilgen ölüş Xudaning huzuridin, beriketliridin ayrilishtin ibaret dep qaraymiz (11-ayetnimu körüng). □ **33:10** «**emdi biz qandaqmu hayatqa érishimiz?**» — yaki «emdi qandaq yashaymiz?». Bu ayetlerde «heqqaniylik» (insanning heqqaniyliqi) ademning özligidin chiqmaydu, belki ademning Xudaning Özige tayan'ghanliqining bir méwisi, dep ispatlinidu. «Heqqaniy adem» «öz heqqaniyliqi»gha tayansa (démek, uning közliri Xudagha emes, özige bolsa) tügishidu. ■ **33:10** Ez. 24:23 ■ **33:11** Ez. 18:23, 32

heqqaniyliqi asiyliq qilghan künide uni qutquzmaydu; hem rezil adem bolsa, u öz rezillikidin yan'ghan künide rezillikidin yiqilmaydu; heqqaniy adem gunah sadir qilghan künide, u eslidiki heqqaniyliqi bilen hayatta turiwermeydu.■

¹³ Men heqqaniygha: «Sen berheq hayatqa érishsen» déginimde, u öz heqqaniyliqigha tayinip qebihlik sadir qilsa, emdi uning heqqaniy ishleridin héchqaysisi eslenmeydu; eksiche u ötküzgen qebihlik tüpeylidin ölidu.□

¹⁴ Emdi men rezilge: «Sen choqum ölesen» désem, biraq u gunahidin yénip, köz aldında adalet we heqqaniyliqni yürürse — ¹⁵ Rezil adem qerzge kapaletke alghan nersini qayturup berse, — bulangchiliqta alghanni qayturup berse — qebihlik sadir qilmay, hayat belgilimiliride mangsa — emdi u berheq hayatqa ige bolidu, u ölmeydu.

¹⁶ Uning sadir qilghan gunahleridin héchqaysisi eslenmeydu; u adalet we heqqaniyliqni yürürgen — u berheq hayatqa ige bolidu.

¹⁷ Biraq el-yurtungdikiler: «Rebning yoli hemmige barawer emes» deydu; emeliyette ularning yoli bolsa hemmige barawer emes.■

¹⁸ Heqqaniy adem öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlikni sadir qilsa, u buningda ölidu. ¹⁹ Rezil

■ **33:12** Ez. 18:24 □ **33:13** «eksiche u ötküzgen qebihlik tüpeylidin ölidu» — ibraniy tilida «eksiche u ötküzgen qebihlik tüpeylidin, uningda ölidu». Bu ayetlerde «heqqaniyliq» (insanning heqqaniyliqi) ademning özligidin chiqmaydu, belki ademning Xudaning Özige tayan'ghanliqining bir méwisi, dep ispatlinidu. «heqqaniy adem» «öz heqqaniyliqi»gha tayansa (démek, uning közliri Xudagha emes, özige bolsa) ■ **33:17** Ez. 18:25, 29; 33:20

adem öz rezillikidin yénip, adalet we heqqaniylik yürgürse, bu ishlardin hayatqa ige bolidu. ²⁰ Lékin siler: «Rebning yoli hemmige barawer emes» deysiler; i Israil jemeti, Men herqaysinglarga öz yolliringlar boyiche üstünglerge höküm chiqirimen!□

²¹ We shundaq boldiki, sürgün bolghan on ikkinchi yili, oninchi ayning beshinchi künide, Yérusalémdin qachqan birsi yénimgha kélip: «Sheher bösüldi!» — dédi.□ ■

²² Emdi qachqan ademning yétip kélishining aldinqi axshimida Perwerdigarning qoli méning wu-judumgha qon'ghanidi; shuning bilen U aghzimni échip qoydi; aghzim échilip, men yene gacha

□ **33:20** «i Israil jemeti, Men herqaysinglarga öz yolliringlar boyiche üstünglerge höküm chiqirimen!» — bu muhim babtiki 1-20-ayetlerning mezmuni toghruluq «qoshumche söz»imiznimu körüng. 32:1-33:21diki bésharetler 29-31-bablardiki Misir toghruluq bésharetlerdin xéli burun bérilgen. Lékin bésharetlerning köpinchisi Misir toghruluq bolghachqa, burun bérilgen bésharetlermu 29-31-bablardiki bésharetlerge ulap bayan qilin'ghan. □ **33:21** «sürgün bolghan on ikkinchi yili, oninchi ayning beshinchi küni... » — bu waqit sheherning ishghal bolghinidin 18 ay kényinki waqit bolushi mumkin. Yérusalémdin Babilgha mangidighan yol adette 4 aylıq bolatti («Ezra 7:9ni körüng). Tékestning bezi köchürmiliride «on birinchi yil» déyilidu; biraq bir qisim alimlar «on ikkinchi yil» déyish toghra dep qaraydu; chünki yene imkaniyet barki, Israil we Babil pütünley oxshimaydighan kaléndernishletken. Biz bu pikirge mayilmiz. ■ **33:21** 2Pad. 25; Ez. 24:26

bolmidim. □

Israil zéminida qalghanlar toghruluq bésharet

²³ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

²⁴ I insan oghli, Israil zéminidiki xarabe jaylarda turuwatqanlar: «Ibrahim peqet bir adem turupmu bu zémin'gha miras bolghanidi; biraq biz köp ademmiz; emdi zémin beribir bizge teqdim qilindi» — dep éytiwatidu. □

²⁵ Shunga ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler göshni qan bilen yeysiler; siler öz mebudliringlarni bash kötürüp izdeysiler; siler qan töküwatisiler; emdi siler zémin'gha miras bolamsiler? ■ ²⁶ Siler qilichinglarga tayinisiler, siler yirginchlik ishlarni chiqirisiler, herbiringlar öz qoshnisining ayaligha buzuqchiliq qilidu. Emdi siler zémin'gha miras bolamsiler?».

²⁷ Ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: Men hayatim bilen qesem qilimenki, berheq, xarabe jaylarda

□ **33:22** «Emdi **qachqan ademning yétip kélishining aldinqi axshimida Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qon'ghanidi; shuning bilen u aghzimni échip qoydi; aghzim échilip, men yene gacha bolmidim**» — bu gachiliq texminen alte yil ilgiri bashlan'ghan (3:26-ayetni izahiti bilen we 24:32-ayetnimu körüng). □ **33:24** «Ibrahim peqet bir adem turupmu bu zémin'gha miras bolghanidi; biraq biz köp ademmiz; emdi zémin beribir bizge teqdim qilindi» — Babildikiler Qanaanda (Pelestinde) turghan Yehudiylarning köpinchisini óltürgen yaki sürgün qilghanidi. Zéminda qaldurulghan az qisim ademler (téxi héch towa qilmighan) tekebburliship shundaq söz qilidu.

■ **33:25** Yar. 9:4; Law. 3:17

turuwatqanlar qilichlinip yiqilidu; dalada qalghanni yawayi haywanlarning yewétishke tapshurimen; istihkamlar we gharlarda turghanlarmu waba késilidin ölidu. ²⁸ Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilimen; uning küchidin bolghan pexri yoqilidu; Israilning taghliri weyrane boliduki, ulardin ötküchi héchbir adem bolmaydu. □ ²⁹ Ularning yürgüzgen yirginchlik qilmishliri tüpeylidin Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

Ezakiyal peyghember heqiqeten qarshi éлиндimu?

³⁰ — Emdi sen bolsang, i insan oghli, el-yurtungdikiler herdaim séni aghzigha élip öylirining tamlirining yénida we derwazilarda sözlep bir-birige hem herbiri öz qérindishigha sen toghruluq: «Qéni bérip, Perwerdigardin néme söz barkin, anglap kéleyli!» — deydu.

³¹ Ular jamaet süpitide yéninggha kélip, Méning xelqimning süpitide aldingda olturidu; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu; ular aghzi bilen sanga muhebbet körsitidu, biraq köngli haram menpeetke tartidu; □ ■ ³² mana, sen ular üçün peqet yéqimliq awaz bilen, sazleri obdan tengshilip éytilghan muhebbet

□ **33:28** «Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilimen» — yaki «Men zéminni weyrane we (ademni qorqutquchi) bir wehshet qilimen». □ **33:31** «Ular aghzi bilen sanga muhebbet körsitidu, biraq köngli haram menpeetke tartidu» — bashqa

birxil terjimisi: «Emeliyette ular aghzida éytqan shexsiy arzu-heweslirige emel qilidu, köngli haram menpeetke tartidu». ■ **33:31** Ez. 14:1-3; 20:1-3

naxshisen, xalas; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu. ³³ Emdi buning hemmisi emelge ashurulghinida (u berheq emelge ashurulidu!) ular bir peyghemberning ularning arisida bolghanliqini tonup yétidu».□

34

Ötmüshtiki wapasiz padichi-baqquchilar we kélechekte bolidighan «Yaxshi Padichi»

¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — ² I insan oghli, bésharet bérip Israilni baqquchi padichilarni eyiblep mundaq dégin: — Padichilargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Özlirinila béqiwatqan Israilning padichirining haligha way! Padichilarning padisini ozuqlandurush kérek emesmu? ■

³ Siler yéghini özünglar yeysiler, yungini özünglar kiysiler; bordalghan ésil malni soyusiler; lékin qoylarni baqmaysiler. ⁴ Ajizlarni kücheytmidinglar, késellerni saqaytmidinglar, zeximlen'genlerni téngip qoymidinglar, tarqilip ketkenlerni qayturup ekelmidinglar, ézip ketkenlerni izdep barmidinglar; eksiche siler zorluq-zumbuluq

□ **33:33** «Emdi buning hemmisi emelge ashurulghinida ... ular bir peyghemberning ularning arisida bolghanliqini tonup yétidu» — shübhisizki, Yérusalémdin qachqan adem kélip sheherning xewirini éytishi bilen, xelq Ezakiyalni ulugh peyghember dep bilip yetti. Epsus, ular Ezakiyalning sözlirini peqet qulaq tüwidila anglap, üzül-késil towa qilmighan. Shunga 24-29 ayette aldin éytilghan balayi'apetlermu ularning béshigha chüshürülüshi kérek. ■ **34:2** Yer. 23:1

we rehimsizlik bilan ular üstidin höküm sürüp kelgensiler.■

⁵ Ular padichisiz bolup tarqilip ketti; ular tarqilip kêtip daladiki barliq haywanlarga ozuq bolup ketti. ⁶ Méning qoylirim barliq taghlar arisidin, her yuqiri égizlik üstide ténep ketti; Méning qoylirim pütkül yer yüzige tarqip ketti, biraq ularni tépishqa tirishquchi yaki izdigüchi yoq idi.

⁷ Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar: —

⁸ Men hayatim bilan qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Qoylirimning padichisi bolmighachqa, ular ow bolup qaldi, daladiki herbir haywan'gha ozuq boldi; chünki Méning padichilirim Öz padamni izdimeydu, ular peqet özlirini baqidu, Méning qoylirimni baqmaydu.

⁹ — Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar!

¹⁰ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men padichilarga qarshimen; Men Öz qoylirimning hésabini ulardin alimen, we ularni padini béqishtin toxtitimen; shuning bilan padichilar özlirinimu baqmaydu; we Men qoylirimni ularga yene ozuq bolmisun üçün ularning aghzidin qutuldurimen.

¹¹ Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Özüm öz qoylirimni izdep ularning halini soraymen; ¹² padichi özining qoyliri arisida, tarap ketken qoylarni tépip baqqandek, Menmu qoylirimni izdep baqimen; ular bulutluq qarangghu künde tarilip ketken herbir jaylardin Men ularni qutuldurimen.

13 Men ularni xelqlerdin épkéliimen, ularni memliketlerdin yighimen, öz zémínigha apirimén; Men ularni Israil taghliri üstide, ériq-üstengler boyida we zémindiki barliq turalghu jaylarda baqimen; ■ 14 Men ularni ésil chimenzarda baqimen; Israil taghliri ularning yayliqi bolidu; ular shu yerde obdan yaylaqta yatidu; Israil taghliri üstide, munbet chimenzarda ozuqlinidu.

15 Men Özüm Öz padamni baqimen, ularni yatquzimen, — deydu Reb Perwerdigar. 16 — Men yoldin ténep ketkenlerni izdeymen, tarqilip ketkenlerni qayturimen; zeximlen'genlerni téngip qoyimen, ajizlarni kücheytimen; biraq semrigenler we küchlüklerni yoqitimen; padamni adalet bilen baqimen.

17 Emdi silerge kelsem, i Méning padam, Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qoy we qoy arisida, qochqarlar we tékiler arisida höküm chiqirimen. □ 18 Emdi silerning yaxshi chimenzarni yéginglar azliq qilip, chimendiki qalghan ot-chöplerni ayaghliringlar bilen cheyliwétishinglar kérekmu? Siler süpsüzük sulardin ichkendin kéyin, qalghinini ayaghliringlar bilen léyitiwétishinglar kérekmu? 19 Shunga Méning qoylirimgha silerning ayaghliringlar cheyliwetkenni yéyishtin,

■ 34:13 Ez. 28:25 □ 34:17 «Emdi silerge kelsem, i Méning padam, ... — Mana, Men qoy we qoy arisida, qochqarlar we tékiler arisida höküm chiqirimen» — Ezakiyal «padichilar»ni, yeni Israil padishahliri, kahninliri we peyghemberlirini eyiblep chiqti. U hazir xelq arisidiki ajiz-namratlarni bozek qilip kelgen baylar we mensepdarlar (semrigen we küchlük qoylar)ni eyibleshke bashlaydu.

ayaghliringlar dessep léyitiwétkenni ichishtin bashqa amal yoq.

²⁰ Shunga Reb Perwerdigar ulargha mundaq deydu: — Mana Men, Men Özüm semrigen qoylar we oruq qoylar arisida höküm chiqirimen.

²¹ Chünki siler müre-yanpashliringlar bilen ittirip, münggüzliringlar bilan ularni terep-terepke tarqitiwetküche üsisiler, ²² — Men ularni yene ow obyékti bolmisun dep Öz padamni qutquzimen; we Men qoy we qoy arisida höküm chiqirimen. ²³ Men ularning üstige bir padichini tikleymen, u ularni baqidu; u bolsa Méning qulum Dawut; u ularni béqip, ulargha padichi bolidu; ■ ²⁴ we Menki Perwerdigar ularning Xudasi bolimen, Méning qulum Dawut ular arisida emir bolidu; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim. □ ■ ²⁵ Men ular bilan aman-xatirjemlik béghishlaydighan ehдини түзүп, yirtquch haywanlarni zémindin tügitimen; ular bixeter bolup janggalda turidu, ormanliqlarda qonup uxlaydu. ²⁶ Men ularni hem égzlikim etrapidiki jaylarni beriketlik qilimen; yamghur-yéghinlarni öz peslide yaghdurimen; bular beriket-

■ **34:23** Yesh. 40:11; 42:1; 50:10; 52:13; 53:11; Yer. 30:9; Yuh. 10:11 □ **34:24** «Menki Perwerdigar ularning Xudasi bolimen, Méning qulum Dawut ular arisida emir bolidu» —

11-ayette Perwerdigar: «Özüm qoylirimgha padichi bolimen» dep wede qilidu. Mushu ayetlerde u «Qulum Dawut»ni ulargha padichi bolushqa tikleymen, deydu. Dawuttin ulugh, Dawutning oghli bolghan Mesihde Xudaning bu ikki wedisi teng emelge ashurulghan hem ashurulidu. «Yh.» 10-bab, jümlidin Mesihning «Men Özüm yaxshi padichidurmen» dégen sözini körüng. ■ **34:24** Yesh. 55:4

lik yamghurlar bolidu.□

27 Daladiki derexler méwilirini, tupraq ündürmilirini béridu; ular öz zéminida bixeter turidu; Men ularning boyunturuq-asaretirini sundurup, ularni qulluqqa tutqanlarning qolidin qutuldurghinimda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu. 28 Ular yene ellerge ow bolmaydu, yer yüzidiki haywanlar yene ularni yewetmeydu; ular bixeter turidu, héchkim ularni qorqatmaydu. 29 Men ular üçhün dangqi chiqqan alahide bir bostanliq jayni teminleymen; ular qaytidin zéminda acharchiliqta yiglep qalmaydu, yaki qaytidin ellerning mazaq obyékti bolmaydu. ■ 30 Andin ular Menki Perwerdigar Xudasining ular bilen bille bolidighanliqimni we özlirining, yeni Israil jemetining Méning xelqim bolidighanliqini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. 31 — Emdi siler bolsanglar, i Méning qoylirim, Méning chimenzarimdiki qoylirim, insandursiler, xalas; Men bolsam silerning Xudayinglardurmen» — deydu Reb Perwerdigar.■

35

Édom, yeni Séir toghruluq bésharet

1 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

□ 34:26 «Men ularni hem égzilikim etrapidiki jaylarni beriketlik qilimen» — «égzilikim» (yaki «dönglüküm») Zion téghini körsitidu. ■ 34:29 Ez. 36:6-38 ■ 34:31 Yuh. 10:11

² I insan oghli, yüzüngni Séir téghigha qaritip, bésharet bérip uni eyiblep mundaq dégin: —□

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, i Séir téghi, Men sanga qarshimen; Men qolumni üstüngge uzartip, séni bir weyrane we chöl-bayawan qilimen. ⁴ Men sheherliringni xarabe qiliwétimen, we sen weyrane bolisen; andin sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen. ⁵ Chünki sen menggüge öchmenlik saqlap kelgensen, Israillarning béshigha külpet chüshken künide, qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqanda, ularni qilich küchige tapshurup bergenliking tüpeylidin, ■ ⁶ Shunga Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men sanga qan tökülüşni békittim; qan séni qoghlaydu. Sen qan töküshdin nepretlenmigenliking tüpeylidin, emdi qan séni qoghlay yürüdü. ⁷ Men Séir téghini weyrane we chöl-bayawan qilip, uningdin besip ötküchi hem uninggha qaytquchini üzüp tashlaymen. ⁸ Men uning taghlirini öltürülgenliri bilen toldurimen; séning égizlikliringde, séning jilghiliringda, séning barliq jiraliringda qilich bilen öltürülgenler yiqilidu. ⁹ Men séni menggüge weyrane qilimen; séning sheherliring ademzatsiz bolidu; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

□ **35:2** «yüzüngni Séir téghigha qaritip, bésharet bérip uni eyiblep mundaq dégin: —» — «Séir» Édomning bashqa bir ismi. Oqurmenlarning éside belkim barki, Yaqup we Édom uka-aka bolup, ular arisida öchmenlik peyda bolghan. Gerche Édom Yaqupni kechürüm qilghan bolsimu, uning kéyinki ewladliri bolghan Édomiylar Yaqupning ewladliri bolghan Israilgha küchlük öchmenlik saqlap kelgen.

■ **35:5** Ez. 25:15

¹⁰ — Chünki sen: «Bu ikki el, ikki memliket Méningki bolidu, biz ulargha ige bolimiz» déginging tüpeylidin — gerche Men Perwerdigar shu yerde bolghan bolsammu —, □ ■ ¹¹ emdi Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men séning nepritingdin chiqqan achchiqing boyiche we hesiting boyiche sanga muamile qilimen; Men üstüngge höküm chiqirip jazalishim bilen, Men ular arisida Özümni körsitimen.

¹² Shuning bilen séning Israil taghlirigha qarap: «Ular weyran boldi, ular bizge yem bolushqa teqdim qilindi» dégen barliq haqaretliringni Men Perwerdigarning anglighinimni senler tonup yétisiler. ¹³ Uning üstige aghzinglarda siler Manga qarshi chiqip özünglarni chong körsitip, Manga kupurluq qilghan sözünglerni köpeytkensiler; Men ularni anglidim. ¹⁴ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Pütkül yer yüzi shadlinip ketkinide, Men séni weyrane qilimen.

¹⁵ Israil jemetining mirasi weyran qilin'ghanda buningdin sen shadlan'ghiningdek, Menmu sanga shundaq qilimen; senmu, i Séir téghi we barliq Édom — silerning barliqinglar weyrane bolidu; we *Édomiylar* Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

□ **35:10** «Bu **ikki el, ikki memliket méningki bolidu**» — «ikki el, ikki memliket» Yehuda we Israil (shimaliy padishahliq)ni körsitidu.

■ **35:10** Zeb. 83:12

36

Xuda Özining nomi uchün Israilni eslige keltüridu

¹ Emdi sen, i insan oghli, Israil taghlirigha bésharet bérip mundaq dégin: — Israil taghliri, Perwerdigarning sözini anglanglar: —■

² Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Düşmenning silerge qarap: «Wah! Menggü yuqiri jaylar bizge teelluq boldi!» dégin tüpeylidin, ■ ³ shunga bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Berheq, chünki ular silerni weyrane qilip, ellerdin qalghanlirigha tewe qilishqa heryandin silerni ezgenliki tüpeylidin, we siler eller arisida söz-chöchek we töhmet obyékti bolup qalghanliqinglardin, □ ⁴ emdi shunga, i Israil taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglanglar: — Reb Perwerdigar ellerdin qalghanlirigha olja hem mazaq obyékti bolup qalghan taghlar, égzilikler, jiralar we jilghilargha, weyran bolghan xarabiler we tashliwétilgen sheherlerge mundaq deydu: —

⁵ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Xushal bolushup qelbidiki pütün öchmenliki bilen Méning zéminimni özlirige teelluq bolushqa

■ **36:1** Ez. 6:2 ■ **36:2** Ez. 35:10 □ **36:3** «Chünki ular silerni weyrane qilip, ellerdin qalghanlirigha tewe qilishqa heryandin silerni ezgenliki tüpeylidin,...» — mushu ayettiki «ular» we «(yat) ellerdin qalghanlar» belkim (1) «Babil» we «bashqa eller»ni körsitidu; (2) axirqi zamandiki «dejjal we uninggha béqin'ghan eller»ni we ulardin «bashqa eller»ni körsitidu. Babil Israilni ishghal qilip bulang-talang qilghandin kéyin asasen uni tashlap ketti; etrapidiki eller qalghan xelqning ajizliqidin pay-dilini uni téximu köprek bulang-talang qildi.

békitip, uni bulang-talang qiliwalayli dégen ellerdin qalghanlirigha we Édomdikilerning hemmisige berheq, Men *Öz xelqimge* bolghan qizghinliqimdin chiqqan achchiq otida söz qildim: —

⁶ Israil zémini toghruluq bésharet bérip, taghlar, égizlikler, jiralar we jilghilargha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men *Öz xelqimge bolghan* qizghinliqimdin qehrim bilen söz qildim — chünki siler ellerning mazaq-ahanelirini yégensiler.■

⁷ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qolumni kötürüp shundaq qesem ichkenki, berheq, etrapinglardiki eller özining mazaq-ahanelirini özi ishitidu. ⁸ Lékin siler, i Israil taghliri, shaxlinisiler, xelqim Israilgha méwe bérisiler; chünki ular pat arida qaytip kélidu.

⁹ Chünki mana, Men siler teripinglardidurmen; Men silerge qaraymen, siler yumshitilisiler hem térilisiler. ¹⁰ We Men üstünglerde ademlerni, yeni Israilning pütkül jemetini, ularning barliqini köpeytimen; sheherler ahalilik bolidu, xarabiler qaytidin qurulidu. ¹¹ Men üstünglerde adem hem haywanlarni köpeytimen, ular awup nesil köridu; Men ötken zamanlardikidek silerni olturaqliq qilimen; berheq, halinglarni eslidikidin ewzel qilimen; siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler.

¹² Men üstünglerge ademlerni, yeni xelqim Israilni mandurimen; ular silerge igidarchiliq qilidu, siler ularning mirasi bolisiler; siler yene ularni

baliliridin juda qilmaysiler. ¹³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki ularning silerge: «Siler ademlerni yeysiler, öz élinglarni balilardin juda qilghansiler!» dégini tüpeylidin, ¹⁴ emdi siler yene ademlerni yémeysiler, öz élinglarni baliliridin yene juda qilmaysiler, deydu Reb Perwerdigar.

¹⁵ — Men silerge yene ellerning mazaq-ahanelirini anglatquzmaymen; siler ellerning tapa-tenisini yene kötürmeysiler, siler öz élinglarni qaytidin yiqitmaysiler, — deydu Reb Perwerdigar.

¹⁶ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹⁷ I insan oghli, Israil jemeti öz zéminida turghan chaghlarda, ular öz yoli hem qilmishliri bilen uni bulghighan; Méning aldimda ularning yoli ay körgen ayalning napakliqigha oxshash. ¹⁸ Shunga zémin'gha tökken qan üçün, zéminni mebudliri bilen bulghighanliqi üçün, Men qehrimni ular üstige töktüm; ¹⁹ Men ularni eller arisigha tarqitiwettim, ular memliketler ichige tarilip ketti; Men ularning yolliri hem qilmishliri boyiche ularning üstige höküm chiqardim.

²⁰ Ular baridighan herqaysi ellerge kelgende, ular toghrisida: «Bular Perwerdigarning xelqi, biraq ular Uning zéminidin chiqqan!» — déyilgende, ular yenila Méning pak-muqeddes namimni bulghighan; ■ ²¹ Biraq Men Israil jemeti barghan herqaysi eller arisida bulghan'ghan pak-muqeddes namim üçün köngül böldüm.

²² Shunga Israil jemetige mundaq dégin: —

Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men bu ishni silerni dep emes, i Israil jemeti, belki siler barghan herqaysi eller arisida siler bulghighan öz pak-muqeddes namim üçün qilimen. ²³ Men eller arisida bulghan'ghan, Özümning büyük namimni pak-muqeddes dep körsitimen; namimni del siler ular arisida bulghighan; ularning köz aldida Men Özümni silerning aranglarda pak-muqeddes körsetkinimde, eller Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. ²⁴ Men silerni eller arisidin élip, memliketler ichidin yighip, silerni öz zémininglarga qayturimen.

²⁵ — Men süpsüzük suni üstünglarga chachimen, buning bilen siler pak bolisiler. Silerni hemme paskiniliqinglardin we butliringlardin paklaymen. ²⁶ Men silerge yéngi qelb bérimen, ichinglarga yéngi bir roh salimen; téninglardiki tash yürekni élip tashlap, méhrlik bir qelbni ata qilimen. □ ■ ²⁷ Méning Rohimni ichinglarga kirküzüp, silerni emr-permanlirim boyiche mangghuzimen, hökümlirimni tutquzimen, shuning bilen ulargha emel qilisiler; ²⁸ siler Men ata-bowiliringlarga teqdim qilghan zéminda yashaysiler; Méning qowmim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen. ²⁹ Men silerni barliq paskinichiliktin qutquzimen; Men bughdayni awun bolushqa buyruymen; üstünglerge héch acharchiliqni

□ **36:26** «...méhrlik bir qelbni ata qilimen» — ibarniy tilida bu söz «...gösh yürekni ata qilimen» déyilgen. ■ **36:26** Yer. 32:39; Ez. 11:19

qoymaymen; ■ ³⁰ Men derexlarning méwisini we étizdiki mehsulatlarni awutimenki, siler acharchiliq tüpeyldin eller arisida shermende bolmaysiler. ³¹ Siler rezil yolliringlar we nachar qilmishliringlarni eslep, qebihlikliringlar we yirginchlik qilghanliringlar üçün öz-özünglardin yirginisiler. ■ ³² Silerge melum bolsunki, bu ishni qilishim siler üçün emes, — deydu Reb Perwerdigar, — öz yolliringlar üçün xijil bolup shermende bolunglar, i Israil jemeti.□

³³ — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qebihlikinglardin paklighan künide, Men sheherlerni ahaliq qilimen, xarabe qalghan jaylarmu qaytidin qurulidu. ³⁴ Weyran qilin'ghan zémin ötüp kétéwatqan herbirining köz aldida weyrane körünsimu, u qaytidin téridu. ³⁵ Shuning bilen ular: «Bu weyran qilin'ghan zémin xuddi Érem baghchisidek boldi; xarabe, weyran qilin'ghan sheherler hazir mustehkemlendi, ahaliq boldi» — deydu.■

³⁶ We etrapida qalghan eller Menki Perwerdigarning buzulghan jaylarni qurghuchi hem weyrane qilin'ghan yerlerni qaytidin tériqchuchi ikenlikimni bilip yétidu; Menki Perwerdigar söz qildim, buninggha emel qilimen.■

³⁷ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men yenila Israilning jemetining bu ishlarni tileydighan dua-tilawetlirige ijabet qilghuchi bolimen; Men qoy padisidek ularning ademlirini

■ **36:29** Ez. 34:29 ■ **36:31** Ez. 6:9; 20:43; 16:61,63 □ **36:32** «bu ishni qilishim siler üçün emes,...» — démek, bu ishni Xuda Özi üçün qilidu. ■ **36:35** Yesh. 51:3; Ez. 28:13 ■ **36:36** Ez. 17:24; 22:14; 37:14

awutimen; ³⁸ Muqeddes dep ayrilghan qurbanliq qoy padisidek, békitilgen héyt-bayramlirigha béghishlan'ghan qoy padisi Yérusalémgha toldurulghandek, xarabe bolghan sheherler qaytidin adem padiliri bilen toldurulidu; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu.

37

Quruq söngeklerge tolghan jilgha — Israilning tirilishi

¹ Perwerdigarning qoli wujudumgha qondi; Perwerdigar méni Rohi bilen kötürüp chiqip, bir jilghining otturisigha turghuzdi; u yer söngeklerge toldi. □ ² U méni söngekler etrapidin uyaq-buyaqqa ötküzdi; mana, bu ochuq jilghida *söngekler* intayin nurghun idi; we mana, ular intayin qurup ketkenidi.

³ U mendin: — I insan oghli, bu söngekler qaytidin yashnamdu? — dep soridi. Men: — I Reb Perwerdigar, sen bilisen, — dédim.

⁴ U manga: I insan oghli, bu söngekler üstige bésharet bérip mundaq dégin: «I quruq söngekler, Perwerdigarning sözini anglanglar! ⁵ Reb Perwerdigar bu söngeklerge mundaq deydu: — Mana, Men silerge bir roh-nepes kirgüzimen, we siler hayat bolisiler. □ ⁶ Men üstünglerge pey-singirlerni

□ **37:1** «Perwerdigar **méni Rohi bilen kötürüp chiqip...**» — ibraniy tilida «Perwerdigar méni Roh bilen kötürüp chiqip,...».

□ **37:5** «men **silerge bir roh-nepes kirgüzimen, we siler hayat bolisiler**» — ibraniy tilida «roh» we «nepes» bir söz.

salimen, silerni tére bilen yapimen, silerge roh-nepes kirgüzimen; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler».

⁷ Shunga men buyrulghini boyiche bésharet berdim; men bésharet bérishimge, bir shawqun kötürüldi, mana jalaq-julaq bir awaz anglandi, söngeler jipsiliship, bir-birige qoshuldi.

⁸ Men kördüm, mana, pey-singirler we et ularning üstige kélip ularni qaplidi; biraq ularda héch roh-nepes bolmidi.

⁹ U manga: — I insan oghli, roh-nepeske bésharet béríp mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Töt tereptin shamal kelgeysiler, i roh-nepes, we mushu öltürülgenler tirilsun üçün ularning üstige püwlemler» — dédi.□

¹⁰ Shunga men buyrulghandek bésharet bériwidim, roh-nepes ulargha kirdi-de, ular hayat bolup tik turdi — büyük bir qoshun'gha aylandi.

¹¹ We U manga: — I insan oghli, bu söngeler bolsa Israilning pütün jemetidir. Mana, ular: «Bizning söngelirimiz qurup ketti, ümidimiz üzüldi; biz tügeshtuq!» — deydu.

¹² Shunga bésharet béríp ulargha mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men görünglerni échip, silerni görünglerdin chiqirimen, i Méning xelqim, silerni Israil zéminigha élip kirimen; ¹³ Men görünglerni achqinimda, silerni görünglerdin chiqarghinimda, i Méning

□ **37:9** «roh-nepeske bésharet béríp mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Töt tereptin shamal kelgeysiler, i roh-nepes,...» — ibraniy tilida «roh» (yaki «roh-nepes») we «shamal» bir söz. «Töt tereptin shamal kelgeysiler, ...» ibraniy tilida «töt tereptiki shamaldin kelgeysiler, ...»

xelqim, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. ¹⁴ We Men Öz Rohimni silerge kirgüzimen, siler hayat bolisiler; we Men silerni öz zémininglarda turghuzimen; siler Menki Perwerdigarni shundaq sözni qilip, shuni ada qildi, dep bilip yétisiler».

Ikki tayaqning bir bolushi toghruluq bésharet

¹⁵ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹⁶ I insan oghli, bir tayaqni élip, uning üstige «Yehuda we uning hemrahliri bolghan Israillar üçün» dep yazghin; yene bir tayaqni élip, uning üstige «Efraim we uning hemrahliri bolghan pütün Israil jemetidikiler üçün» dep yazghin; ¹⁷ we ularni bir-birige ulap qoy; ular qolungda bir bol-sun.

¹⁸ Xelqimdikiler sendin: «Bu ishlar bilen némini chüshendürmekchi bizge dep bermensen?» dep sorisa, ¹⁹ ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Efraimning we uninggha hemrah bolghan Israil qebililirining qoli tutqan Yüsüpning tayiqini élip, uni Yehudaning tayiqigha qoshup ulap, ularni birla tayaq qilimen; ular Méning qolumda bir tayaq bolidu.

²⁰ Sen yazghan tayaqlarni ularning köz aldida qolungda tutup ulargha shundaq dégin: —

²¹ «Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, Men Israil balilirini barghan eller arisidin élip, ularni heryandin yighip öz zéminigha épkelimen. ²² Men ularni Israil taghlirining üstide bir el qilimen; bir padishah ularning hemmisige padishah bolidu;

ular qaytidin ikki el bolmaydu, yaki qaytidin ikki padishahliqqa héch bölünmeydu. ■ ²³ Ular özlirini qaytidin ularning mebudliri, lenetlik ishliri yaki asiqliqlirining héchqayisisi bilen héch bulghimaydu; Men ularni gunah ötküzgen olturaqlashqan jayliridin qutquzup, ularni paklandurimen; ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. ²⁴ We méning qulum Dawut ulargha padishah bolidu; ularning hemmisining birla padichisi bolidu; ular Méning hökümlirimde méngip, Méning belgilimilirimni tutup ulargha emel qilidu. ■ ²⁵ Ular Méning qulum Yaqupqa teqdim qilghan, ata-bowiliringlar turup kelgen zéminda turidu; ular uningda turidu — ular, ularning baliliri, we balilarning baliliri menggü turidu — Méning qulum Dawut ularning shahzadisi bolidu. □ ²⁶ Men ular bilen aman-xatirjemlik béghishlaydighan bir ehde tüzimen; bu ular bilen menggülük bir ehde bolidu; Men ularni jayida makanlashturup awutimen; we Méning muqeddes jayimni ular arisigha menggüge tikleymen. ■ ²⁷ Méning turalghu jayim ularda bolidu; Men ularning Xudasi

■ **37:22** Yuh. 10:16 ■ **37:24** Yesh. 40:11; Yer. 30:9; Ez. 34:23

□ **37:25** «Méning qulum Dawut ularning shahzadisi bolidu» — bu sözning meniside ikki mumkinchilik bar: — (1) Xuda Dawut padishahni tirildürüp ulargha padishah süpitide tikleydu. (2) mushu sözler Dawutning ewladi Qutquzghuchi-Mesihni körsitidu (34-babni körüng). Bizningche her ikkisi toghridur. Shu chaghda Xudaning selteniti yer yüzige kelgende, Dawut peyghember yer yüzide turup, Israïl we alemning heqiqiy padishahi we padichisi bolghan Mesihke wekil bolup ularning padishahi bolushi mumkin.

■ **37:26** Zeb. 89:3-4; Ez. 34:25; 2Kor. 6:16

bolimen, ular Méning xelqim bolidu. □ ■²⁸ Méning pak-muqeddes jayim ular arisida menggüge tiklen'gende, emdi eller Özüm Perwerdigarning Israilni pak-muqeddes qilghuchi ikenlikimni bilip yétidu».

38

Axirqi zamanlar — «Gog»ni eyibleyidighan bésharet

¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² Insan oghli, yüzüngni Magog zéminidiki Rosh, Meshek we Tubalning emiri Gogqa qaritip uni eyiblep bésharet béríp shundaq dégin: — □ ■

³ Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga qarshimen; ⁴ Men séni arqinggha yandurup, éngikingge ilmeklerni sélip, sen we pütün qoshunungni — atlar we atliq eskerlerni, hemmisi toluq qorallan'ghan, sipar-qalqanlarni kötürgen, qilich

□ **37:27** «Méning turalghu jayim ularda bolidu; Men ularning Xudasi bolimen, ular Méning xelqim bolidu» — mushu bésharet 40-48-bablarda tepsiliy halda échilidu. ■ **37:27** Ez. 11:20; 14:11

□ **38:2** «yüzüngni Magog zéminidiki Rosh, Meshek we Tubalning emiri Gogqa qaritip...» — bashqa birxil terjimisi: «yüzüngni Magog zéminidin bolghan Meshek we Tubalning kattiwash shahzadisi bolghan Gogqa qaritip...». Meshek we Tubal shu dewrlerde hazirqi Türkiyede turghan ikki qebile idi. Ularning hazirqi Rusiyediki «Moskwa» we «Tobolsk» bilen munasiwiti bar bolushi mumkin. Bezi alimlar «Rosh»ni hazirqi «Rusiyé» bilen munasiwiti bar, dep qaraydu. ■ **38:2** Weh. 20:8

tutqan top-top kishilarni jengge chiqirimen; ■
⁵ Pars, Éfiopiye we Put, hemmisi qalqan-dubulgha
 bilen qorallinidu □ ⁶ — Gomér we uning barliq
 top-top adamlari, shimolning eng qeridin kelgen
 Torgamah jemeti we uning barliq top-top adem-
 liri, bu köp eller sanga hemrah bolup bille bolidu.

□ ⁷ Özüngni teyyarla; sen we sanga yigilghan
 barliq top-top adamlaring teyyarlan'ghan pétida
 bol; sen ulargha nazarechilik qilisen. □

⁸ Köp künlerdin kéyin sen *jengge* chaqirilisen;
 sen axirqi yillarda qilichtin qutquzulghan,
 köp ellerdin yigilghan xelqning zéminigha,
 yeni uzundin béri weyran qélinip kelgen Israil
 taghlirigha hujum qilisen; uning xelqi ellerdin
 yigilghan bolup, ularning hemmisi aman-ésen
 turiwéridu; ⁹ sen, barliq top adamlaring we sanga
 hemrah bolghan nurghun eller bilen bille algha
 bésip, boran-chapqundek kélisen; sen yer yüzini
 qapligan buluttek bolisen». ■

¹⁰ — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Shu
 küni shundaq boliduki, könglünge bashqiche
 xiyallar kirip, sen rezil hiyle-neyrengni oylap
 chiqisen; ¹¹ sen: «Men sépilsiz yéza-kentler jay-
 lashqan zémin'gha bésip kirimen; men aman-ésen
 turuwatqan bir xelqge yéqinlishimen — ularn-

■ **38:4** Ez. 29:4; 39:2 □ **38:5** «Put» — hazirqi «Liwiyé»
 («Libya»). □ **38:6** «Gomér» — bezi alimlar «Gomér»ni hazirqi

«Gérmaniye» bilen munasiwiti bar, dep qaraydu. «Torgamah»ning
 kim ikenlikini bir néme déyish tes, biraq Pelestin yaki Babilgha
 nisbeten «shimaliy eng qeri» bolghan jay Sibiriyedur. □ **38:7** «sen
 ulargha nazarechilik qilisen» — bashqa birxil terjimisi: «sen
 ulargha muhapizetchi bolisen». ■ **38:9** Ez. 30:18

ing hemmisi sépilsiz, taqaqsiz we derwazisiz turuwatidu», deysen, — ¹² «Shuning bilen oljilarni élip, bulang-talang qilimen; qolumni eslide weyran bolup emdilikte makanliq bolghan jaylarga, ellerdin yighilghan, mal-dunyagha ige bolghan, dunyaning kindikide yashawatqan xelqqe qarshi qilimen».

¹³ Shu tapta Shéba, Dédan, Tarshishtiki sodigeller barliq yash shirliri bilen sendin: «Sen olja élishqa keldingmu? Sen top-top ademliringni bulang-talang qiliwélishqa — altun-kümüshni élip kétishke, mal-dunyani élip kétishke, zor bir oljigha érishiwélishqa yighdingmu?» — dep soraydu. □

¹⁴ Shunga bésharet bergin, i insan oghli, Gogqa shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Méning xelqim Israil aman-ésen bolidighan künini, sen bilip yetmemsen? ¹⁵ Sen öz jayingdin, yeni shimalning eng chet jayidin chiqisen, sen we sanga hemrah bolghan nurghun eller, hemmisi atliq bolup, top-top ademler, chong qoshun bolisen. ¹⁶ Sen yer yüzini qaplighan bulut tek xelqim Israilgha qarshi chiqisen — bu axirqi zamanlarda bolidu — Men séni öz zéminingha qarshilishishqa chiqirimen; shundaq qilip Men sen arqiliq, i Gog, ellerning kóz aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkende, ular Méni tonuydu».

□ **38:13** «Shéba, Dédan, Tarshish...» — «Shéba» we «Dédan» — Ereb milletliri idi. «Tarshish» — chong bir soda shehiri (yuqiriqi 27:12-ayettiki izahatni körüng). «Yash shirliri» — bulargha oxshaydighan, ular bilen soda qilidighan eller. Ayetning menisi belkim Gog Israilgha hujum qilghanda ularmu ehwaldin paydilanmaqchi bolidu.

17 — Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Men qedimki zamanlarda qullirim bolghan Israildiki peyghemberler arqiliq bésharet qilghan birsi sen emesmu? Ular shu künlerde, shundaqla köp yillardin béri, Méning séni xelqimge qarshilishishqa chiqiridighanliqim toghruluq bésharet bergen emesmu?»□

18 We shu küni, yeni Gog Israil zéminigha qarshi chiqqan küni shundaq boliduki, — deydu Reb Perwerdigar, — ghezipim bilen Méning qehrim örlep chiqidu. 19 Méning Öz xelqimge bolghan qizghinliqimdin, ghezep bilen shundaq söz qilghanmenki, Israil zéminida zor yer tewresh bolidu; ■ 20 shuning bilen déngizdiki béliqlar, asmandiki uchar-qanatlar, daladiki haywanlar, yer yüzidiki ömiligüchi haywanlar we yer yüzide turghan barliq insanlar Méning yüzüm aldida tewrinip kétidu; taghlar örülüp, tik yarlar ghulap kétidu, barliq tamlar yerge örülüp chüshidu.

21 Men barliq taghlirimda uning bilen qarshilishishqa bir qilich chaqirimen, — deydu Reb Perwerdigar, — herbirsining qilichi öz qérindishige qarshi chiqidu. 22 Men waba késili we qan töküsh bilen uninggha höküm chiqirip jazalashqa kirishimen; Men uninggha, uning qoshunliri üstige, uninggha hemrah bolghan nurghun eller üstige dehshetlik yamghur, zor

□ 38:17 «Men qedimki zamanlarda qullirim bolghan Israildiki peyghemberler arqiliq bésharet qilghan birsi sen emesmu? Ular shu künlerde, shundaqla köp yillardin béri, Méning séni xelqimge qarshilishishqa chiqiridighanliqim toghruluq bésharet bergen emesmu?» — bu ayet üstide biz «qoshumche söz»imizde toxtilimiz. ■ 38:19 Ez. 36:5, 6

möldür tashliri, ot we gün'gürt yaghdurimen; ²³ Men Özümni ulughlap, Özümni pak-muqeddes dep körsitimen; we nurghun ellerning köz aldida namayan bolimen, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

39

Gog we Magog toghruluq bésharetning bashqa tepsilatliri

¹ «Emdi sen, i insan oghli, Gogni eyiblep bésharet béríp shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga qarshimen; ² Men séni arqinggha yandurup, yétkilep, séni shimalning eng qeridin chiqirimen, Israilning taghliri üstige tajawuz qildurimen; ■ ³ Men oqyayingni sol qolungdin urup tashlighuziwétimen, oqliringni ong qolungdin chüshüriwétimen; ⁴ sen Israil taghlirining üstige yiqilisen; sen we séning barliq qoshunliring, sanga hemrah bolghan eller yiqilisiler; Men séni barliq yirtquch uchar-qanatlarğa gösh, daladiki barliq haywanlarğa ow bolushqa teqdim qildim. ■ ⁵ Sen dalada yiqilisen; chünki Men shundaq söz qildim, — deydu Reb Perwerdigar. ⁶ Men Magog üstige we déngiz boyida aman-ésen turghanlarğa ot yaghdurimen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. ⁷ Méning pak-muqeddes namimni xelqim Israil arisida

tonutimen; pak-muqeddes namimning qaytidin bulghinishqa qet'iy yol qoymaymen; eller Méning Perwerdigar, Israilda turghan Muqeddes Bolghuchisi ikenlikimni bilip yétidu.

⁸ Mana, u kélidu! Bu ishlar choqum bolidu, — deydu Reb Perwerdigar, — bu del Men éytqan künidur. ⁹ Israil sheherliride turuwatqanlar chiqip qorallarni, jümlidin sipar-qalqanlar, oqyalar, toqmaqlar we neyzilerni köydürüp ot qalaydu — ular bular bilen yette yil ot qalaydu. ¹⁰ Daladin héch otun élinmaydu, ormanlardin héch yaghach késilmeydu; chünki ular qorallarni ot qalashqa ishlitidu; ular özliridin olja tutqanlarni olja tutidu, özlirini bulang-talang qilghanlarni bulang-talang qilidu, — deydu Reb Perwerdigar.

¹¹ We shu künide shundaq boliduki, Israil zéminidin, yeni déngizning sherqiy qirghiqidin ötidighanlarning jilghisidin Gogqa bir yerlik bolushi üçün bir orunni bérimen; bu yerlik bolsa ötküchilerning yolini tosidu; ular shu yerde Gog we uning barliq top-top ademlirini kömidu; u «Hamon-Gog jilghisi» dep atilidu. □ ¹² Israil jemeti zéminini halal qilish üçün, ularni yette ay kömidu; ¹³ zémindiki barliq xelq ularni yerlikke qoyidu; shuning bilen Özüm ulughlan'ghan mushu künide bu ish ulargha sherep bolidu, — deydu Reb Perwerdigar.

¹⁴ Ular birnechche ademni zéminni dawamliq arilap, tajawuzchilarning zémin yüzide qalghan jesetlirini kömüshtek alahide ishni qilish üçün ayriydu; ular shu yette ay tügigende, andin je-

□ **39:11** «Hamon-Gog» — «Gogning top-top ademliri» dégenlik.

setlerni izdesh xizmitini bashlaydu. □ 15 Bu «zémindin ötküchiler» aylinip yürüdü; eger birsi ademning ustixinini körgen bolsa, u uning yénigha bir belge tikleydu; «izdep kömgüchiler» uni Hamon-Gog jilghisigha depne qilghuche belge turidu 16 (*jilghida* «Hamonah» dep atalghan bir sheher bolidu). Ular shu yol bilen zéminni paklaydu».□

17 — «We sen, i insan oghli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Herqandaq uchar-qanatlar, daladiki barliq haywanlarga mundaq dégin: «Yighiliship kélinglar, Men silerge qilmaqchi bolghan qurbanliqimgha, yeni Israil taghliri üstide qilin'ghan chong qurbanliqqa heryandin jem bolunglar! Siler shu yerde gösh yep, qan ichisiler. 18 Siler baturlarning göshini, yer yüzidiki shahzadilarning qénini — qochqarlarning, öchkilerning, torpaqlarning qénini ichisiler — ularning hemmisi Bashandiki bordalghan mallardur! 19 Siler Men silerge qilmaqchi bolghan qurbanliqimdin, toyghuche may yep, toyghuche qan ichisiler! 20 Siler dastixinimda atlar we jeng harwisidikiler, baturlar, barliq jengchi palwanlar bilen toyunisiler» — deydu Reb Perwerdigar. 21 — we Men Öz shan-sheripimni eller arisigha körsitimen, barliq eller Méning yürgüzgen jazalirimni we ularning üstige qoyghan

□ 39:14 «Ular birnechche ademni zéminni dawamliq arilap, tajawuzchilarning zémin yüzide qalghan jesetlirini kömüshtek alahide ishni qilish üçün ayriydu» — bu xizmetni qilish üçün nechche ademni alahide «ayrish» kérek bolidu — chünki jesetlerge tégish ademni «napak» qilip, ibadetxanigha kirishke layaqetsiz qilidu. □ 39:16 «Hamonah» — «zor bir top ademler» dégenlik.

qolumni köridu. ²² We shu künden tartip Israil jemeti Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu.

²³ Eller Israil jemetining qebihliki, Manga asiyliq qilghanliqi tüpeylidin sürgün bolghanliqini bilip yétidu; mana, Men yüzümni ulardin yoshurup, ularni dühmenlirining qoligha tapshurdum; ularning hemmisi qilichlinip yiqildi. ²⁴ Ularning paskinichiliqi we asiyliqliri boyiche Men ularni bir terep qildim, yüzümni ulardin yoshurdum».

Xudaning Israil üçün axirqi meqsetliri

²⁵ Shunga Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Men hazir Yaqupni sürgün bolghanliqidin eslige qayturup, pütkül Israil jemeti üstige rehim qilip, Öz pak-muqeddes namim üçün otluq qizghinliqimni körsitimen. □ ²⁶⁻²⁷ Öz zéminida aman-ésen turghinida, héchkim ularni qorqutmaydighan chagh kelgende, Men ularni ellerdin qayturup, dühmenlirining zéminliridin yighqinimda, we köp ellerning köz aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkinimde, shu chaghda ular xijalitini we Mendin yüz örüp qilghan asiyliqining barliq gunahini kötüridu; ²⁸ ular Méning ularni eller arisigha sürgün qildurghanliqim tüpeylidin, we andin ulardin héchqaysisini shu yerde qaldurmay öz zéminigha yighqanliqim tüpeylidin, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu; ²⁹ we Men yüzümni ulardin qayta héch yoshurmaymen;

□ **39:25 «Öz... otluq qizghinliqim»** — ibranij tilida «Öz... hesetim».

chünki Men Israil jemeti üstige Öz Rohimni quyghan bolimen, — deydu Reb Perwerdigar.■

40

Yéngi ibadetxanini ayan qilidighan alamet körünüş ●●● *Sxémilarni körüng*

¹ Bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili, yilning béshida, ayning oninchi künide, yeni sheher bösülgendin on töt yil kéyin — del ashu künide Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qondi, we U méni *sheherge* apardi. □ ■ ² Xudaning alamet körünüşliride U méni Israil zéminigha apirip, intayin égiz tagh üstige orunlashturdi; taghning jenubiy teripide sheherdek bir quruluş turatti. □ ³ U méni shu yerge apardi; mana qolida kanap tanisi we ölchem xadisini tutqan, misning körünüşhide bolghan bir kishi; u derwazida turatti. ⁴ Bu kishi manga: «Insan oghli, közliring bilen körüp, quliqing bilen anglap, könglüngni men sanga körsitidighan

■ **39:29** Yo. 3:1; Ros. 2:17 □ **40:1** «Bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili... Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qondi, we u méni sheherge apardi» — Eskertish: bu 40-44 bablarda terjimimizning bezi yerliride oqurmenlerge yardimi bolsun dep bezi ayetlerge söz qoshtuq. Ular eslidiki tékistning bir qismi bolmisimu, ular tékistning menisini toghra chüshinishimizge yardem béridu. Biz adettikidek bundaq sözlerni «sus qilduq». «bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili, yilning béshida, ayning oninchi künide..» — bu alamet körünüş birinchi körünüştin 19 yil kéyin idi. ■ **40:1** Ez. 33:21 □ **40:2** «sheherdek bir quruluş turatti» — yaki «bir sheherning qarisi turatti».

barliq ishlargha baghlighin; chünki buning sanga körsitilishi üçhün sen mushu yerge élip kélinding. Israil jemetige barliq körginingni ayan qil».

⁵ We mana, ibadetxanining hemme teripide tam bar idi. U kishining qolida alte gezlik ölchem xadisi bar idi; shu chaghdiki «bir gez» bir gez bir aliqan'gha toghra kéletti. U tamning kenglikini ölchidi, bir «xada» chiqti; égzikli bolsa, bir «xada» chiqti. □ ⁶ U sherqqe qaraydighan derwazigha kélip, uning pelempeylirige chiqti; uning bosughisining kenglikini ölchidi, u bir xada chiqti. Yene bir teripining kengliki bir xada chiqti.

⁷ *Derwazining ichidiki* herbir «oyuq öy»ning uzunluqi bir xada, kengliki bir xada idi; oyuq öylerning ariliqi besh gez idi; derwazining ichidiki bosugha, yeni ichkirige qaraydighan dehlizning aldidiki bosughining *ikki teripining* uzunluqi *ayrim-ayrim* bir «xada» chiqti; □ ⁸ u derwazining ichkirige qaraydighan dehlizni ölchidi, *uzunluqi* bir xada chiqti.

□ **40:5 «ibadetxana»** — ibraniy tilida peqet «öy» déyilidu. Mushu yerde «ibadetxana» «muqeddesxana» (41-bab) we uning hoylisini öz ichige alidu. «**u kishining qolida alte gezlik ölchem xadisi bar idi**» — muqeddes kitabta ishli tilgen «gez» ademning qolining jeynektin barmaqning uchighiche bolghan ariliqi (texminen 45 santimétr) idi. «shu chaghdiki «bir gez» bir gez bir aliqan'gha toghra kéletti» — shunga bu bablarda ishli tilgen «gez» uningdin uzun, texminen 53 santimétr hésablinatti. Derwazisining qandaq ikenlikini chüshinish üçhün, towendiki «kélichektiki muqeddes ibadetxana»ni körsitidighan sxémilerni körüng. «**U tamning kenglikini ölchidi, bir «xada» chiqti; égzikli bolsa, bir «xada» chiqti**» — oqurmenlarning éside bolsunki, bir «xada» alte gez idi. □ **40:7 «oyuq öy»** — démek, aldinqi témi yoq öy. «Oyuq öy»lerning aldi karidor (dehliz) bolatti.

⁹ U derwazining dalinining uzunluqini ölçidi, sekkiz gez chiqti; uning keshikining yenediki tamning qelinliqi ikki gez chiqti. Mushu dalan ichkirige qaraytti.

¹⁰ Sherqqe qarighan derwazining ichide, u teripide üchtin, bu teripide üchtin oyuq öyler bar idi. Üchilisi oxshash ölchemde idi; üç öyning ikki yan temi oxshash qelinliqta idi. ¹¹ U derwazini ölçidi, kengliki on gez chiqti; uning jemiy uzunluqi on üç gez idi. □ ¹² Bu yandiki oyuq öylerning aldida bir gez qelinliqtiki bir toasma tam bar idi, we u yandiki oyuq öylerning aldida bir gez qelinliqta bir toasma tam bar idi; heryandiki oyuq öylerning kengliki alte gez idi.

¹³ U derwazining jemiy kenglikini, yeni bu tereptiki oyuq öyning ögzisining *arqa léwidin* u tereptiki oyuq öyning ögzisining *arqa léwighiche* yigirme besh gez chiqti; bu tereptiki oyuq öyning ishiki bilen u tereptiki oyuq öyning ishiki bir-birige qarishatti. □

¹⁴ U ichki hoyligha kirish éghizidiki tüwrüklerni ölçidi; ularning égzizliki atmish gez chiqti; derwaza temi bu hoylining tüwrüklirini orap turghanidi.

□ **40:11** «U derwazini ölçidi» — mushu yerde derwazining «kirish éghizi»ning sirtqi teripini körsitidu. Derwazaning özi xéli uzun bolup, uning «kirish éghizi», dehlizi (karidori) we «dalan»i bar idi. Sxéminimu körüng. «uning jemiy uzunluqi» — sirtqi tam we pelempeyni öz ichige alsa kérek. □ **40:13** «bu tereptiki oyuq öyning ishiki bilen u tereptiki oyuq öyning ishiki bir-birige qarishatti» — bu yerdiki «ishik»ning némini körsitidighanliqini bilmeymiz. Bezi alimlar «bala tam» yaki «kün'güre» dep terjime qilidu.

□ 15 Derwazining tüwidin dalanning ichki éghizighiche ellik gez chiqti. 16 Oyuq öylerning herbirining udul témida, shundaqla oyuq öylerning ariliqida, dalanning yénida oxshashla rojekler bar idi; mushu rojekler sirtigha qarap tariyip mangghan idi; herbir ariliqtiki tam-tüwrüklerge palma derexliri neqqishlen'genidi.

Sirtqi hoyla — sxémini körüng

17 U méni sirtqi hoyligha apardi; mana, kichik xanilar, we sirtqi hoylini chöridep yasalghan tash taxtayliq supa; supining üstige ottuz kichik xana sélin'ghan. 18 Bu tash taxtayliq supa hoylidiki derwazilargha tutashqan, uning kengliki ularning uzunluqigha barawer idi; bu «pes tash supa» idi. 19 U töwenki derwazining ichi teripidin ichki hoylining sirtqi témighiche bolghan ariliqni ölçididi; sherq we shimal tereplerningmu yüz gez chiqti. □

Bashqa ikki derwazisi

□ **40:14** «kirish éghizidiki tüwrükler» — yaki «kirish éghizidiki munarlar». «ularning (tüwrüklerning) égziligi **atmish gez chiqti; derwaza témi bu hoylining tüwrüklirini orap turghanidi**» — bu ikki tüwrük intayin égzidur. Bezi alimlar ayetni «u derwazining ichki «tosma tam»lirigha ularning ariliq tamlirini qoshup jemiý uzunluqini ölçididi, jemiý bolup atmish gez idi» dégen menide chüshinidu. Biraq (undaq bolsa) bu ölçem ikki tereptiki ichki «tosma tam»lirining ariliqliri bilen jemiý uzunluqining qoshulmisi bolatti. Mundaq ölçeshning néme ehmiyiti bolsun? □ **40:19** «**töwenki derwazining ichi teripidin...**» — mumkinchiligi barki, «töwenki» mushu yerde «jenubiy» dégen menide ishilitilidu. Chünki töwende «sherqiy derwaza» we «shimaliy derwaza» tilgha élinidu, biraq ayyette «jenubiy derwaza» tilgha élinmaydu.

²⁰ Andin sirtqi hoyligha kiridighan, shimalgha qaraydighan derwazining uzunluqi we kenglikini ölçidi. ²¹ Uning bu teripide üchtin oyuq öy, u teripide üchtin oyuq öy bar idi; uning tüwrükliri, dalanliri birinchi derwaziningkige oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez. ²² Uning dériziliri, dalanliri, palma derex neqishliri sherqqe qaraydighan derwaziningkige oxshash idi; kishiler uning yette basquchluq pelempiyi bilen chiqatti; uning dalini ichkirige qaraytti. □ ²³ Ichki hoylida shimal we sherqtiki derwazilargha udul birdin derwaze turatti; u derwazidin derwazighiche ölçidi, yüz gez chiqti.

²⁴ U méni jenub terepke apardi; mana, jenubqimu qaraydighan bir derwaza bar idi; u uning tüwrükliri, dalanlirini ölçidi, ular bashqilirigha oxshash idi. ²⁵ Derwazining we dalinining etrapidiki dériziler bashqilirigha oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez idi. ²⁶ Uninggha chiqidighan yette basquch bar idi; uning dalini ichkirige qaraytti; uning tüwrükliride palma derixining neqishi bar idi, u terepte biri, bu terepte biri bar idi.

²⁷ Ichki hoyligha kiridighan, jenubqa qaraydighan bir derwaza bar idi; u jenubiy terepte derwazidin derwazigha ölçidi, yüz gez chiqti. ²⁸ U méni ichki hoyligha jenubiy derwazidin ekirdi; we jenubiy derwazini ölçidi; uning ölchemliri bashqa derwazilerningkige oxshash idi. ²⁹ Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri,

□ **40:22** «uning dériziliri...» — «dériziliri» mushu yerde uning «rojek»liri, yaki «rojeklik dérise»lirini körsitidu (16-ayetni körüng).

dalinining ölchemliri bashqiliriningkige oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez idi. ³⁰ Etrapida uzunluqi yigirme besh gez, kengliki besh gez etrapida dalini bar idi.

□ ³¹ Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning kirish éghizidiki ikki yan tüwrükide palma derexlarning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi.

³² U méni ichki hoylida sherq terepke apardi; u tereptiki derwazini ölchidi; uning ölchemliri bashqilirigha oxshash idi. ³³ Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalinining ölchemliri bashqiliriningkige oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez idi.

³⁴ Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning *kirish éghizining* u we bu teripidiki tüwrükide palma derexlarning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi.

³⁵ U méni shimaliy derwazigha apardi, we uni ölchidi; uning ölchemliri bashqilirigha oxshash idi. ³⁶ Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalanliri *bashqilirigha* oxshash idi; etrapida dériziler bar idi. Uning uzunluqi ellik gez, uning kengliki yigirme besh gez idi. ³⁷ Uning dalinidiki tüwrükler sirtqi hoyligha qaraytti; uning *kirish éghizidiki* ikki yan tüwrükide palma derexlarning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelem-

□ **40:30 «etrapida uzunluqi yigirme besh gez, kengliki besh gez etrapida dalini bar idi» — eyni tékstini chüshinish tes.**

piyi bar idi. □ ³⁸ Herbir derwaza *ikki* tüwrükining yénida ishiklik kichik öy bar idi; ular shu öylerde köydürme qurbanliqlarni yuyatti.

³⁹ Derwazining dalinida uyanda ikkidin shire, buyanda ikkidin shire bar idi; ular shirelerning üstide köydürme qurbanliq, gunah qurbanliqi we itaetsizlik qurbanliqlirini soyidu. ⁴⁰ Shimaliy derwazining dalinining kirish éghizidiki pelempeyning bir yénida ikki shire bar idi; dalanning kirish éghizining yene bir yénida ikki shire bar idi. ⁴¹ Shuningdek derwazining u yénida töt shire, bu yénida töt shire bar idi — jemiy sekkiz joza bar idi; ular ularning üstide qurbanliqlarni soyidu.

⁴² Yene tashtin yonup yasalghan, uzunluqi bir yérim gez, kengliki bir yérim gez, égziligi bir gez kélidighan töt shire bar idi; ularning üstige köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswablar qoyulidu. □ ⁴³ Derwaza ichide, tamliri üstige bir aliqan uzunluqtiki jüp ilmeklik kanarlar békitilgen. Shireler üstige qurbanliq göshliri

□ **40:37** «uning dalinidiki tüwrükler ...» — yaki «uning késhekliri ...». □ **40:42** «Yene tashtin yonup yasalghan, uzunluqi bir yérim gez, kengliki bir yérim gez, égziligi bir gez kélidighan töt shire bar idi; ularning üstige köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswablar qoyulidu» — bashqa birxil terjimisi: «Bu töt shire yonulghan tashtin yasalghan, uzunluqi bir yérim gez, kengliki bir yérim gez, égziligi bir gez; ularning üstigimu köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswablar qoyulidu». Biraq bundaq jozilar qoy-kalilarning jesitini qoyghudek derijide chong emes.

qoyulidu.□

Kahinlarning Öyliri

⁴⁴ Ichki hoyla ichide we ichki derwazining sirtida medhiye naxshichiliri üçhün ikki kichik öy bar idi; biri shimaliy derwazining yénida, jenubqa yüzlen'gen; yene biri jenubiy derwazining yénida, shimalgha yüzlen'genidi. ⁴⁵ U manga: «Jenubqa yüzlen'gen öy kahinlar, yeni ibadetxanigha mes'ullar üçhündür. ⁴⁶ Jenubqa yüzlen'gen öy kahinlar, yeni qurban'gah wezipisige mes'ullar üçhündür. Bular bolsa Zadokning jemetining oghul perzentliri; shularla Lawiy jemetidiler arisidin Perwerdigarning yénigha xizmitide bolushqa kireleydu» — dédi.□

⁴⁷ U hoylini ölchidi; uzunluqi yüz gez, kengliki yüz gez, töt chasiliq idi; qurban'gah bolsa muqeddesxana aldida turatti.□

Muqeddes jayning dalini ••• Sxémini körüing

⁴⁸ U méni muqeddesxanining dalinigha apardi; u dalan éghizining ikki yénidiki tamlarning uzunluqini ölchidi; bir tereptikisi besh gez, yene bir

□ **40:43** «derwaza ichide... kanarlar békitilgen. **Shireler üstige qurbanliq göshliri qoyulidu**» — bezi alimlar bu shireler peqet shimaliy derwazisidila qoyulghan, dep qaraydu. Biraq 38-ayet «derwazilar»ni körsitidu. □ **40:46** «shularla **Lawiy jemetidiler arisidin Perwerdigarning yénigha xizmitide bolushqa kireleydu**» — Zadoklarning shu imtiyazgha ige bolush sewebi 44:15de éytilidu. □ **40:47** «qurban'gah bolsa muqeddesxana aldida **turatti**» — «muqeddesxana» hoyla ichide turidighan öy; u «muqeddes jay» we «eng muqeddes jay»ni öz ichige alidu.

tereptikisi besh gez chiqti; dalan éghizining özi *on töt gez idi*; dalan éghizidiki tamning *ichki teripining* kengliki bu teripi üç gez, u teripi üç gez idi. □

⁴⁹ Dalanning kengliki yigirme gez, uzunluqi on bir gez idi; uninggha chiqidighan pelempey bar idi; tüwrükimu bar idi, u yénida biri, bu yénida biri bar idi. □

41

Muqeddes jay, eng muqeddes jay ••• Sxémilarni körüng

¹ U méni *muqeddesxanidiki* muqeddes jayning aldigha apardi; u jayning kirish éghizining ikki teripidiki yan tamni ölchidi, her ikkisining qélinliqi alte gez chiqti. ² Kirish éghizining kengliki bolsa on gez idi; muqeddes jayning kirish éghizidiki toghra tamning ichki teripining kenglikini ölchidi, her ikkisi besh gez chiqti; u muqeddes jayning uzunluqini ölchidi, qiriq gez chiqti; uning kengliki yigirme gez chiqti.

³ U ichkirige qarap mangdi, eng muqeddes jaygha kirish éghizidiki toghra tamning kengliki ikki gez; éghizining kengliki alte gez idi; *ikki tereptiki*

□ **40:48** «dalan éghizining özi **on töt gez idi**» — bu jümle bezi kona tékistlerde (bolupmu kona grék tilidiki LXX terjimisinde) tépilidu. Emeliyette bayanlirining toluq bolushi üçün mushundaq bir jümle bolushi kérek idi. □ **40:49** «Dalanning ... **uzunluqi on bir gez idi**» — bezi kona tékistlerde «on ikki gez» déyilidu.

toghra tamning uzunluqi bolsa, yette gez idi. □
 4 U muqeddes jayning keynidiki «eng muqeddes jay»ning uzunluqini ölçhidi, yigirme gez chiqti; kenglikimu yigirme gez idi. U manga: «Bu eng muqeddes jay» — dédi.□

«Muqeddesxana»gha yandash kichik xanilar

5 U muqeddesxanining témini ölçhidi, qélinliqi alte gez chiqti; yandiki kichik xanilarning bolsa, kengliki töt gez idi; kichik xanilar muqeddesxanini chöridep sélin'ghanidi. 6 Yénidiki kichik xanilar üç qewetlik, bir-birige üstileklik idi, her qewette ottuzdin xana bar idi; kichik xanilarning limliri muqeddesxanining témigha chiqip qalmasliqi üçün, limlar kichik xanilarning sirtqi témigha békitilgenidi. 7 Yuqirilighanséri muqeddesxanining etrapidiki kichik xanilar kéngiyip barghanidi; chünki muqeddesxanining etrapida quruluş bolghanliqtin bina égzligenséri xanilar kéngeygen. Shu sewebtin muqeddesxanimu égzligenséri kéngeygen. Töwendiki qewettin yuqiridiki qewetkiche

□ 41:3 «U ichkirige qarap mangdi ... kirish éghizidiki toghra tamning kengliki ikki gez...» — alimlarning bu 1-3 ayettiki ölchemlär toghruluq bashqa-bashqa chüxinixliri bar. Sxemilir-imizni körüng. □ 41:4 «U muqeddes jayning keynidiki «eng muqeddes jay»ning uzunluqini ölçhidi, ... U manga: «bu eng muqeddes jay» — dédi» — Ezakiyal kahin bolup, «muqeddes jay»gha kirdi. Biraq «eng muqeddes jay»gha kirmidi; Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche peqet «bash kahin» «eng muqeddes jay»gha kirishke hoquqluq idi.

otturidiki qewet arqiliq chiqidighan pelempey bar idi.□

⁸ Men muqeddesxanining égiz ullanuq supisi barliqini kördüm; u hem yénidiki kichik xanilarning uli idi; uning égizliki toptoghra bir «xada» idi, yeni alte «chong gez» idi. □ ⁹⁻¹⁰ Yénidiki xanilarning sirtqi témining qélinliqi besh gez idi. Muqeddesxanining yénidiki kichik xanilar bilen *kahinlarning* hujriliri ariliqidiki bosh yerning kengliki yigirme gez idi; bu bosh yer muqeddesxanining hemme teripide bar idi.

¹¹ Yénidiki kichik xanilargha kirish éghizi bolsa bosh yerge qaraytti; bir kirish éghizi shimalgha, yene biri jenubqa qaraytti. Supa üstidiki xanilarni chöridigen bosh yerning kengliki besh gez idi.

¹² Gherbke jaylashqan, bosh yerge qaraydighan binaning uzunluqi yetmish gez idi; binaning sirtqi témining qélinliqi besh gez; uning kengliki toqsan gez idi.□

□ **41:7** «muqeddesxanining **etrapida qurulush bolghanliqtin bina égizligenséri xanilar kéngeygen**» — mushu «qurulush» dégen söz pütkül «muqeddes kitab»ta peqet bir qétimla tépilidu, shunga uning menisini békitish tes. Mumkinchiliki yene barki, u «kari-dor» yaki «pelempey» dégen menide. □ **41:8** «uning égizliki **toptoghra bir «xada» idi, yeni alte «chong gez» idi**» — oqur-menlarning éside boliduki, «chong gez» «bir gezge qoshulghan bir aliqan» (525 millimétr étrapida) (40:5ni körüng). □ **41:12** «**binaning uzunluqi yetmish gez idi... uning kengliki toqsan gez idi**» — bu binaning kengliki we uzunluqi «ichki kengliki» we «ichki uzunluqi»ni körsetse kérek. Sxémimizda shundaq qiyas qilimiz. Bashqa imkaniyitimu sxémimizda körsitilidu. Alimlar binaning qaysi yölinishte (toghrisigha, uzunisigha) orunlashturulushi toghruluq ikki pikirde bar.

Ibadetxanining yene bezi tepsilatliri

¹³ Héliqi kishi muqeddesxanining özini ölçidi; uning uzunluqi yüz gez idi. Bosh yerning kengliki *yüz gez idi*, binaning tamliri qoshulup jemiyy kengliki yüz gez idi. ¹⁴ Muqeddesxanining aldi teripi we sherqqe jaylashqan hoylisining kengliki yüz gez idi. □ ¹⁵⁻¹⁶ U *muqeddesxanining* keynidiki bosh yerge qaraydighan binaning kenglikini, jümlidin u we bu teripidiki karidorni ölçidi, yüz gez chiqti. Muqeddesxanining «muqeddes jay»i bilen ichki «eng muqeddes jay»i we sirtqa qaraydighan dalini bolsa, yaghach taxtaylar bilen bézelgen; uning bosughiliri, ichidiki üç jayning etrapidiki rojekliri hem dehlizliri bolsa, bosughisidin tartip hemme yer, poldin dérizilergiche yaghach taxtaylar bilen bézelgen (déziziler özi rojeklik idi).

¹⁷⁻¹⁸ Dalandin ichki «eng muqeddes jay»ghiche bolghan torus, ichki we sirtqi «muqeddes jay»ning tamlirining hemme yéri kérub we palma derexliri bilen ölchemlik neqishlen'genidi. Her ikki kérub arisida bir palma derixi neqishlen'genidi; herbir kérubning ikki yüzi bar idi. □ ¹⁹ Kérubning insan yüzi bu tereptiki palma derixi neqishige qaraytti; shir yüzi u tereptiki palma derixi neqishige qaraytti; pütkül muqeddesxanining *ichki* hemme teripi shundaq idi; ²⁰ dalanning poldin tartip torusighiche, shuningdek «muqeddes jay»ning tamlirigha kérublar we palma derexliri neqish qilin'ghan.

□ **41:14** «sherqqe jaylashqan hoylisi» — ibraniy tilida « sherqqe jaylashqan bosh yer». □ **41:17-18** «ichki we sirtqi «muqeddes jay»» — démek, «muqeddes jay» we «eng muqeddes jay».

21 «Muqeddes jay»ning ishik késhekliri bolsa, töt chasiliq idi; «eng muqeddes jay» aldidiki ishik késheklirimu oxshash idi.

22 «*Muqeddes jay*»ning égziligi üç gez, uzunluqi ikki gez bolghan qurban'gahi yaghachtin yasalghan; uning burjekliri, yüzi we tamlirining hemmisi yaghachtin yasalghan; héliqi kishi manga: «Bu bolsa Perwerdigarning aldida turidighan shiredur» — dédi.□

23 *Muqeddesxanining* «muqeddes jay» hem «eng muqeddes jay»ning herbirining qosh qanatliq ishiki bar idi. 24 Herbir qanitining ikki qatlimi bar idi; bu ikki qatlam qatlinatti; bu tereptiki qanitining ikki qatlimi bar idi; u tereptikisiningmu ikki qatlimi bar idi. 25 Ularning üstige, yeni «muqeddes jay»ning ishikliri üstige, tam-larning üstini neqishligendek, kérublar we palma derexliri neqishlen'genidi; sirtqi dalanning aldida yaghachtin yasalghan bir aywan bar idi. 26 Dalanning u we bu teripide rojekler we palma derex neqishliri bar idi. Muqeddesxanining yénidiki kichik xanilar we aldidiki aywanning sheklimu shundaq idi.

42

□ 41:22 ««Muqeddes jay»ning égziligi üç gez, uzunluqi ikki gez bolghan qurban'gahi yaghachtin yasalghan...» — bu «qurban'gah» belkim qurbanliqlarning özi üçün emes, belki Perwerdigarning aldida «muqeddes nan» qoyulush üçün yasilidu; chünki axirida «Bu bolsa Perwerdigarning aldida turidighan shiredur» déyilidu.

Sirtqi we ichki hoyla arisigha jaylashqan xanilarning öyliri ••• Sxémilarni körüng

¹ U méni sirtqi hoyligha, shimal teripige apardi; u méni yene «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining shimaliy uduligha jaylashqan kichik xanilargha apardi. ² Xanilarning jemiý uzunluqi yüz gez idi; ularning kirish yoli shimalgha qaraytti; *xanilarning* jemiý kengliki ellik gez idi. ³ Xanilar ichki hoyligha tewe yigirme gez kengliktiki «bosh yer»ge qaraytti, shundaqla sirtqi hoyligha tewe «tash taxtayliq supa»ning udulida idi. Üch qewetlik xanilarning karidorining bir teripidiki xanilar yene bir teripidiki xanilarning udulida idi.

⁴ Xanilarning aldida on gez kenglikte, yüz gez uzunluqta bir karidor bar idi. Xanilarning ishikliri shimalgha qaraytti; □ ⁵ yuqiridiki xanilar töwendiki we otturidiki öylerdin tar idi; chünki karidorlar köp orunni igiliwalghanidi. ⁶ Xanilar üç qewetlik idi; biraq hoyligha tutash xanilarningkidek tüwrükliri bolmighachqa, üçinchi qewetiki xanilar astinqi qewetiki we otturidiki xanilardin tar idi. □

□ **42:4 «Xanilarning aldida on gez kenglikte, yüz gez uzunluqta bir karidor bar idi»** — biz mushu yerde grék terjimisi (LXX) we «Péshitta»ning tékistige egiship, «yüz gez» dep terjime qilimiz. «... **Xanilarning ishikliri shimalgha qaraytti**» — pütün aytteki eyni tékistni chüshinish tes. Mumkinchliki barki, her qewette ikki karidor bar; shuning bilen herbir xana karidorgha, yeni «shimalgha» qaraytti. □ **42:6 «...hoyligha tutash xanilarningkidek tüwrükliri bolmighachqa, üçinchi qewetiki xanilar astinqi qewetiki we otturidiki xanilardin tar idi»** — bu jümlining menisini ibariniy tilida chüshinish tes. Binadiki tüwrüklerning qandaq orunlashturulghanliqi éniq emes.

⁷ Sirttiki xanilarning yénidiki, yeni hoylini xanilardan ayrip turidighan sirtqi tamning uzunluqi ellik gez idi. ⁸ Sirtqi hoyligha tutashqan xanilarning bolsa, jemiyy uzunluqi ellik gez idi; mana, muqeddesxanigha qaraydighan teripining uzunluqi yüz gez idi. ⁹ Bu xanilar astida, sirtqi hoylidin kiridighan, sherq terepke qaraydighan bir kirish yoli bar idi. □

¹⁰ Ibadetxanining jenubiy teripide, sherqiy teripige qaraydighan ichki hoylidiki tamning kengliki bilen teng bolghan, «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining özige qaraydighan xanilar bar idi;

¹¹ Ularning aldidimu bir karidor bar idi; ular shimalgha qaraydighan xanilargha oxshaytti. Ularning uzunluqi we kengliki, barliq chiqish yolliri, shekli we ishikliri oxshash idi. ¹² Jenubqa qaraydighan bir yürüş xanilarning ishiki aldidiki karidorning béshida bir kirish yoli bar idi; bu kirish yolimu sherqqe qaraydighan tamning yénida idi.

¹³ We u manga: «*ibadetxanining hoylidiki* «bosh yer»ge tutashliq bu shimaliy we jenubiy yürüş xanilar bolsa, muqeddes xanilardur; Perwerdigargha yéqinlashalaydighan kahinlar shu yerlerde «eng muqeddes hediyyeler»ni yeydu. Ular shu yerlerde «eng muqeddes hediyyeler»ni, yeni ashliq hediyyelerni, gunah qurbanliqlirini we itaetsizlik qurbanliqlirini qoyidu; chünki shu yerler muqeddestur. ¹⁴ Kahinlar Xuda aldigha kirgendin keyin, ular «muqeddes jay»din biwasite sirtqi hoyligha

□ 42:9 «... **sirtqi hoylidin kiridighan, sherq terepke qaraydighan bir kirish yoli bar idi**» — bu binadin ichki hoyligha kiridighan bir yolmu bolush kérek (13-, 14-ayet we 44:19-ayetnimu körüng).

chiqmaydu, belki shu yerge xizmet kiyimini sélip qoyidu, chünki bu kiyimler muqeddestur. Ular peqet bashqa kiyimlarni kiyip, andin jamaet turghan yerge chiqidu» — dédi.□

¹⁵ U shundaq qilip ibadetxanining ichki kölimini ölchigendin kéyin, u méni sherqqe qaraydighan derwzidin chiqardi we etrapidiki tamni ölchidi.

¹⁶ U sherqiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. □ ¹⁷ U shimaliy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti.

¹⁸ U jenubiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. ¹⁹ U gherbiy teripige burulup, ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti.

²⁰ U töt teripini ölchidi; etrapida awam bilen pak-muqeddes bolghan jaylarni ayrip turidighan, uzunluqi besh yüz *xada*, kengliki besh yüz *xada* tam bar idi.□

□ **42:14** «Kahinlar ... **shu yerge xizmet kiyimini sélip qoyidu...**» — «shu yer» yuqirida teswirlen'gen «yürüş xanilar»ni körsitish kérek (44:19-ayetnimu körüng). Ichki hoylining özide kiyim-kéчекni almashturush muwapiq emestur. □ **42:16** «**U sherqiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti**» — ibadetxanidiki «sirtqi hoyla»ning uzunluqi we kengliki besh yüz gez idi (hésablashqa asan bolsun üçhün sxémilarni körüng). Buninggha qarighanda, sirtqi hoyla témining sirtida yene bir chong tosmam tam bolsa kérek. Shundaq bolghanda, bu ibadetxana intayin chong bolghan bolidu. Texminen uzunluqi we kengliki bir kilométrdin éshishi mumkin. Grék terjimisi (LXX)ning tékiste «bez yüz gez» déyilidu. □ **42:20** «**U töt teripini ölchidi... uzunluqi besh yüz (xada), kengliki besh yüz (xada) tam bar idi**» — 16-ayettiki izahatni körüng.

43

Perwerdigarning shan-sheripi Yérusalémgha qaytip kélidu

¹ U méni derwazigha, yeni sherqqe qaraydighan derwazigha apardi; ² Mana, Israilning Xudasining shan-sheripi sherq tereptin keldi; Uning awazi ulugh sularning sharqirighan sadasidek idi; yer yüzi uning shan-sheripi bilen yorutuldi.

³ Men körgen bu alamet körünüş bolsa, u sheherni halak qilishqa kelgen qétimda körgen alamet körünüştek boldi; alamet körünüşler yene men Kéwar deryasi boyida turup körgen alamet körünüştek boldi; men düm yiqildim.

■ ⁴ Perwerdigarning shan-sheripi sherqqe qaraydighan derwaza arqiliq ibadetxanigha kirdi; ⁵ Roh méni kötürüp, ichki hoyligha apardi; mana, Perwerdigarning shan-sheripi ibadetxanini toldurdi. □ ■

⁶ Héliqi kishi yénimda turghanda, ibadetxanining ichidin Birsining sözligen awazini anglidim;

⁷ U manga: — I insan oghli, bu Méning textim sélin'ghan jay, Men ayagh basidighan, Men Israil arisida menggüge turidighan jaydur; Israil jemetidikiler — ularning özliri yaki padishahliri buzuqluqi bilen yaki «yuqiri jaylar»da padishahning jesetliri bilen Méning pak-muqeddes namimni

■ 43:3 Ez. 1:4; 8:4 □ 43:5 «Roh méni kötürüp,...» — Xudaning Muqeddes Rohi, elwette. ■ 43:5 Ez. 3:14, Ez. 11:24

yene héch bulghimaydu. □ ■ 8 Ular öz bosughisini Méning bosughimning yénigha, ishik késhikini Méning ishik késhikimning yénigha salghan, ular bilen Méni peqet bir tamla ayrip turatti, ular Méning pak-muqeddes namimni yirginchlikliri bilan bulghighan. Shunga Men ghezipim bilan ularni yoqitiwettim.

⁹ Emdi hazir ular buzuqluqini, padishahlarning jesetlirini Mendin yiraq qilsun; we Men ular arisida menggüge turimen.

¹⁰ — Emdi sen, i insan oghli, Israil jemetining öz qebihlikliridin xijalet bolushi üçün bu öyni ulargha körsitip bergin; ular kallisida ibadetxanini ölchep baqsun. ¹¹ Egerde ular öz qilganliridin xijil bolsa, emdi sen mushu öyning sheklini, uning sélinishini, chiqish yollirini, kirish yollirini we barliq layihisini we barliq belgilimilirini, — shundaq, barliq sheklini we barliq qanunlirini ayan qilip bergin; ularning pütkül sheklini éside tutushi hem uning belgilimilirige emel qilishi üçün, uni ularning köz aldigha yazghin.

¹² Ibadetxanining qanuni shundaq bolidu: U turghan taghning choqqisining békitilgen pasilghiche bolghan dairisi «eng muqeddes» bolidu; mana, bu ibadetxanining qanunidur.

Ibadetxanida qilidighan ibadetning belgilimiliri

□ **43:7 «padishahlarning jesetliri bilen Méning pak-muqeddes namimni yine héch bulghimaydu»** — Israillar qedimki zamanlarda belkim padishahlirini «yuqiri jaylar»da depne qilip shu yerlerni tawapgahlar qiliwalghan. Bezi alimlar «jesetliri»ni «abide tashliri» dep terjime qilidu. ■ **43:7** Yer. 16:18

— *qurban'gah* ••• *Sxémini körüng*

¹³ Qurban'gahning «*chong* gez»de ölchen'gen ölchemliri shundaq idi: — bu gez bolsa bir gez qoshulghan bir aliqan bolidu. Qurban'gahning etrapidiki ulining évizliki bir gez, kengliki bir gez, etrapidiki girwiki bolsa bir aliqan idi. Mana bu qurban'gahning uli idi. □

¹⁴ Uning ulidin astinqi tekchigiche ikki gez, kengliki bir gez idi; bu «kichik tekche»din «*chong tekche*»giche töt gez, kengliki bir gez idi;

¹⁵ qurban'gahning ot supisining évizliki töt gez idi; ot supisida töt münggüz choqchiyip chiqip turatti.

¹⁶ Qurban'gahning ot supisining uzunluqi on ikki gez, kengliki on ikki gez bolup, u töt chasiliq idi.

¹⁷ Yuqiri tekchigichimu töt chasiliq idi, uzunluqi on töt gez, kengliki on töt gez; etrapidiki girwiki bolsa yérim gez idi; astining kengliki bir gez idi; uninggha chiqidighan pelempiyi sherqqe qaraytti.

¹⁸ U manga shundaq dédi: — I insan oghli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: Bu qurban'gah üstige köydürme qurbanliqlarni sunush we üstige qan sépish üçün uni yasighan künide, shular uning belgilimiliri bolidu: — ¹⁹ sen Lawiy qebilisidin bolghan, yeni Méning xizmitimde bolush üçün Manga yéqinlishidighan Zadok neslidikilerdin bolghan kahinlarga gunah qurbanliqi süpitide yash bir torpaqni bérisen; ²⁰ sen uning qénidin azraq élip qurban'gahning münggüzlirige, *chong tekchin*ing töt burjikige hem etrapidiki girwekliri üstige

□ **43:13** «**Mana bu qurban'gahning uli idi**» — bashqa birxil terjimisi: «qurban'gahning évizliki töwende: —...»

sürisen; shuning bilan sen uni pakizlap we uning-
gha kafaret qilisen. □

²¹ Sen gunah qurbanliqi bolghan torpaqni élip uning jesitini «muqeddes jay»ning sirtida bolghan, ibadetxanidiki alahide békitilgen jayda köydürisen; ²² ikkinchi künide sen gunah qurbanliqi süpitide béjirim bir tékini sunisen; ular qurban'gahni torpaq bilan paklandurghandek téke bilan uni paklaydu.

²³ Sen uni paklighandin kéyin, sen béjirim yash bir torpaq, qoy padisidin béjirim bir qochqarni sunisen; ²⁴ sen ularni Perwerdigarning aldigha sunisen; kahinlar ularning üstige tuz sépidu we ularni Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq süpitide sunidu. ²⁵ Yette kün sen her künü gunah qurbanliqi süpitide bir tékini sunisen; ular béjirim yash bir torpaqni, qoy padisidin béjirim bir qochqarnimu sunidu. ²⁶ Ular yette kün qurban'gah üçhün kafaret qilip uni paklaydu; shuning bilan ular uni pak-muqeddes dep ayriydu.

²⁷ Bu künler tügigende, sekkizinchi künü we shu kündin kéyin, kahinlar silerning köydürme qurbanliqliringlarni we inaqliq qurbanliqliringlarni qurban'gah üstige sunidu; shuning bilan Men silerni qobul qilimen, — deydu Reb Perwerdigar.

44

Kahinlar we ularning wezipiliri, imtiyazliri

□ **43:20** «shuning bilan sen uni pakizlap we uninggha kafaret qilisen» — «kafaret qilish» toghruluq «Law.» 1:3 we izahatni, shundaqla «Tebirler»nimu körüng.

¹ We u méni ibadetxanining sherqqe qaraydighan derwazisigha apardi; u étiklik idi. ² Perwerdigar manga: — Bu derwaza étiklik turidu; u échilmaydu, héchkim uningdin kirmeydu; chünki Perwerdigar, Israilning Xudasi uningdin kirgen; shunga u étiklik qalidu. ³ Peqet shahzade, shahzadilik süpiti bilen shu derwazining *karidorida* olturup Perwerdigar aldida nan yéyishke bolidu; u *derwazining* dalinidin kiridu we shu yoldin chiqidu, — dédi.□

⁴ U méni shimaliy derwazidin chiqirip ibadetxanining aldigha apardi; men kördum, mana, Perwerdigarning shan-sheripi Perwerdigarning öyini toldurdi; men düm yiqildim.□

⁵ Perwerdigar manga shundaq dédi: — Insan oghli, Méning sanga Perwerdigarning öyining barliq belgilimiliri hem qanunliri toghruluq éytidighanlirimning hemmisini köngül qoyup közüng bilen kör, quliqing bilen angla; ibadetxanining kirish yoli we muqeddes jayning chiqish yollirini köngül qoyup ésingde tut. ⁶ Andin asiylargha, yeni Israil jemetige shundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Yirginchlik qilmishliringlarga boldi bes, i Israil jemeti! ⁷ Siler barliq yirginchlik qilmishliringlardin sirt, Manga nan, qurbanliq méyi we qénini sun'ghininglarda, siler yat ademlerni, qelbide xetne qilinmighan, ténide xetne qilinmighanlarni

□ **44:3** «u *derwazining dalinidin kiridu...*» — démek, shahzade sherqiy derwazining karodorigha hoyla arqiliq dalandin ötüp kiridu. Nan yégendin kéyin u shu yol bilen chiqip kétidu.

□ **44:4** «Perwerdigarning öyi» — pütkül ibadetxanini körsitidu.

méning muqeddes jayimda, yeni Méning öyümde turup uni bulghashqa kirgüzdunglar; ular ehademni buzdi. ⁸ Siler Méning pak-muqeddes nersilirimge mes'uliyet bilen sadıq bolmay, belki muqeddes jayimda özünqlarning ornigha mes'ul bolushqa *yat ademlerni* ishqa qoydunglar».

⁹ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Israil arisida turghan yat ademlerdin, yeni qelbide xetne qilinmighan, ténide xetne qilinmighan herqandaq yat ademning Méning muqeddes jayimgha kirishige bolmaydu

¹⁰ lékin Israilning Mendin ézip kétishi bilen, Mendin yiraqliship azghan, mebudlirigha intilgen Lawiy jemetidikiler öz qebihlikining jazasini tartidu; □ ¹¹ halbuki, ular yenila muqeddes ornumda, öy derwazilirida nazarechilik qilidighan we öy xizmitide bolidighan xizmetkarlar bolidu; ular xelq üçün köydürme we bashqa qurbanliqlarni soyidu; ular xelqning xizmitide bolup ularning aldida turidu. □ ¹² Emma xelq mebudlirigha choqun'ghanda, ular xelqning shu ishlerida, ularning xizmitide bolghanliqi, shuning bilen Israil jemetini qebihlikke élip baridighan putlikashang bolghanliqi tüpeylidin, shunga Men

□ **44:10** «... Israilning Mendin ézip kétishi bilen, Mendin yiraqliship azghan, mebudlirigha intilgen Lawiy jemetidikiler öz qebihlikining jazasini tartidu» — Lawiy jemetidikiler, yeni Lawiylarning muqeddes ibadetxanining xizmiti üçün alahide mes'uliyiti bolghan. Tepsilatlıri Tewratning «Misirdin chiqish», «Lawiylar» we «Chöl-bayawandiki seper» dégen qismilardin tépilidu.
□ **44:11** «muqeddes ornum» — mushu yerde «muqeddes jay» emes, belki pütkül ibadetxanini körsetse kérek.

ulargha qolumni kötürüp qesem ichkenmenki, — deydu Reb Perwerdigar, — ular qebihlikining jazasini tartidu. ¹³ Shunga ular Men üçün kahinliq wezipisini öteshke Méning yénimgha yéqin kelmeydu, yaki Méning muqeddes nersilirimge, «eng muqeddes» nersilirimge yéqin kelmeydu; ular belki öz xijalitini we yirginchlik qilmishlirining jazasini tartishi kérek. ¹⁴ Biraq Men ularni öyning özining mulazimitige, uning barliq xizmitige we uningda qilinidighan barliq ishlargha mes’ul qilimen.

Zadok jemetidiki Xudagha sadıq bolghan kahinlar toghrisida

¹⁵ Biraq Israil Mendin ézip ketkende, Öz muqeddes jayimgha qarashqa sadıq kahinlar, yeni Lawiylar bolghan Zadokning ewladilir — ular xizmitimde bolushqa yénimgha yéqin kélidu; ular qurbanlıqlarning méyini we qénini sunushqa Méning aldında turidu, — deydu Reb Perwerdigar. ¹⁶ Ular muqeddes jayimgha kiridu, Méning xizmitimde bolushqa dastixinimgha yéqin kélidu; ular Méning tapshuruqumgha mes’ul bolidu.

¹⁷ We shundaq boliduki, ular ichki hoyla derwaziliridin kirgende, kanap kiyimni kiyishi kérek; ichki hoyla derwazilirida yaki muqeddesxana aldida xizmette bolghanda, ularda herqandaq yungdin bolghan nerse bolmaydu; ¹⁸ béshigha kanaptin tikilgen selle, bélining töwinige kanaptin tambal kiyidu; ular ademni terlitidighan héchqandaq nersini

kiymesliki kérek. □ 19 Ular xelqning aldigha sirtqi hoyligha chiqqanda, ular xizmet kiyimlarini séliwétip, ularni muqeddes «kichik xanilar»gha qoyup qoyidu; ular xelqning bu kiyimlarining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyan'gha uchrilasliqi üçün bashqa kiyimlarni kiyishi kérek. □ 20 Ular chachlarini chüshürüwetmesliki, yaki chachlarini uzun qoyuwetmesliki lazim; ular peqet qisqa chach qoyushi kérek. 21 Ichki hoyligha kirgende héchqaysi kahin sharab ichmesliki kérek. 22 Ular tul yaki ajrashqan ayalni öz emrige almasliqi kérek; ular Israil neslidin bolghan pak qizni, yaki kahindin tul qalghan ayalni élishqa bolidu.■ 23 Ular xelqimge pak-muqeddes bilen addiyning perqini ögitidu, ulargha halal bilen haramni qandaq perq étishni körsitidu.

□ 44:18 «ular ademni terlitidighan héchqandaq nersini kiymesliki kérek» — «terlitidighan» yaki «ter aqquzidighan» kiyim kahinlar üçün bolmaydu. Oqurmenlarning éside boliduki, Adem'atimiz gunah sadir qilghandin kéyin, Xuda uninggha: «Sen péshanengdin ter aqquzushung bilen néningni yeysen» dep lenet qilghanidi. Xudaning xizmiti Uning iltipati, küch-qudriti bilen qilinmisa bolmaydu; Xudaning nijatida yaki xizmitide ademning öz «tirishchanliqi», yaki insaniyetning gunahini eslitidighan «aqquzghan ter»ining héch orni yoq. □ 44:19 «Ular xelqning bu kiyimlarining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyan'gha uchrilasliqi üçün bashqa kiyimlarni kiyishi kérek» — oqurmenlarning éside boliduki, Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche addiy puqralarning kahinlarning xizmet kiyimlarige tégish hoquqi yoq idi. Ular tegküchi bolsa Xudaning jazasigha uchraytti. Shunga bu belgilime puqralarni qoghdash üçün idi. Biz «qoshumche söz»imizdimu yéngi ibadetxanidiki kahinlar we wezipiliri üstide toxtilimiz. ■ 44:22 Law. 21:13,14

24 Erz-dewalarda ular höküm chiqirish ornida bolidu; ular bularning üstige öz hökümlirim boyiche höküm chiqiridu; Men békitken barliq héyt-bayramlirim toghrisidiki qanun-belgilimilirimni tutidu; ular Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep etiwarlisi kérek.

25 Özini napak qilmasliqi üçün ular ölükning yénigha héch barmasliqi kérek; halbuki, ölgen atisi, anisi, oghli, qizi, aka-ukisi yaki éri yoq achasinglisi üçün ular özini napak qilishqa bolidu.

26 Özini paklandurghandin kéyin, uninggha yene yette kün sanilishi kérek; 27 u muqeddes jaygha kirgende, yeni muqeddes jayda xizmette bolushqa ichki hoyligha kirgen shu künide, u özi üçün gunah qurbanliqini sunushi kérek, — deydu Reb Perwerdigar. 28 Bu ulargha miras bolidu: — Men Özüm ulargha miras bolimen; siler ulargha Israil zéminidin héchqandaq igilikni teqsim qilmaysiler; Men ularning igiligi bolimen.

■ 29 Ular ashliq hediye, gunah qurbanliqi we itaetsizlik qurbanliqliridin yeydu; Israilda mexsus Xudagha atalghan herqandaq nerse ularningki bolidu. 30 Tunji chiqqan herqandaq mehsulatlarning ésili, barliq we herqandaq «kötürme hediye»ler kahinlar üçün bolidu. Siler *arpa-bughdiyninglarning* hosulining tunji xémirini kahin'gha teqdim qilishinglar kérek; shuning

bilen bext-beriket öyünlernge ata qilinidu. □ ■
 31 Kahinlar özlügidin ölgen, yaki yirtquchlar boghup qoyghan héchqandaq haywan yaki uchar-qanatlaridin yéyishke bolmaydu. ■

45

Zémindin Perwerdigargha atap «kötürme hediye» bolghan parche yer ••• 44:30-izahat, sxémini we xeritini körüng

¹ Siler zéminni miras qilip bölüş üçün chek tashlap teqsim qilghininglarda, siler «kötürme hediye» süpitide zémindiki muqeddes bir ülüşni Perwerdigargha atap sunisiler. Uning uzunluqi yigirme besh ming *xada*, kengliki yigirme ming *xada* bolidu. Bu parche yer her tereptiki chigrisighiche muqeddes hésablinidu. □ ² U yerdin besh ming *xada* uzunluqtiki, besh ming *xada* kengliktiki töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu; uning

□ **44:30** ««kötürme hediye»ler» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche bezi qurbanliqlardin we Xudagha atalghan bezi bashqa hediyelardin «kötürme hediye»lerni mexsus kahinlar üçün ayrish kérek idi («Mis.» 25:2-3ni körüng). ■ **44:30** Mis. 13:2; 22:29,30; Chöl. 18:11 ■ **44:31** Law. 22:8 □ **45:1** «uzunluqi **yigirme besh ming xada**» — texminen 78 kilométr. Bashqa birxil terjimisi «uzunluqi yigirme besh ming gez» — (yeni 13 kilométr) «kengliki **yigirme ming xada**» — texminen 63 kilométr. Biz mushu yerde grék tilidiki LXX terjimisine egishimiz. Bashqa birxil terjimisi «uzunluqi yigirme ming gez» — (yeni 10.5 kilométr).

etrapida bosh yer bolush üçhün ellik gezlik kenglikteki yer bölünidu. □ ³ Bu ülüshtin sen uzunluqi yigirme besh ming *xada*, kengliki on ming *xada* bolghan yerni ölçep bölisen; buning ichi muqeddes jay, eng muqeddes jay bolidu.

⁴ Bu yer zéminning muqeddes ülüshi bolidu; u muqeddes jayning xizmitide bolghan, yeni Perwerdigarning xizmitide bolushqa yénigha yéqin kélidighan kahinlar üçhün bolidu; u ularning öyliri üçhün, shundaqla muqeddes jayning orunlishishi üçhün muqeddes orun bolidu. ⁵ Uningdin sirt yene uzunluqi yigirme besh ming gez, kengliki on ming gez bolghan yer, öyning xizmitide bolidighan Lawiylarning igiliki, yeni özliri turidighan sheherliri üçhün bolidu. ⁶ Siler bu «kötürme hediye» bolghan muqeddes ülüşning yénidin sheher üçhün kengliki besh ming *xada*, uzunluqi yigirme besh ming *xada* yerni bölüp békitisiler. Bu pütkül Israil jemeti üçhün bolidu.

□ ⁷ Shahzadining ülüshi bolsa, bu muqeddes ülüşning ikki teripige tutishidu, shundaqla sheherge tewe jayning ikki teripige tutishidu, yeni gherbiy teripi gherbke qaraydighan, sherq teripi sherqqe qaraydighan ikki parche yer bolidu; bu parche yerlerning jemiy uzunluqi qebililerning ülüşhining uzunluqi bilen parallél bolidu. ⁸ Bu

□ 45:2 «U yerdin besh ming *xada* uzunluqtiki, besh ming *xada* kenglikteki töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu» — ibraniy tilida «U yerdin besh ming *xada* uzunluqta, besh ming *xada* kenglikte töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu» déyilidu.

□ 45:6 «sheher üçhü» — yeni Yérusalém üçhün. «kengliki **besh ming *xada*, uzunluqi yigirme besh ming *xada***» — yaki «kengliki **besh ming gez, uzunluqi yigirme besh ming gez**».

yer shahzadining Israil zéminidiki igiliki bolidu; we Méning shahzadilirim xelqimni yene héch ezmaydu; zémin Israil jemetige, qebililiri boyiche bölüp teqsim qilinidu.

⁹ Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Boldi bes, i Israil shahzadiliri! Jebir-zulum we bulang-talangni özünqlardin néri qilip, toghra höküm chiqirip adalet yürgüzünqlar; Méning xelqimni qayta yéridin heydiwetküchi bolmanglar, — deydu Reb Perwerdigar. ¹⁰ Silerde toghra mizan, toghra efah, toghra «bat» bolsun. □ ■ ¹¹ «Efah» we «bat» bolsa bir ölchem bolsun; shuning bilen bat xomirning ondin birige, efah xomirning ondin birige barawer bolsun; xomir bolsa ular ikkisi üçhün ölchem bolsun. □ ¹² Bir shekel bolsa yigirme «gerah» bolsun. Yigirme shekel, yigirme besh shekel, on besh shekel qoshulup silerge «mina» bolidu. □ ■

Shahzade üçhün «kötürme hediye»

¹³ Bu silerning *shahzade üçhün* «kötürme hediye»nqlar bolidu; bir «xomir» bughdaydin

□ **45:10** «efah» — quruq nersilerge ölchem idi, texminen 27 litr idi. «bat» — suyuq nersilerge ölchem, efahqa barawer bolup 27 litr idi.

■ **45:10** Law. 19:35,36 □ **45:11** «bat xomirning ondin birige, efah xomirning ondin birige barawer bolsun» — «xomir»ning esliy menisi «éshek kötüreligüdek yük» idi — texminen 220-300 litr. □ **45:12** «shekel» — kümüşning (yaki altunning) ölchimi bolup, 11.4 gramgha barawer idi. «mina» — (yaki «maneh») birxil tengge, 60 shekelge barawer idi. Emdi némishqa uning mushu yerde «20, 25 we 15 shekel»ge bölünüşini anche bilmeymiz. Belkim mushu bölünüşü birxil aldanchiliqning aldini élish üçhün bolushi mumkin. ■ **45:12** Mis. 30:13; Law. 27:25; Chöl. 3:47

altidin bir efah bughday, bir «xomir» arpidin altidin bir efah arpa sunisiler; ¹⁴ zeytun méyi bolsa, «bat» bilen ölchinidu, herbir «kor»din ondin bir bat sunisiler (bir «kor» on «bat» yaki bir «xomir» bolidu, chünki on bat bir xomir bolidu). ¹⁵ Israilning süyi mol yaylaqliridin, her ikki yüz tuyaq padigha birdin paxlan sunisiler — bular bolsa, «ashliq hediye», «köydürme qurbanliq», «inaqliq qurbanliq»lar bolup, Israillar üçün kafaret qilish üçün bolidu, — deydu Reb Perwerdigar. ¹⁶ Zémindiki xelqning hemmisining Israilning shahzadisige sun'ghan bu «kötürme hediye»ge töhpisi bolidu. ¹⁷ Shahzadining wezipisi bolsa, héytlerge, «yéngi ay»largha, «shabat kün»lerge, jümlidin Israil jemetining barliq «ibadet sorun»lirigha köydürme qurbanliqlar, ashliq hedieler we sharab hedielerni teminleshtin ibaret; Israil jemeti üçün kafaret élip kélidighan gunah qurbanliqi, ashliq hediye, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqlirini teminligüchi del shu bolidu.

Héyt-bayramlar toghruluq bezi belgilimiler

¹⁸ Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Birinchi ayning birinchi künide sen béjirim yash bir torpaqni alisen, uning bilen sen muqeddes jayni paklaysen. ¹⁹ Kahin bu gunah qurbanliqining qénidin élip ibadetxanining ishik késheklirige, qurban'gahning yuqiri tekchisidiki töt burjekke we ichki hoylining derwazisining kirish yolining késheklirige süridu; ²⁰ shuningdek yoldin azghanlar yaki nadanlar üçün sen shu ayning yettinchi

künide oxshash ish qilishing kérek; shuning bilen sen ibadetxana üçün kafaret qilisen.

²¹ Birinchi ayning on tötinchi künide siler «ötüp kétish» héyti, yette künlük bir héytني ötküzisiler; pétir nanni yéyish kérek. ■ ²² Shu küni shahzade özi we zémindiki barliq xelq üçün gunah qurbanliqi süpitide bir torpaqni sunidu. ²³ Héytning yette küning herbiride u Perwerdigargha köydürme qurbanliqni, yeni yette küning herbiride yette torpaq we yette qochqarni, hemmisini béjirim halda sunidu; her küni gunah qurbanliqi üçün bir tékini sunidu. ²⁴ U herbir torpaqqa bir efah ashliq hediyeini, herbir qochqargha bir efah ashliq hediyeini qoshup sunidu; herbir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. □ ²⁵ Yettinchi ayning on beshinchi künide bashlan'ghan héytta, héytning yette küning herbiride u mushundaq gunah qurbanliqliri, köydürme qurbanliqlar, ashliq hediyeini we zeytun méyi qatarliqlarni oxshash sunushi kérek. □ ■

46

«Shabat kün»liri we «yéngi ay»lar

- **45:21** Mis. 12:3; 23:15; Law. 23:5; Chöl. 9:3; 28:16,17; Qan. 16:1 □ **45:24** «bir **xin zeytun méyini**» — «bir xin» belkim texminen 6 litr. □ **45:25** «**Yettinchi ayning on beshinchi künide bashlan'ghan héyt**» — yeni «kepiler héyti» yaki «kepe tikish héyti» ■ **45:25** Law. 23:33; Chöl. 29:12; Qan. 16:13

¹ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ichki hoylining sherqqe qaraydighan derwazisi alte «ish küni»de étiklik bolidu; biraq shabat künide u échilidu; we «yéngi ay» bolghan künliride u échilidu.

□ ² Shahzade sirttin shu derwazining dalinining yoli bilen kiridu, u kirish éghizining késhek témi tüwide turidu; kahinlar bolsa uning üçün köydürme qurbanliqini, inaqliq qurbanliqlirini sunidu; u derwazining bosughisida sejde qilidu andin chiqidu; biraq derwaza kechkiche étilmeydu. ³ Zémindiki xelqmu shabat künliride we «yéngi ay»larda shu derwazining kirish éghizining tüwide turup Perwerdigar aldida sejde qilidu.

⁴ Shabat künide shahzade Perwerdigargha sun'ghan qurbanliq bolsa alte béjirim paxlan, bir béjirim qochqar bolidu. ⁵ Bulargha qoshulidighan ashliq hedieler qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chaminig yétishiche bolidu; herbir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu.

⁶ «Yéngi ay»ning künide u sun'ghan qurbanliq yash bir béjirim torpaq, alte paxlan, bir qochqar bolidu; ularning hemmisi béjirim bolidu. ⁷ Bulargha ashliq hedielerni qushup sunidu; torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga chaminig yétishiche bolidu; herbir efah un'gha bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. ⁸ Shahzade kirgende, derwazining dalini bilen kiridu, we shu yol bilen chiqidu.

⁹ Zémindiki xelq héyt künliride békitilgen «ibadet

□ **46:1 «shabat küni»** — oqurmenlarning éside barki, «shabat küni» shenbe küni, dem élish künidur.

sorun»lirigha Perwerdigar aldigha kirgende, sejde qilishqa shimaliy derwazidin kirgen kishi jenubiy derwazidin chiqidu; jenubiy derwazidin kirgen kishi shimaliy derwazidin chiqidu; u kirgen derwazidin chiqmaydu, belki uduligha méngip chiqidu. ¹⁰Xelq kirgende shahzade ular bilen bille kiridu; ular chiqqanda, bille chiqidu.

¹¹Héyt-bayramlarda we «ibadet sorun»lirida bolsa, u qoshumche sun'ghan ashliq hedieler torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chamining yétishiche bolidu; herbir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. ¹²Shahzade Perwerdigargha xalis köydürme qurbanliqni yaki xalis inaqliq qurbanliqlirini sunmaqchi bolsa, emdi sherqqe qaraydighan derwaza uning üçün échilidu; shabat künide qilghandek, u öz köydürme qurbanliqini we inaqliq qurbanliqlirini sunidu; u qaytip chiqidu; chiqqandin kéyin derwaza étilidu.

¹³Her künde sen Perwerdigargha köydürme qurbanliq süpitide bir yashliq béjirim paxlanni sunisen; sen her etigini teyyarlap bérisen. ¹⁴Her etigende sen uninggha qoshup ashliq hediye, yeni undin altidin bir efah we unni maylashqa zeytun méyidin üçtin bir hin teyyarlaysen; bu Perwerdigargha ebediy belgilime bilen békitilgen ashliq hediye bolidu. ¹⁵Ular her etigende paxlanni, uning ashliq hediyesini zeytun méyi bilen ebediy köydürme qurbanliq süpitide sunidu.

Miraslar toghruluq bezi belgilimiler

¹⁶ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Shahzade öz mirasidin oghullirining birsige sowgha qilghan bolsa, emdi u yene ashu oghlining öz oghul-
ejdadliri üçün bolidu; miras yoli boyiche u ularning igiligi bolidu. ¹⁷ Biraq u öz mirasidin uning xizmetkarlirining birige sowgha bergen bolsa, u uningki «xalas qilish yili»ghiche bolidu; shu chaghda u shahzadige qayturulidu; *shahzadining mirasi* esli öz oghullirighila mensup bolidu. □
¹⁸ We shahzade xelqge jebir-zulum sélip, ularni mirasidin heydiwetmeydu; u oghullirigha öz igilikidin miras teqsim qilidu; shuning bilen Méning xelqim öz igilikidin tarqitilmaydu.

Kahinlarning qurbanliqlardin alghan göshni pishurushi

¹⁹ Andin *héliqi kishi* méni shimalgha qaraydighan, kahinlar üçün bolghan muqeddes «kichik xanilar»gha derwazining yénidiki kirish yoli bilen apardi; mana, uning gherb teripide mexsus bir jay bar idi; ²⁰ u manga: «Bu kahinlar itaetsizlik qurbanliqlirini we gunah qurbanliqlirini qaynitidighan hem ashliq hediyelelarni pishuridighan jaydur; bu jayni békitishtiki meqset, xelqning bu ashlarining pakmuqeddeslikige tégip kétip ziyan'gha uchrimasliqi üçün, ular bu *ashlarni* sirtqi hoyligha élip

□ **46:17** «xalas qilish yili» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche, «xalas qilish yili» yaki «burgha chélish yili» her 49 yilda bir bolidu, ashu yilida her ademning qerzi xalas qilinidu, bashqilargha sétilghan miras-zéminlar öz igisi yaki uning ewladlirigha qayturulidu. («Law.» 25-babni körüng).

chiqmaydu. □ 21 U méni sirtqi hoyligha apirip, méni hoylining töt bulungidin ötküzdi; mana, hoylining herbir bulungida *kichik* hoyla bar idi. 22 Hoylining töt bulungida, uzunluqi qiriq gez, kengliki ottuz gez bolghan tosmá tamliq hoylilar bar idi; bu töt hoylining ölchemliri oxshash idi. 23 Bu töt hoyla ichide etrapida tash taxtayliq tekche bar idi; tekche astida hemme etrapida qazan qaynitidighan *ot qalaydighan* jayliri bar idi.

24 U manga: «Bular «gösh qaynitish öyliri», mushu yerlerde öyning xizmitide bolghanlar xelqning qurbanliqlirini qaynitidu» — dédi.□

□ 46:20 «Bu **kahinlar itaetsizlik qurbanliqlirini we gunah qurbanliqlirini qaynitidighan hem ashliq hediyelemini pishuridighan jaydur... xelqning bu ashlarining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyán'gha uchrimasliqi üçün, ular bu ashlarini sirtqi hoyligha élip chiqmaydu**» — oqurmenlerning éside boliduki, kahinlarning köydürme qurbanliqlardin sirt, herxil qurbanliqlardin we «hediye»lerdin bir ülüşni élip yéyish hoquqi bar idi. Ularning resmiiy kirimi bolmighachqa, bu ülüşler ularning jénini baqatti. Xelq qurbanliqliri we ülüşlirini Xudagha atap sun'ghandin kéyin, «muqeddes» dep hésablinip, Musa peyghemberge chüshürülgen qanunda addiiy puqralarning ularni yéyishi yaki ulargha tégishi men'i qilin'ghan. Biz «qoshumche söz»imizdimu bu qurbanliqlar üstide toxtillimiz. □ 46:24 «**mushu yerlerde öyning xizmitide bolghanlar xelqning qurbanliqlirini qaynitidu** — «qurbanliqlarni qaynitish» toghruluq «Law.» 7:31-36, 8:31-ayetlerni körüng. Lawiylar we kahinlarning xelq aparghan «inaqliq qurbanliqi»lar, «gunah qurbanliqi»lar we «itaetsizlik qurbanliqi»lardin parche gösh élip yéyish hoquqi bar idi. Bu ularning qurbanliqni soyup sunushidiki «ish heqqi» idi.

47

Hayatliq deryasi

¹ *Héliqi kishi* méni öyning derwazisigha qayta apardi. Mana, ibadetxanining bosughisidin sular sherqqa qarap éqip chiqiwatatti; chünki öyning aldi sherqqa qaraytti. Sular öyning astidin, ong teripidin, qurban'gahning jenubiy teripidin éqip chüshetti. □ ■ ² U méni shimalgha qaraydighan derwazisidin chiqardi; u méni aylandurup sherqqa qaraydighan derwazining sirtigha apardi; mana, sular ong teripidin éqip turatti.

³ *Héliqi kishi* qolida ölchigüch tanini tutup, sherqqa qarap mangdi; u ming gez ölchidi, andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning oshuqigha chiqatti.

⁴ U yene ming gez ölchidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning tizlirigha yetti. U yene ming gez ölchidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning bélige chiqatti. ⁵ U yene ming gez ölchidi; u men ötelmeydighan derya bolup chiqti; chünki sular örlep ketti; uningda su üzgili bollatti, u ötkili bolmaydighan derya bolup chiqti.

⁶ U mendin: «Insan oghli, buni körgensen?» dep soridi; andin méni deryaning qirghiqigha qayturup apardi.

⁷ Qirghaqqa qayttim, mana, deryaning qirghiqida, u we bu qétida, intayin köp derexler bar idi.■

⁸ U manga mundaq dédi: «Bu sular yurtning sherqige chiqidu; shu yerdin ular Arabah

□ **47:1** «öyning derwazisi» — «öy» mushu yerde pütkül ibadetxanini körsitidu. ■ **47:1** Zek. 14:8 ■ **47:7** Weh. 22:2

tüzlenglikige chüshüp, andin déngizgha kiridu. Ular déngizgha éqip kirishi bilen, déngiz suliri saqaytilidu. □ ⁹ We shundaq boliduki, bu «jüp derya» qaysi yerge éqip kelse, shu yerdiki barliq su üzidighan janiwarlar yashaydu; déngizda nurghun béliqlar bolidu; chünki sular shu yerge éqip kélidu, we déngiz suliri saqaytilidu; derya nege aqsa, shu yerning hemmisi hayatqa ige bolidu. □ ¹⁰ We shundaq boliduki, béliqchilar déngiz boyida turidu; En-Gedidin En-Eglaimgiche ularning torliri yéyilidighan jayliri bolidu; déngiz béliqlirining «Ottura déngiz»dikidek bek köp sortliri bolidu; ¹¹ biraq uning zey-sazliqliri saqaytilmaydu; ular shorluq bolushqa tapshurulidu.

¹² Derya boyida, u we bu qétida, ozuq bolidighan herxil derekler ösidu. Ularning yopurmaqliri solashmaydu, ular méwisiz qalmaydu; ular her ayda yéngidin méwileydu; chünki uni sughiridighan sular muqeddes jaydin chiqidu; ularning méwisi ozuq, ularning yopurmaqliri dora-dermanlar bolidu.■

Zéminni qebililer üçün bölüş

□ **47:8** «Arabah tüzlengliki» — xeritini körüng. «Arabah» dégen Jordan deryasining jilghisi. «**déngiz**» — «Ölük déngiz» — бүгүн'ge qeder u déngiz intayin tuzluq bolghachqa, uningda héchqandaq janivar yashimaydu. Biraq bu sular bilen uning suliri aqar su bolup, nurghun béliq-haywanlar ularda yashaydu. □ **47:9** «**jüp derya**» — yuqiriqi ayetlerde «bir derya» teswirilen'gendin kéyin, némishqa «jüp derya» déyilidu? Buning sirliq menisi peqet Tewrattiki «Zek.» 14:8-ayette yéshilidu. Chünki yene bir derya ibadetxanidin chiqip gherbiy terepkimu éqip «Ottura déngiz»gha kiridu. «Yo.» 3:18nimy körüng. ■ **47:12** Weh. 22:2

13 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Töwende Israilning on ikki qebilisige zémin miras süpitide bölünüp teqsim qilinip chégralar ayrilidu; Yüsüpning qebilisige ikki ülüş bölünidu. □ **14** Men qolumni kötürüp ata-bowilirlargha qesem ichkendek, siler bir-biringlarga barawerlik bilen zéminni miras bolushqa bölisiler; u silerge miras bolidu. ■

15 Zéminning *töt* teripining chégrasi mundaq: Shimaliy teripi, «Ottura déngiz»din bashlinip Xetlonning yolini boylap, Zedad shehiring kirish éghizighiche bolidu; ¹⁶ u Xamat, Bérotah, Sibraim (Demeshq bilen Xamatning chégrisining otturisida), Hawranning chégrisida bolghan Xazar-Hattikon sheherlirini öz ichige alidu; ¹⁷ shuningdek «Ottura déngiz»din bashlan'ghan chégra Hazar-Énan'ghiche sozulidu; u Demeshqning chégrisini boylap, Xamatning shimaliy rayonining chégrasigha tutishidu; bu bolsa shimaliy teripi bolidu.

18 Sherq teripining chégrisi, Hawran bilen Demeshqning otturisdin bashlinip, Giléad we Israil zéminini bölüp turidighan Jordan deryasi bolidu. Siler buningdin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölcheyisiler. Bu bolsa sherq teripi

□ **47:13** «Yüsüpning qebilisige ikki ülüş bölünidu» — Lawiy qebilisi zémin'gha ige bolmaydu. Yüsüpning ikki oghli, Efraim we Manasseh, ikki qebile hésablinidu («Yar.» 48:17-20ni körüng).

■ **47:14** Yar. 12:7; 17:8; 26:3; 28:13

bolidu. □ ¹⁹ Jenubiy teripi bolsa, Tamar shehiridin Méribah-Qedesh deryasining éqinlirighiche, andin Misir wadisidin «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. Bu jenubiy chégra bolidu. ²⁰ Gherbiy teripi bolsa «Ottura déngiz»ning özi, Xamat rayonigha kirish éghizighiche bolidu; bu gherbiy chégrisi bolidu.

²¹ Siler bu zéminni Israilning qebilisi boyiche öz-aranglarda ülüşhünglar kérek. ²² Shundaq bolush kérekki, siler öz-aranglar we aranglarda olturaqlashqan, aranglarda baliliq bolghan musapirlargha uni miras bolushqa chek tashlap bölisiler; ular silerge nisbeten wetinide tughulghan Israil-largha oxshash bolushi kérek. Ular siler bilen teng chek tashlap Israil qebililiri arisidin miras alsun.

²³ Musapir qaysi qebile arisida olturaqlashqan bolsa, siler shu yerdin uninggha miras teqsim qilisiler, deydu Reb Perwerdigar.

48

Shimaliy tereptiki yette qebile

¹ Töwende qebililer nami boyiche tizimlinidu; shimal teripide Dan qebilisining bir ülüshi bar. Uning chégrisi Israil zéminining shimaliy

□ **47:18 «Ölük déngiz»** — ibraniy tilida «sherqiy déngiz». «**Sherq teripining chégrisi, Hawran bilen Demeshqning otturisdin bashlinip, Giléad we Israil zéminini bölüp turidighan Iordan deryasi bolidu. Siler buningdin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölcheysiler**» — bashqa birxil terjimisi: «Siler sherqiy chégrisidin, yeni Hawran bilen Demeshqning otturisdin, Giléad we Israil zéminidin we Iordan deryasidin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölcheysiler».

chégrisimu bolidu; u Xetlonning yolini boylap, Xamat rayonigha kirish éghizighiche we Hazar-Énan shehirigiche sozulghan (Hazar-Énan Demeshq chégrisigha yandash bolup, Demeshqning shimaliy teripidiki Xamat shehirining yénida). Uning ülüshi sherqtin gherbkiche sozulghandur.□

² Danning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ashir qebilisining bir ülüshidur.

³ Ashirning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Naftali qebilisining bir ülüshidur.

⁴ Naftalining chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Manasseh qebilisining bir ülüshidur.

⁵ Manassehning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Efraim qebilisining bir ülüshidur.

⁶ Efraimning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ruben qebilisining bir ülüshidur.

⁷ Rubenning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Yehuda qebilisining bir ülüshidur.

Otturidiki ülüsh

⁸ Yehudaning chégrisigha tutashqan, sherqtin gherbkiche sozulghan zémin, silerning «kötürme hediye»nglar bolidu; uning kengliki yigirme besh

□ **48:1** «Xamat rayonigha kirish éghizighiche...» — yaki «Libo-Xamat shehirigiche...».

ming *xada*, uning uzunluqi qebililerga teqsim qilin'ghan ülshtikidek bolidu; muqeddes jay uning del otturisida bolidu.

⁹ Siler Perwerdigargha alahide atighan «kötürme hediye» bolsa, uzunluqi yigirme besh ming *xada*, kengliki on ming *xada* bolidu. ¹⁰ Bu muqeddes «kötürme hediye» kahilar üçün bolidu. Shimaliy teripining uzunluqi yigirme besh ming *xada*, gherbiy teripining kengliki on ming *xada*, sherqiy teripining kengliki on ming *xada*, jenubiy teripining uzunluqi yigirme besh ming *xada* bolidu; Perwerdigarning «muqeddes jay»i uning del otturisida bolidu.

¹¹ Bu yer Zadok ewladliridin bolghan, pakmuqeddes dep ayrilghan kahinlar üçün bolidu. Israil ézip ketkende, ular Lawiylar ézip ketkendem ézip ketmigen, belki Men tapshurghan mes'uliyetke sadiq bolghanidi. ¹² Shuning bilen bu alahide «kötürme hediye» bolghan yer bolsa pütün «kötürme hediye» bolghan zéminning ichidin bolup, ulargha nisbeten «eng muqeddes bir nerse» dep bilinsun. U Lawiylarning ülüshige tutashqan bolidu. □

¹³ Kahinlarning ülüshining chégrisigha tutash bolghan yer Lawiylarning ülüshi bolidu. Uning uzunluqi yigirme besh ming *xada*, kengliki on ming *xada*. Pütkül uzunluqi yigirme besh ming *xada*, kengliki on ming *xada* bolidu. ¹⁴ Ular uningdin

□ **48:12 «Shuning bilen bu alahide «kötürme hediye» bolghan yer bolsa pütün «kötürme hediye» bolghan zéminning ichidin bolup, ulargha nisbeten «eng muqeddes bir nerse» dep bilinsun. U Lawiylarning ülüshige tutashqan bolidu» — Lawiylarning ülüshi bu yerning shimaliy teripide bolidu; xeritini körüng.**

yerni héch satmaydu yaki almashturmaydu. Ular bu zéminning ésilini bashqilargha héch ötküzme ydu; chünki u Perwerdigargha muqeddes dep atalgan.

¹⁵ Qalghan yer, kengliki besh ming *xada*, uzunluqi yigirme besh ming *xada*, adettiki yer bolup, sheher üçhün, yeni öyler we orta q bosh yer üçhün bolidu. Sheher uning otturisida bolidu.

¹⁶ Sheherning ölchemliri mundaq bolidu; shimaliy teripi töt ming besh yüz *xada*, jenubiy teripi töt ming besh yüz *xada*, sherqiy teripi töt ming besh yüz *xada*, we gherbiy teripi töt ming besh yüz *xada* bolidu.

¹⁷ Sheherning bosh yerliri bolsa, shimalgha qaraydighan teripi ikki yüz ellik *xada* kenglikte, jenubqa qaraydighan teripi ikki yüz ellik *xada* kenglikte, sherqqe qaraydighan teripi ikki yüz ellik *xada* kenglikide, gherbke qaraydighan teripi ikki yüz ellik *xada* kenglikte bolidu.

¹⁸ Qalghan ikki parche yer muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutiship uningha parallél bolidu. Ularning uzunluqi sherqqe qaraydighan teripi on ming *xada*, gherbke qaraydighan teripi on ming *xada*; bular muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutishidu; bularning mehsulatliri sheherning xizmitide bolghanlarni ozuqlanduridu.

¹⁹ Uni tériydighanlar, yeni sheherning xizmitide bolghanlar Israilning barliq qebililiri ichidin bolidu.

²⁰ Pütkül «kötürme hediye» bolsa uzunluqi yigirme besh ming *xada*, kengliki yigirme besh ming *xada* bolidu; siler bu töt chasiliq muqeddes «kötürme hediye»ge sheherge tewe jaylarnimu qoshup sunisiler.

²¹ Muqeddes «kötürme hediye» bilen sheherning igidarchiliqidiki yerning u we bu teripidiki qalghan zéminler shahzade üçhün bolidu. «Kötürme hediye»ge yandash sherqtin sherqge sozulghan yigirme besh ming *xada* kengliktiki yer we gherbtin gherbke sozulghan yigirme besh ming *xada* kengliktiki yer *qebililerning* ülüshlirige parallél bolup, bular shahzade üçhündür; muqeddes «kötürme hediye», jümlidin ibadetxanining muqeddes jayi ularning otturisida, ²² shuningdek Lawiylarning ülüshi we sheherning igilikimu shahzadining tewelikining otturisida bolidu. Yehudaning chégrisi we Binyaminning chégrisining otturisida bolghan bu zéminlar shahzade üçhün bolidu.

Jenubiy tereptiki besh qebile

²³ Qalghan qebililerning ülüshliri bolsa: — Binyamin qebilisi üçhün sherqtin gherb terepke sozulghan bir ülüshi bolidu.

²⁴ Binyaminning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Shiméon qebilisining bir ülüshidur.

²⁵ Shiméonning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Issakar qebilisining bir ülüshidur.

²⁶ Issakarning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Zebulun qebilisining bir ülüshidur.

²⁷ Zebulunning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Gad qebilisining bir ülüshidur.

²⁸ Gadning yan teripi, yeni jenubiy teripi, pütkül zéminning jenubiy chégrisi Tamar shehiridin Méribah-Qedesh deryasining éqinlirighiche, andin *Misir* wadisini boylap «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. ²⁹ Bu siler Israilning qebililirige miras bolushqa chek tashlap bölidighan zémin bolidu; bular ularning ülüshliri, — deydu Reb Perwerdigar.

Sheherning derwaziliri

³⁰ Töwende sheherning chiqish yolliri bolidu; uning shimaliy teripining kengliki töt yüz ellik *xada* bolidu; ³¹ sheherning qowuqliri Israilning qebililirining nami boyiche bolidu; shimaliy teripide üç qowuq bolidu; biri Rubenning qowuqi bolidu; biri Yehudaning qowuqi bolidu; biri Lawiyning qowuqi bolidu; ³² sherqiy teripining kengliki töt yüz ellik *xada*, uningda üç qowuq bolidu; biri Yüsüpning qowuqi bolidu; biri Binyaminning qowuqi bolidu; biri Danning qowuqi bolidu. ³³ Jenubiy teripining ölchimi töt yüz ellik *xada*, uningda üç qowuq bolidu; biri Shiméonning qowuqi bolidu; biri Issakarning qowuqi bolidu; biri Zebulunning qowuqi bolidu. ³⁴ Sherqiy teripining kengliki töt yüz ellik *xada*, uningda üç qowuq bolidu; biri Gadning qowuqi bolidu; biri Ashirning qowuqi bolidu; biri Naftalining qowuqi bolidu. ³⁵ Jemiy bolup uning aylanmisi on sekkiz ming *xada* bolidu; shu kündin bashlap sheherning nami: «Perwerdigar shu yerde» bolidu.

Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5